

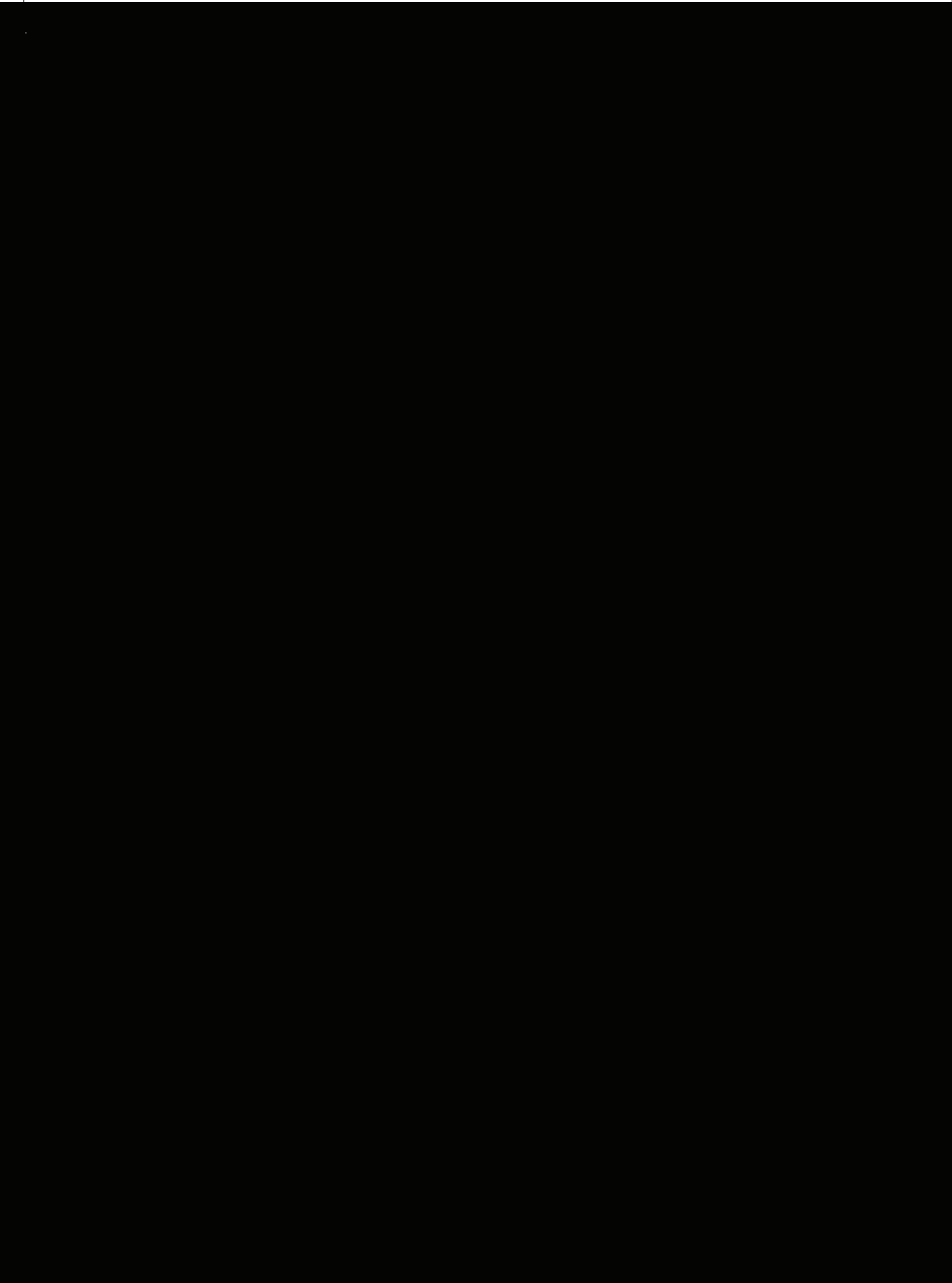
BRETAGNE

+ KLEINE ATLAS VOOR HEDONISTEN +

BRETAGNE

JULES GAUBERT-TURPIN | FRANCK JUERY

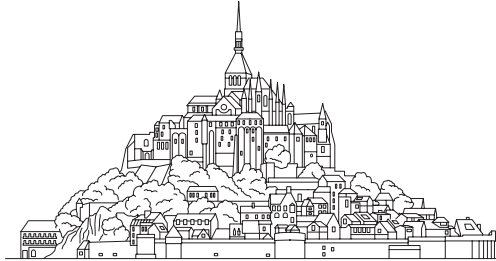
INHOUD

P. 7

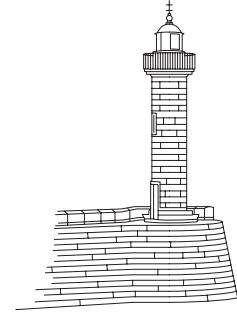
**PAYS
RENNAIS**

P. 8

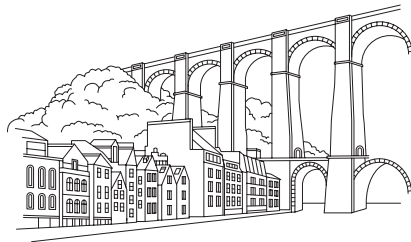
**PAYS DE SAINT-MALO
EN PAYS DE DOL**

P. 38

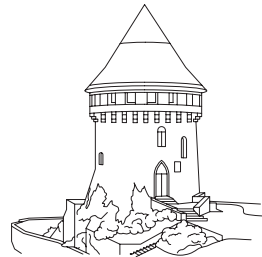
**PAYS DE
SAINT-BRIEUC**

P. 68

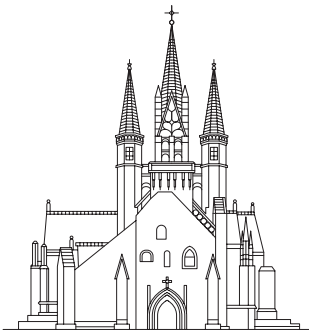
**PAYS
DU TRÉGOR**

P. 100

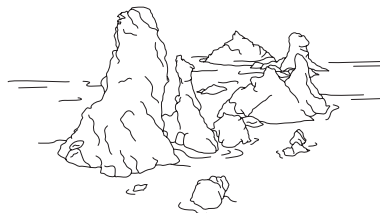
**PAYS
DE LÉON**

P. 128

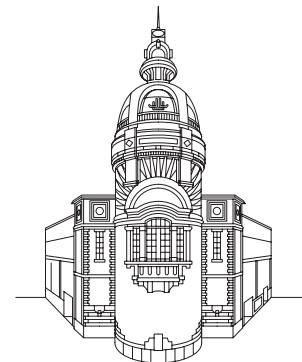
**PAYS DE
CORNOUAILLE**

P. 160

**PAYS
VANNETAIS**

P. 192

**PAYS
NANTAIS**

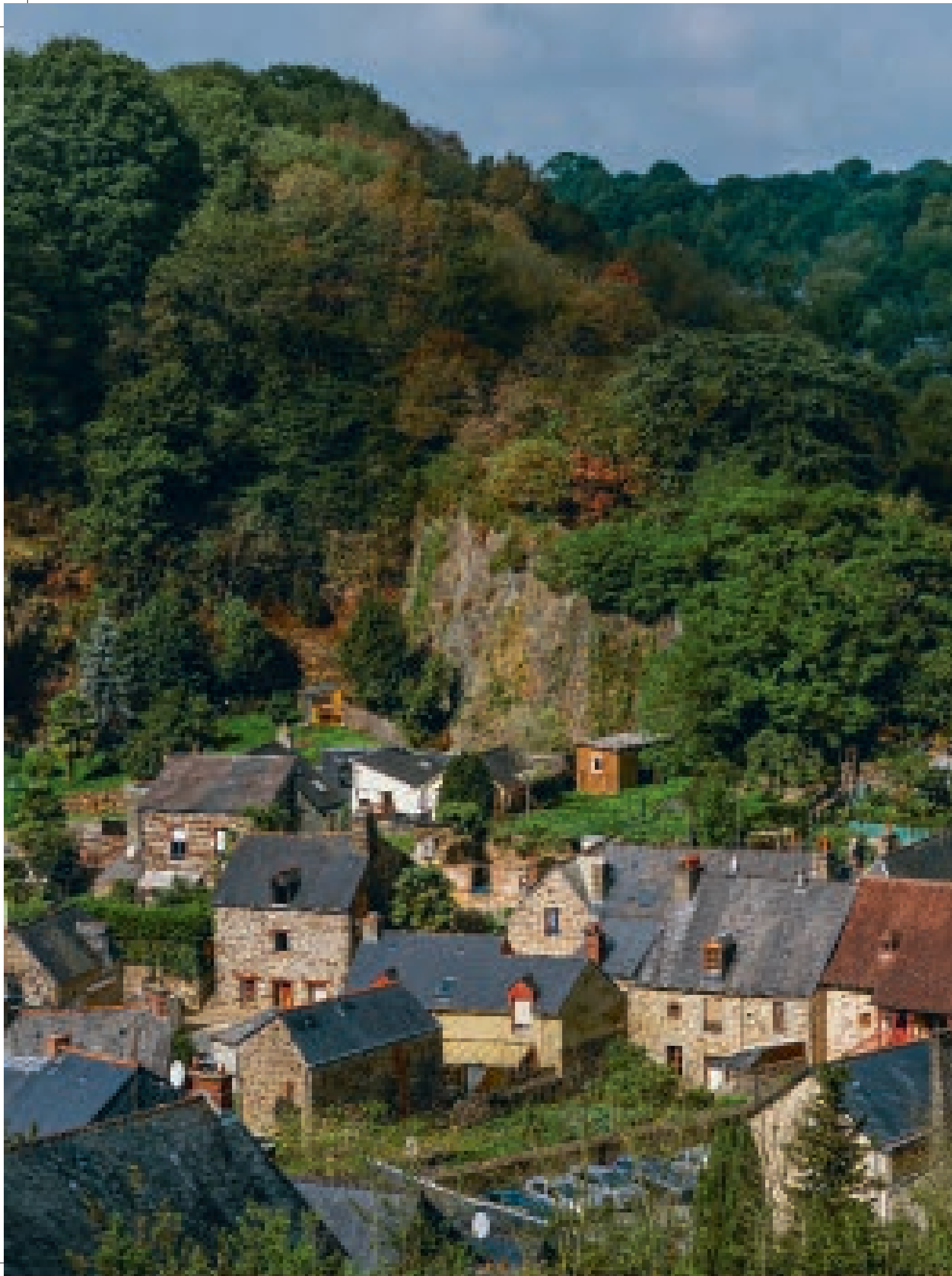
P. 224

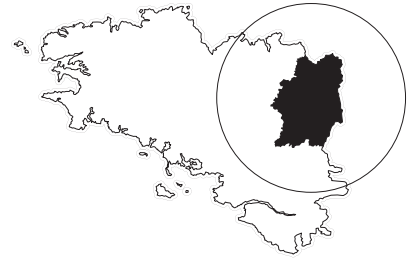
INLEIDING

Je beseft nooit écht hoe groot Bretagne is. Het is een enorm gebied en maar weinig mensen kennen alle uithoeken ervan. Het Douanepad (GR34), dat langs de kust Saint-Nazaire met Mont Saint-Michel verbindt, is 2000 kilometer lang. Dit komt overeen met de afstand tussen Parijs en Lissabon. Dus als je van plan bent door Bretagne te wandelen, zorg er dan voor dat je voldoende tijd uittrekt. Tijd om te genieten van een zonsopgang op Île-de-Bréhat of een natuurexcursie in Les Monts d'Arrée. Tijd om de oude stad van Rennes te verkennen en de ciders van Cornouaille te proeven. Tijd om naar een voetbalwedstrijd in Guingamp te gaan kijken en de dolfijnen in de archipel Les Sept Îles te begroeten. Zo'n grote regio kun je natuurlijk niet in één keer ontdekken. Je moet er terugkomen, in verschillende jaargetijden, om al zijn schoonheid te waarderen. Bretagne is een van die streken die je te laat ontdekt en altijd te vroeg weer verlaat. Als je dit boek in je handen houdt, betekent dit dat de echte ontmoeting eraan komt.

Omdat Bretagne een land van traditie is, hebben we besloten ons voor de inhoud van dit boek te laten inspireren door zijn geschiedenis. Het telt acht delen. Elk ervan komt overeen met een oud Bretons 'pays' (land): Rennes, Saint-Malo (samengevoegd met Pays de Dol), Saint-Brieux, Trégor, Léon, Cournouaille, Vannetais en Nantes. De Bretons zijn meer gehecht aan deze indeling dan aan die van de huidige departementen. Voor elke Bretonse regio hebben we plaatsen geselecteerd die je echt moet bezoeken, routes buiten de gebaande paden gezocht en portretten van vrouwen en mannen gemaakt die de streek doen schitteren.

Wees gerust, je hoeft geen Bretons te spreken om van dit avontuur te genieten. Minder dan 6 procent van de bevolking spreekt deze taal, die bestaat een mengeling van Keltisch en Gallisch. Aan de andere kant zullen de wegenkaarten je waarschijnlijk doen duizelen, met lange namen van dorpen die vaak beginnen met 'Lan' of 'Plou'. Hier komt het Parijse slangwoord 'plouc' vandaan, dat oorspronkelijk verwees naar de inwoners van kleine stadjes als Plougastel, Plouezoc'h, Plouguernével... Een kleine tip om een stad te lokaliseren aan de hand van de spelling: op een paar uitzonderingen na liggen plaatsen die beginnen met 'Plou' in het noorden en die beginnen met 'Plo' in het zuiden.

BRO-ROAZHON

PAYS RENNAIS

Pay Rennais (land van Rennes), een echte toegangspoort tot Bretagne, is de enige streek in Bretagne zonder kustlijn. Maar wees gerust, de zee is niet ver.

P. 8

*Het middeleeuwse stadje Fougères is een echte aanrader
als je de Pay Rennais bezoekt.*

RECHTS

*De vallei van de Couesnon dankt zijn naam aan de rivier die er doorheen
stroomt alvorens uit te monden in de baai van Mont Saint-Michel.*

Pay Rennais (land van Rennes) is een streek van ontmoetingen. Allereerst ligt het tussen twee rivieren: de Ille en de Vilaine, die hun naam gaven aan het departement. Het is ook een verbinding tussen Frankrijk en Bretagne. In de vijftiende eeuw was Rennes een kleine vestingstad waar de hertogen van Armorique zetelden, maar het lot van de stad veranderde door de massale komst van Normandiërs die de Engelse bezetting ontvluchtten. De stad groeide door de bouw van nieuwe huizen ten zuiden van Vilaine om al deze nieuwkomers te kunnen huisvesten. Aan het eind van de zestiende eeuw, toen Bretagne deel ging uitmaken van Frankrijk, werd de stad een belangrijk administratief centrum. Zo veroverde Rennes zijn plaats onder de grote Franse steden. Tegenwoordig is het wat betreft inwonertal de elfde stad van Frankrijk. De stad is erin geslaagd een menselijke schaal te behouden en biedt een goede kwaliteit van leven aan de vele studenten die er verblijven.

Verder is er de harmonieuze ontmoeting van stad en natuur. Het groen is gemakkelijk bereikbaar dankzij de vele parken en tuinen van de stad. Met zijn 900 hectare groen is het een van de bosrijkste steden van Frankrijk. Rennes was de eerste Franse stad die in 1998 een gratis systeem van geautomatiseerde fietsverhuur met zelfbediening invoerde. Tegenwoordig beschikt de stad over 300 kilometer aan fietspaden en 100 meer in aanleg. Rennes is ook de kleinste stad in Frankrijk met een eigen metro. Het is een studentikoze, culturele en dynamische stad waar het goed toeven is in het historische centrum terwijl je onderweg een galette-saucisse eet. Liefhebbers van architectuur vinden er meer dan negentig gebouwen die de status van historisch monument hebben. Net zoals Haussmann Parijs transformeerde en Gaudí Barcelona opnieuw vormgaf, drukte Georges Maillols zijn stempel op Rennes. Deze bescheiden visionair nodigt je uit het historische centrum te verlaten om zijn werken te ontdekken. Ben je klaar om op pad te gaan om de Bretonse hoofdstad te ontdekken?

Natuurlijk is er meer in de Pay Rennais dan alleen Rennes. Mis niet de kleine Bretonse canyon, het kasteel van Fougères, de botanische tuin van Haute Bretagne of La Guerche-de-Bretagne, een middeleeuws stadje dat een omweg waard is. En verlang je naar de zee, dan hoef je maar een paar kilometer naar het noorden te rijden om te genieten van de stranden van Dinard of Saint-Malo.

PAYS RENNAIS

HOOGTEPUNTEN

01

LA ROCHE AUX FÉES

Volgens de legende zijn de feeën van het bos verantwoordelijk voor de bouw van deze dolmen, die bestaat uit veertig enorme stenen.

02

PARLEMENT VAN BRETAGNE

Het in de dertiende eeuw door de hertog van Bretagne opgerichte parlement belichaamde de lokale macht tot aan de Franse Revolutie.

03

CHÂTEAU DE FOUGÈRES

Met een oppervlakte van twee hectare is het een van de imposantste Franse kastelen.

04

DE KLEINE BRETONSE CANYON

Deze unieke plek, met een hoogtepunt op 35 meter, bereik je per fiets of te voet via het langeafstandswandelpad GR37.

05

PARC DU THABOR

Een oase van groen op een steenworp afstand van het centrum van Rennes. Mis de muziekkiosk en de rozentuin niet.

06

CATHÉDRALE SAINT-PIERRE DE RENNES

Deze kathedraal staat sinds 1906 op de monumentenlijst en is een van de negen historische kathedralen in Bretagne.

07

PALAIS SAINT-GEORGES

Het paleis, gebouwd op de plaats van een abdij en tijdens de Franse Revolutie omgebouwd tot kazerne, herbergt nu de diensten van het stadhuis.

BOVEN

*'Als de meeuwen voet aan de grond hebben, is het tijd om aan te leggen.'
Dit Bretonse spreekwoord krijgt zijn volle betekenis als je je laat meevoeren
door de stroming van de Vilaine.*

LINKS

*De ontspannen sfeer van een guinguette (buitencafe) aan de oevers van
de Vilaine, ten zuiden van Rennes.*

BOVEN

Aan de oevers van dit met geschiedenis doordrenkte dorp wonen ongeveer tien gezinnen. Je vindt er ook de overblijfselen van talrijke steengroeven.

RECHTS

De twee oevers van het dorp Pont-Réan zijn met elkaar verbonden door een brug, die oorspronkelijk dateert uit de tijd van het Romeinse Gallië.

NATUUR

DE BOTANISCHE TUIN VAN HAUTE BRETAGNE

EEN LANDGOED DAT TUIN IS GEWORDEN

Het park telt 7000 botanische soorten, 26 hectare en 80 thematische tuinen verdeeld in drie categorieën: de mythologische tuinen, de romantische tuinen en de schemertuinen.

HARMONIE

De tuinen zijn geheel ontworpen door hun eigenaar, Alain Jouno.

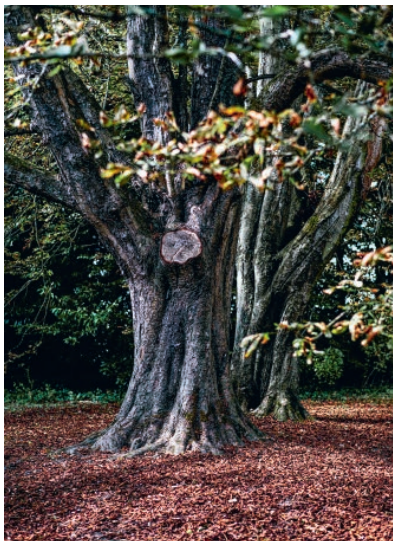
GROTE VARIËTEIT

Het park telt een zeer groot aantal plantensoorten, waaronder vaste planten, fruitbomen en laanbomen, maar ook enkele heel opmerkelijke bomen.

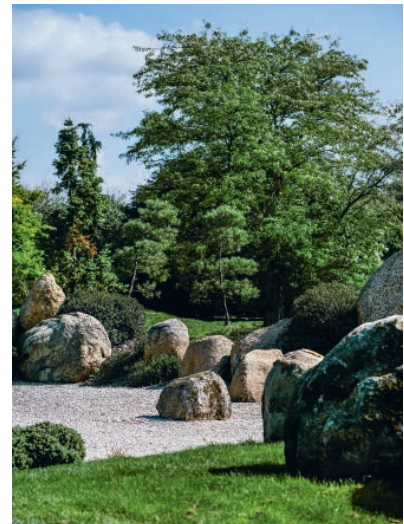
DE TUIN VAN DE ZONSOPGANG

Deze behoort tot de categorie romantische tuinen, met daarin de eerste aanplant van het park.

EEUWENOUDE BOMEN

Aan de rand van het bos lijkt de natuur vele mysteries te bewaken.

ONTWIKKELING

Dertig jaar geleden was deze plek nog een groot moeras dat drooggelegd moest worden.

DE MINOTAURUS

Hij bevindt zich in een van de mythologische tuinen.

FABELS VAN LA FONTAINE

Elke tuin is verbonden met een gedicht, dat zich bevindt tussen mythologie en geschiedenis.

DE ROZENLAAN

Van oude variëteiten tot Engelse rozen, de evolutie van deze plant blijft mysterieus.

Om van de rust van de Vilainevallei te genieten, gaat er niets boven een vaartochtje met een kajak.

Al bijna driehonderd jaar volgen de molenaars van de molen van Le Boël elkaar op en voorzien zij de plaatselijke bevolking van meel.

De 'kleine Bretonse canyon', gevormd door geërodeerde rotsformaties, is nu een oase van rust voor de inheemse fauna en flora.

P O R T R E T

HET TNB

THÉÂTRE NATIONAL DE BRETAGNE

72 jaar geleden opgericht als het Centre Dramatique de l'Ouest, is het TNB een van de karakteristieke plekken van de stad Rennes.

In de loop van de decennia heeft het TNB sterke banden gesmeed met de stad en zijn inwoners. Sinds 1990 verlaten om de drie jaar jonge acteurs en actrices de school van het TNB om het leven in Rennes en Bretagne te verrijken. Recenter is de samenwerking met andere culturele instellingen in de regio centraal gesteld in het artistieke project onder leiding van regisseur Arthur Nauzyciel, die het theater sinds 2017 leidt. Het Festival TNB, een van de hoogtepunten van het seizoen, vindt plaats in een vijftiental zalen in de agglomeratie Rennes (Le Triangle, Le Grand Cordel MJC, La Paillette, L'Aire Libre en vele andere).

Het TNB is een van de culturele speerpunten van Bretagne. Hoewel de voornaamste taak van het TNB het maken van theater blijft, is deze uitgebreid met dans en muziek. Je vindt er ook een bioscoop en een toneelschool. Artistieke ideeën circuleren buiten de muren en brengen hechte samenwerkingsverbanden met lokale kunstenaars tot stand. Patricia Allio, Latifa Laâbissi en Madeleine Louarn zijn kunstenaars die hiermee verbonden zijn. Het TNB steunt ook Bretonse artistieke gezelschappen door ze onderdak te bieden en/of hun voorstellingen te programmeren. Ten slotte werken de gezelschappen regelmatig samen met andere Bretonse instellingen (Le Quartz, Scène

nationale de Brest, het theater van Lorient, het Interkeltisch Festival van Lorient, het Festival van Cornouaille, enzovoort).

Het team verdedigt het idee dat kunst, cultuur en theater moeten beantwoorden aan een publieke taak: het verzorgen van een cultureel en artistiek aanbod dat voor iedereen toegankelijk is. Sinds enkele jaren zet het TNB zich in voor een aanpak van solidariteit en inclusie. Deze missie staat centraal in het artistieke project dat wordt vertegenwoordigd door het drieluik 'Transmettre, partager, rencontrer' (overbrengen, delen, ontmoeten). Het TNB onderneemt talrijke acties die gericht zijn op publiek uit kwetsbare groepen, in situaties van onzekerheid en uitsluiting. Allerlei partnerschappen met verenigingen maken het mogelijk Franse taallessen te volgen in de lokalen, die een systeem hanteren van solidariteitskaartjes, caffè sospeso (uitgestelde koffie) en een donatiebox in de zaal.

Het Théâtre National de Bretagne is een van de weinige plaatsen die het collectief en utopie combineren. De directeur, Arthur Nauzyciel, heeft het tot zijn missie gemaakt om het plezier van denken te stimuleren, de wereld te verkennen en kracht te vinden in samenzijn.

IN DE COULISSEN

Sinds 1990 werken honderden mannen en vrouwen achter de schermen om livevoorstellingen mogelijk te maken.

PODIUMZIJDE

Het TNB heeft vier theaterzalen, twee bioscopen en een bar-restaurant. Het heeft ook een toneelschool.

BOVEN

Het stadhuis van Rennes werd tussen 1734 en 1743 gebouwd door Jacques V Gabriel.

RECHTS

De Jacht van Diana is een van de vele beelden in het Parc du Thabor.

ARCHITECTUUR

DE ARCHITECTUUR VAN RENNES

In de grootste stad van Bretagne vind je drie
architectuurstromingen: middeleeuws, art deco en hedendaags.

Ben je klaar voor een reis terug in de tijd?

De oude stad bevindt zich in de hoek die gevormd wordt door het kanaal Ille-et-Rance en de kades van de Vilaine. Het herbergt 286 traditionele vakwerkhuisen met kleurrijke gevels die je onderdompelen in het middeleeuwse verleden van de stad. Op de Place Sainte-Anne en de Place des Lices kun je genoeg afstand nemen om te genieten van deze gevels die in de loop van de tijd door verzakking scheef zijn gaan staan.

Vlak bij de Place des Lices staat een monument waar je niet omheen kunt: de Portes Mordelaises. Ze hebben de eeuwen doorstaan en elk tijdperk overleefd. Aanvankelijk gebouwd om de stad te beschermen tijdens de Honderdjarige Oorlog, waren ze later getuige van de kroningsceremonies van de hertogen van Bretagne. In 1720, vlak voor kerst, verwoestte een enorme brand de oude stad. Een deel van het architectonisch erfgoed ging in rook op en de slachtoffers zochten hun toevlucht in de toren van de Portes Mordelaises. Enkele jaren later, tijdens de Franse Revolutie, werd van het gebouw een gevangenis gemaakt. Tegenwoordig huisvesten de overblijfselen van de stadswallen in hun kelder een nachtclub.

Een stad bezoeken betekent meestal slenteren door de musea, kerken en historische wijken. Maar om van de architectuur van Rennes te genieten, is het erg aan te raden zwemkleding mee te nemen en een duik te nemen in het zwembad Saint-Georges, een beschermd historisch monument. Het is een echt art-decojuweel, ontworpen door architect Emmanuel Le Ray en de Italiaanse mozaïekschilder Isidore Odorico.

In de wijk Bourg-l'Évêque vormen de tweelingtorens Les Horizons sinds de jaren zeventig de hoogste wolkenkrabber van Bretagne. Het is een echte sculptuur van honderd meter hoog, die al vijftig jaar wordt bewoond. Dit gebouw is het werk van een architect die zijn stempel op de stad heeft gedrukt: Georges Maillols, een visionaire schepper die geïnspireerd werd door Le Corbusier. Zoals vaak het geval is met architectuur, beleefden Les Horizons een uitgesteld succes: ooit bedoeld voor minder draagkrachtige studenten, zijn deze torens nu erg populair. Andere plekken die je niet mag missen: de Halles Martenot, waar de Marché des Lices is, het Palais Saint-Georges met zijn bogen-galerij en de toren Mabilay met zijn futuristische en unieke ontwerp.

Deze twee torens, in 1970 gebouwd door de architect Georges Maillols, hebben 35 verdiepingen.

Georges Maillols ontwierp innovatieve futuristische gebouwen voor de stad.

Vlak bij het station ontwierp Jean-Paul Viguier Identity One, een gebouw met een 'visnet'-gevel.

Het gebouw Panoramik, met 17 verdiepingen in het hart van de eowijk Baud-Chardonnet.

De wijk Bourj-Evêque werd met de grond gelijk gemaakt om er gloednieuwe gebouwen te bouwen.

Wat bij Georges Maillols fascineert, is dat elk gebouw uniek is.

Met het Square des Hautes Ourmes drukte Maillols zijn stempel op het stadslandschap.

Geïnspireerd door schepen heeft elke unit aan Square de Terre-Neuve een patrijspoort.

In 2018 werd het Couvent des Jacobins het congrescentrum van Rennes.

BOVEN

Lunchpauze in FRAC Bretagne (regionaal fonds voor hedendaagse kunst) in Rennes.

RECHTS

Buiten het gebouw staat Alignement du xxie siècle van Aurelie Nemours als een eerbetoon aan menhirs.

ACHTERGROND

OORSPRONG VAN DE SLUIZEN

IN HET KANAAL ILLE-ET-RANCE

Dit kanaal, dat Rennes verbindt met Saint-Malo,
is de langste waterweg van Bretagne.

Bretagne is een van de weinige Franse regio's die niet worden doorkruist door een rivier of rivieren waarop scheepvaart mogelijk is. In de zeventiende eeuw, toen de Engelsen maritieme blokkades opwierpen, was elke waterweg synoniem met autonomie voor de handel. Uit deze constatering werd het idee geboren om in Bretagne een kanaal aan te leggen.

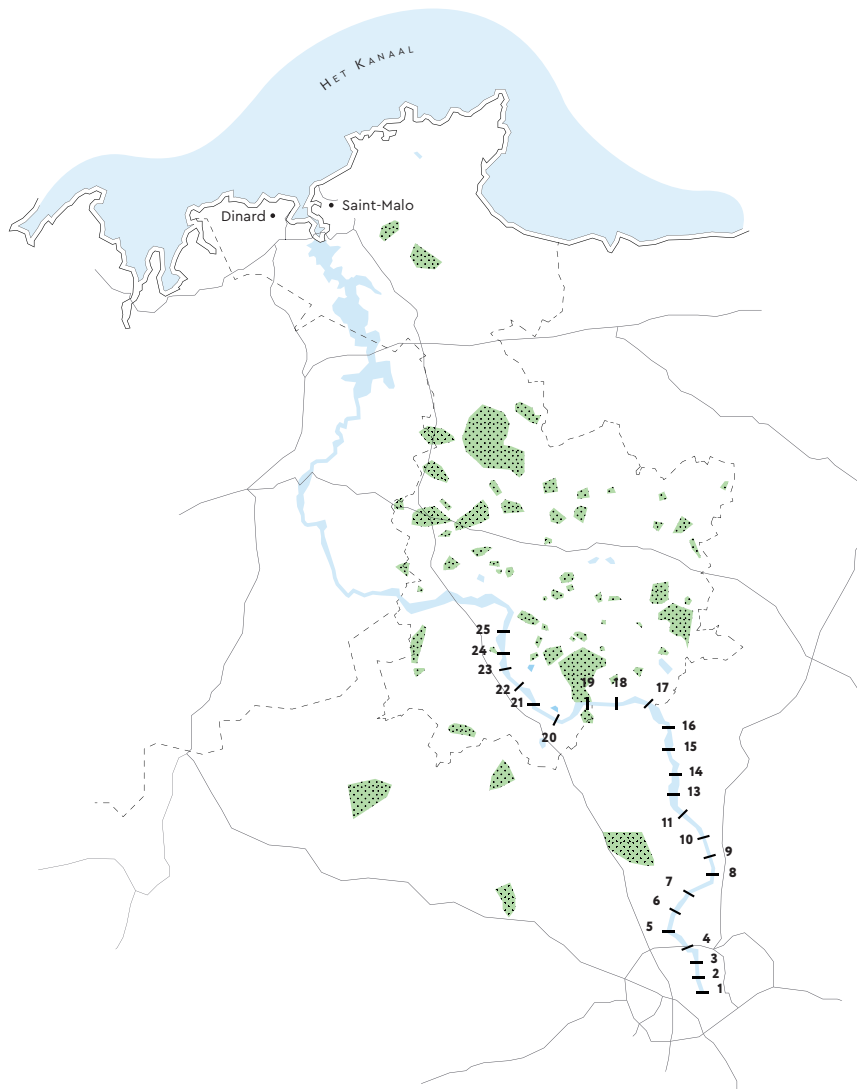
Maar hoe maak je een waterweg op een steil aflopend traject? Met sluisen! Het kanaal is verdeeld in verschillende delen, die 'panden' genoemd worden. Elk pand ligt op een ander waterniveau, afhankelijk van het reliëf van het gebied. Door de sluisen (afgesloten door twee beweegbare poorten) kunnen boten van het ene naar het andere pand varen. Stroomopwaarts stroomt het water in het aangrenzende pand of schutsluis, waarvan het niveau dan enkele meters stijgt. Zodra het water in de schutsluis en het pand op hetzelfde niveau zijn, gaat de sluisdeur open en kan de boot zijn reis voortzetten.

Vóór de Franse Revolutie werden verschillende projecten ondernomen en gestaakt, maar pas in het begin van de negentiende eeuw werd het project

van Joseph Liard, ingenieur van Ponts et Chaussées (wegen en bruggen), door Napoleon goedgekeurd. Dit enorme project, waaraan 1400 plaatselijke arbeiders werkten, ging in 1804 van start en werd in 1832 voltooid. Omdat het kanaal echter door geen enkele bron werd gevoed, daalde het waterpeil door de natuurlijke verdamping. Om dit te verhelpen, zijn toen twee watervlakten en meerdere reservoirs door vaarten met het kanaal verbonden.

Het doel was duidelijk: een commerciële route aanleggen tussen Rennes en het Kanaal. In de hoogtijdagen werd het kanaal jaarlijks door 1800 schuiten gebruikt. Ze vervoerden kolen, bouwmaterialen en levensmiddelen. In de twintigste eeuw leidden de ontwikkeling van de spoorwegen en de verbetering van de wegen tot het verval van het kanaal. De handelsroute werd zo een wandelgebied. Het biedt nu de mogelijkheid om te voet, per fiets of per boot een uniek landschap te ontdekken. Een aanrader is vooral het gedeelte Hédé-Bazouges, waar elf sluisen elkaar over een lengte van twee kilometer opvolgen. Dorpjes, sluiswoningen en rijke natuur omranden het traject van dit unieke kanaal.

DE ROUTE VAN DE SLUIZEN

VAN RENNES NAAR SAINT-MALO

Het kanaal Ille-et-Rance verbindt de stad Rennes met Saint-Malo over een totale lengte van 84,8 km. De aanleg ervan begon onder het bewind van Napoleon en omvat nu 260 openbare werken, waaronder 48 sluizen.

- 1 Écluse du Mail 2 Écluse de Saint-Martin 3 Écluse de Robinson 4 Écluse de Charbonnière 5 Écluse du Gacet
 6 Écluse du Haut-Chalet 7 Écluse des Brosses 8 Écluse de Grugedaine 9 Écluse des Cours 10 Écluse de Fresnay
 11 Écluse de Saint-Germain 12 Écluse du Bouessay 13 Écluse de Saint-Médard-sur-l'Ille 14 Écluse du Dialay
 15 Écluse d'Ille 16 Écluse de Haute-Roche 17 Écluse de Lengager 18 Écluse de Chanclin 19 Écluse de Courgalais
 20 Écluse de Vilmorin 21 Écluse de la Sagerie 22 Écluse Malabrie 23 Écluse de la Pêchetière
 24 Écluse de la Charronnerie 25 Écluse de la Parfraire

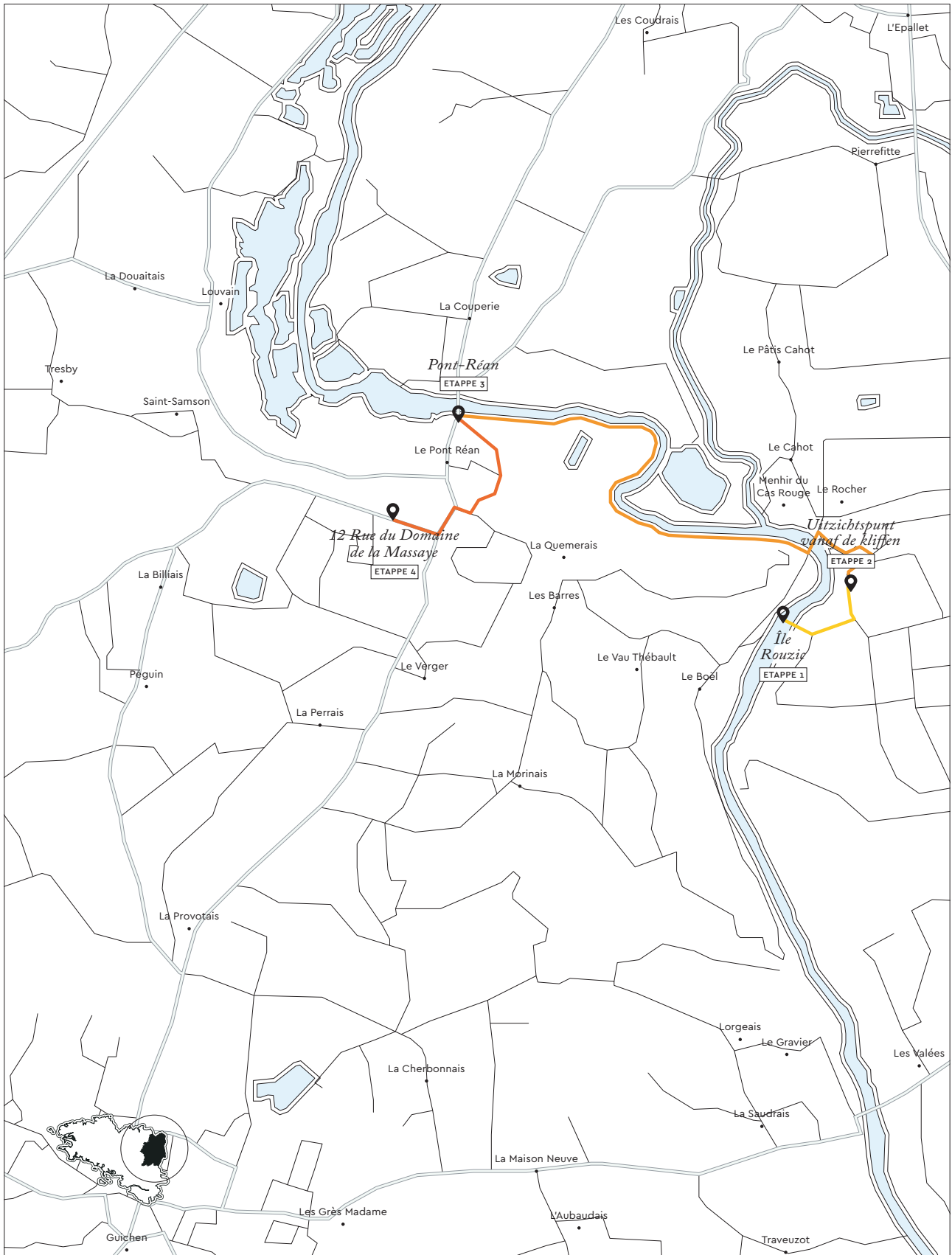

BOVEN

In het historische centrum van Vitry staan enkele vakwerkhuisen uit de zeventiende eeuw.

LINKS

De bouw van de kerk Saint-Sulpice, gelegen aan de voet van het kasteel van Fougères, nam bijna vier eeuwen in beslag, van 1380 tot 1760.

UITSTAPJE

DE KLEINE BRETONSE CANYON

Ontdek een paar kilometer ten zuiden van Rennes een unieke plek met gevarieerde landschappen.

ETAPPE 1: DE MOLEN VAN LE BOËL

Deze molen, in 1652 gebouwd aan de Vilaine, en zijn sluis herinneren aan het belang van deze rivier, die als een van de eerste in Frankrijk gekanaliseerd werd. Na de ingebruikname van de molen bleef het rad tot de Eerste Wereldoorlog op het ritme van het water draaien en het graan malen. In de omgeving zul je de rijkdom van de flora waarderen: eiken, kastanjabomen, naaldbomen, gaspeldoorn en rode dophei in de schaduw van de paarse kliffen. De route over de jaagpaden is zowel voor fietsers als voor voetgangers geschikt. Vroeger werden deze oevers gebruikt om schuiten met paarden voort te trekken.

ETAPPE 2: DE SCHISTKLIFFEN

Miljoenen jaren van erosie hebben de kliffen gevormd die je hier bewandelt. Hier reiken de kliffen tot 45 meter

boven de zeespiegel en bieden je een prachtig panorama. 45 meter lijkt misschien niet veel, maar voor Bretagne is het bijna een berg! Houd op de terugweg naar de stad je ogen open: de paarse schist onder je voeten is bij de constructie van veel bouwwerken in de vallei gebruikt.

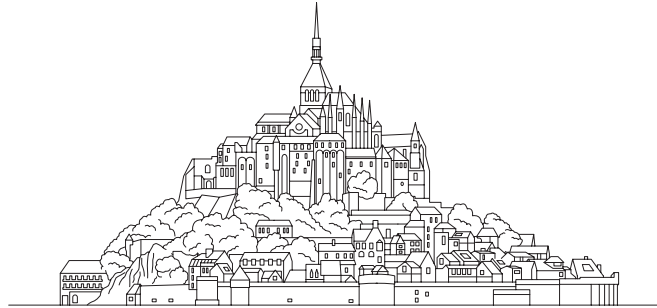
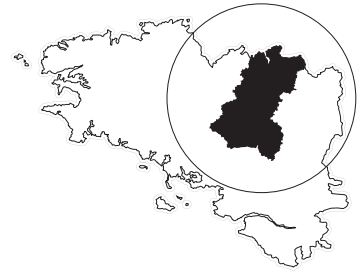
ETAPPE 3: PONT-RÉAN

Het stadje dankt zijn naam aan de brug die er door de Romeinen is gebouwd om de Vilaine over te steken. Omdat hij te klein was geworden, werd hij in 1767 vervangen door een stenen brug die nu op de monumentenlijst staat. Omdat in het verleden iedere voorbijganger tol moest betalen, waren de bruggen een echte inkomstenbron en dit bevorderde uiteraard de ontwikkeling van het dorp Pont-Réan. Tegenwoordig zijn er vanaf de oevers verschillende kajakafvaarten mogelijk.

ETAPPE 4: LA CARRIÈRE DES LANDES

Je voelt je heel klein als je deze historische vindplaats betreedt, waar je 300 miljoen jaar teruggaat in de geologische geschiedenis van Bretagne. Het bezoek is een uitstekende gelegenheid om meer te weten te komen over de evolutie van de tektonische platen van het Armoricaans Massief. Deze rotsafzetting, gelegen ten zuidoosten van het dorp Pont-Réan, is een van de weinige plaatsen in Frankrijk waar je verschillende lagen kunt waarnemen die gedurende twee geologische periodes zijn gevormd: het brieroveriaan (ediacarium, ongeveer 600 miljoen jaar geleden) en het ordovicium (ongeveer 450 miljoen jaar geleden).

BRO SANT-MALOÛ, BRO ZOL

PAYS DE SAINT-MALO

EN PAYS DE DOL

Deze streek heeft weinig zee kust, maar een sterke band met de oceaan. Pays de Saint-Malo dankt in feite al zijn schatten aan het getij en de wind.

P. 38

*Het op een schiereiland gelegen La Maison du Nessay werd een hotel,
dat in 2021 zijn deuren voor het publiek opende.*

RECHTS

De authentieke strandcabines bieden 'vijftig tinten blauw'.

De eerste oogverblindende schat is de architectuur van de stad Saint-Malo. De stad werd tijdens de Tweede Wereldoorlog zwaar gebombardeerd, maar na de bevrijding besloten de plaatselijke raadsleden de stad identiek te herbouwen, een titanenwerk waarvan toeristen en inwoners vandaag de dag de vruchten plukken. In het achterland staan de herenhuizen van kaapvaarders en de malouinières van de reders die in de zeventiende eeuw hun fortuin maakten met de kabeljauwvisserij.

De tweede schat, die de smaakpapillen in vervoering brengt, is de gewone oester van Cancale, die zich aanpast aan de getijden in een droomomgeving: de baai van Mont Saint-Michel. Geprezen door kenners onderscheidt de oester zich door een uitgesproken smaak van jodium- en zeezout met een nasmaak van hazelnoot.

De derde schat is de wind, die in je oren fluit. In het weekend stuwt hij tientallen zeilwagens de stranden van Cherrueix en Hirel voort. In het verleden was hij de beste bondgenoot van een plaatselijke figuur: Robert Surcouf. Deze vurige zeerover in dienst van het achttiende-eeuwse Frankrijk werd gevreesd door Engelse koopvaardij- en oorlogsschepen. Als kind van de streek droeg hij bij aan de glorie en het fortuin van de haven van Saint-Malo. En ook al bevaren kapers de zeeën en oceanen niet meer, de zeiltraditie heeft de streek niet verlaten. Elke vier jaar, in de herfst, verlaat een honderdtal boten de haven van Saint-Malo voor de beroemde Route du Rhum. De deelnemers varen solo, non-stop en zonder hulp tussen Saint-Malo en Pointe-à-Pitre in Guadeloupe. Deze race brengt sinds 1978 professionele en hobbyzeilers samen, aan boord van boten met één of meerdere rompen. Iedereen kan het traject van zijn keuze volgen en de race blijft spannend tot het einde. Al tijdens de eerste editie werd de toon gezet door een overwinning met een verschil van slechts 98 seconden!

De andere plaatselijke schat is wat fier in de baai staat: de Mont Saint-Michel. Dit duizend jaar oude monument, dat pelgrims uit de hele wereld trekt, is een van de vijf meestbezochte plaatsen in Frankrijk. Begraafplaats, kerk, abdij, fort, gevangenis... de Mont heeft in de loop van de geschiedenis vele functies vervuld, maar er is één ding waarvan hij elke dag onvoorwaardelijk getuigt: zijn insulaire karakter.

PAYS DE SAINT-MALO EN PAYS DE DOL

HOOGTEPUNTEN

08

ÎLE DU GUESCLIN

Dit eilandje is alleen toegankelijk bij eb. Neem wat te eten en drinken mee als je erheen gaat.

09

DINAN

Een charmant stadje dat je uitnodigt om door zijn oude straatjes te wandelen. Mis het uitzicht vanaf de stadswallen niet.

10

DINARD

Deze badplaats, die ten onrechte in de schaduw staat van Saint-Malo, is een ander juweel van de Smaragdkust.

11

CANCALE

De kleine haven is beroemd om zijn oesters, die behoren tot de beste van Frankrijk.

12

ROCHES SCULPTÉES
DE ROTHÉNEUF

Wanneer kunst en natuur elkaar ontmoeten, is het om de legende van de Rothéneuf te doen herleven, een adellijke familie van kapers en piraten.

13

CHÂTEAU DE COMBOURG

Deze unieke plek inspireerde François René de Chateaubriand tot een van zijn mooiste werken.

14

SAINT-MALO

De stad dankt de rijkdom van zijn haven aan een beroemde inwoner: de kaper Surcouf.

BOVEN

De baai van Mont Saint-Michel is het toneel van de grootste getijdenverschillen in Europa: de zee trekt zich elke dag enkele kilometers terug en legt bij eb een groot deel ervan bloot.

LINKS

De baai van Mont Saint-Michel, met een oppervlak van bijna 500 vierkante kilometer, staat sinds 1979 op de Werelderfgoedlijst van de Unesco.

BOVEN

In de verte zijn de vele steden te zien die aan de baai grenzen, zowel aan de Bretonse als aan de Normandische kant.

RECHTS

In tegenstelling tot wat velen denken, hebben de werkzaamheden bij de Mont Saint-Michel niet tot doel het zand uit de baai te verwijderen (wat echt onmogelijk is), maar om de toegangsdijk te verwijderen en te vervangen door een loopbrug die de getijden vrij spel geeft.

OP BEZOEK

LE MONT SAINT-MICHEL

EEN WONDER TUSSEN HEMEL EN ZEE

Al eeuwenlang betwisten Bretons en Normandiërs elkaar het eigendom van deze bijzondere plek. De Mont Saint-Michel behoort tegenwoordig officieel tot Normandië, maar dat is niet altijd zo geweest.

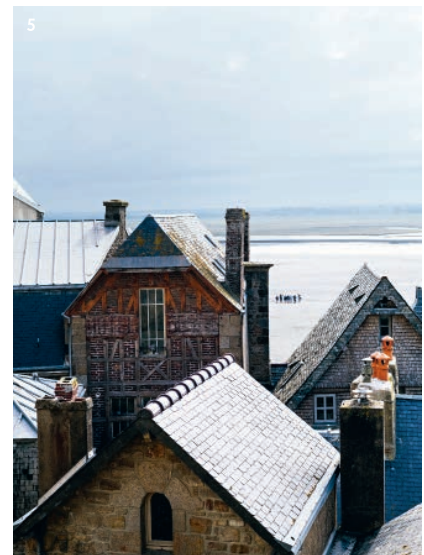
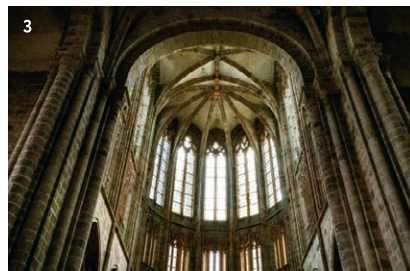
In 708 liet bisschop Aubert ter ere van de aartsengel Michaël het eerste heiligdom bouwen op wat toen de berg Tombe heette. In de loop van de tijd groeide het bouwwerk uit tot een klooster dat pelgrims uit heel Europa trok. De bouw ervan was een waar technisch hoogstandje, op deze rots die dagelijks door de getijden steeds weer in een eiland verandert.

De baai van Mont Saint-Michel is het toneel van de grootste getijdenverschillen van Europa, die een amplitude van 14 kilometer kunnen bereiken. Dit maritieme heen-en-weer is nauw verbonden met de geschiedenis van de abdij, die uit het zand lijkt te ontspringen. Het stelde de monniken namelijk in staat het graniet voor de bouw ervan te vervoeren. Het dalende tij bracht hun boten naar de Chausey-eilanden voor de kust van Normandië, een onuitputtelijke granietgroeve. Bij opkomend tij voerde het water de met graniet beladen boten naar de uitdagende bouwplaats.

Is deze Mont Saint-Michel nu Bretons of Normandisch? Een spreekwoord zegt dat 'de Couesnon, in zijn waanzin, de Mont in Normandië heeft neer-

gezet'. De Couesnon is een rivier die uitmondt in de baai. Alles ten westen van de Couesnon is Bretons en alles ten oosten is Normandisch. Vroeger varieerde de loop van de rivier met de getijden. De Mont Saint-Michel ging dus van Normandië naar Bretagne, en omgekeerd. Sinds de ontwikkeling van de monding is de Couesnon echter definitief overgegaan naar het westen van de Mont, die nu dus officieel Normandisch is.

Zodra je het stadje binnenkomt, leidt een labyrint van steile straatjes je naar de top, waarbij je in de middeleeuwen waant. Omdat Mont-Saint-Michel een gemeente is, is de toegang vrij. Er zijn 29 Montois die het hele jaar door op het eiland wonen. Vergeet echter niet om, voordat je komt, via internet een bezoek aan de abdij te boeken. Het eiland, dat sinds 1979 op de Werelderfgoedlijst van de Unesco staat, ontvangt jaarlijks tussen de twee en drie miljoen bezoekers. En als de tijd het toelaat, raden we je ten zeerste aan een wandeling met gids te maken in de baai. Dit is zeker de mooiste manier om bij de plek te komen en de pracht ervan te ervaren.

1/ PRACHT

Woorden schieten tekort bij de adembenemende aanblik van deze unieke plek.

2/ GESCHIEDENIS

Een wandeling door dit doolhof van steegjes is een reis door de tijd.

3/ RELIGIE

De voormalige benedictijnerabdij wordt beheerd door de Monastieke Gemeenschappen van Jeruzalem.

4/ ARCHITECTUUR

De abdij bevat elementen van Karolingische, romaanse en flamboyante gotiek.

5/ 29 INWONERS

Mont-Saint-Michel is zowel een van de kleinste als een van de meestbezochte gemeenten van Frankrijk.

BOVEN

*Muren van graniet, een leien dak en een dubbele schoorsteen.
Geen twijfel mogelijk, je bent in Bretagne.*

LINKS

Vanaf de Ferme du Vent is bij helder weer de baai helemaal voor jou.

OP BEZOEK

LA FERME DU VENT

Geduldig voortgekomen uit de verbeelding van de familie Roellinger, belooft deze unieke plek een reis voor de vijf zintuigen.

Dit etablissement is zeker een van de mooiste aan de Franse kust. Het is echter nauwelijks een hotel te noemen, want het voelt helemaal als thuis. Gasthuis? Vakantiehuisje? Hier spreken ze liever van *kled*, wat in het Gallo-Bretons 'schuilplaats tegen de wind' betekent. La Ferme du Vent heeft vijf *kleds*, waarvan de grootste 75 vierkante meter groot is. Kamers vol licht en vriendelijkheid te midden van een ruige omgeving. Je raakt onmiddellijk in de ban van dit Keltische universum van verfijnde luxe. De kracht van de elementen nodigt je uit om te onthaasten, de tijd te nemen en weer naar de kern te gaan. Natuurlijk hebben de kamers geen televisie of wifi: het doel is juist om die verbindingen te verbreken. Of liever om je opnieuw te verbinden, met jezelf en met het ritme van de getijden, dat je kunt waarnemen dankzij het prachtige uitzicht over de baai van de Mont Saint-Michel.

Olivier Roellinger, geboren in Cancale, is een van de grootste Franse chef-koks. Hij heeft van zijn geboortestad zijn bolwerk gemaakt door er verschillende zaken te openen. Men zegt dat de tijd niet respecteert wat zonder hem wordt gedaan. De familie is inderdaad geduldig geweest om het project tot bloei te zien komen. Zeven jaren verstreken

tussen de eerste ideeën, de aankoop van de grond, de werkzaamheden en de opening voor het publiek in 2016. Al die tijd stelde de familie in staat om elk detail te verfijnen van deze hybride plek, gericht op de oceaan.

Om te eten kun je kiezen tussen Le Coquillage, het tweesterrenrestaurant van Hugo Roellinger, en een menu dat direct in je *kled* geserveerd wordt, zodat je in je cocon kunt blijven. En omdat de zee veel verder reikt dan je kunt zien, biedt Hugo een uitgesproken maritieme keuken die de rijkdom van de plaatselijke omgeving combineert met mijmeringen over de andere kant van de wereld. Smakelijke voorbeelden zijn de kreeft met cacao of de coquilles met assampeper. Bij het ontbijt wordt een royale mand met zoetig- en hartigheden op je kamer bezorgd, met eieren en honing uit de tuin.

De inspiratie van ver houdt niet op bij het bord. La Ferme du Vent biedt ook Keltische privébaden en voetreflexzonemassages, een praktijk geïnspireerd op de oude Chinese geneeskunde, met Gwenn Libouban. Al deze momenten van welzijn getuigen van de filosofie van de familie: jezelf verankeren om beter in balans te raken.

FAMILIEBEDRIJF

Terwijl Hugo de leiding heeft over de keuken van het restaurant, beheert Marine de Maisons de Bricourt, waar La Ferme du Vent deel van uitmaakt.

MODERN VERBLIJF

Het etablissement onderscheidt zich door de combinatie van luxe met een rustieke stijl. Een ideale tussenstop om je onder te dompelen in de mariene wereld.

*In Cancale, zoals in heel Bretagne, zijn sommige baaien
alleen toegankelijk via verborgen paden.*

ACHTERGROND

DE ENERGIE VAN DE GETIJDEN HERGEBRUIKEN

Elke zes uur knabbelt de zee aan onze kustlijn alvorens zich terug te trekken. Dit eindeloze komen en gaan van het water verandert elke dag de contouren van de stranden en de sfeer van de havens.

In Bretagne bepalen de getijden het ritme van de dag, zowel voor vissers als voor wandelaars. Maar waar komt eigenlijk dit eeuwige fenomeen vandaan? Het is een lange liefdesgeschiedenis, of liever gezegd een aantrekkingskracht, tussen de aarde en de maan. Elk object oefent een aantrekkingskracht uit op andere objecten, die afhangt van het gewicht en de massa ervan. Dit is de wet van de universele aantrekkingskracht, geformuleerd door Isaac Newton. Met andere woorden: de aarde trekt aan de maan en de maan trekt aan de aarde. Hierdoor ontstaat een lichte vervorming van de aardkorst, terwijl de passage van de maan het ritme van de getijden bepaalt. De zon oefent ook een aantrekkingskracht uit op de aarde en voegt zo zijn eigen speciale tintje toe aan de getijden door de intensiteit ervan te variëren. Als de maan en de zon zich aan dezelfde kant van de aarde bevinden, tellen de krachten op. Dit staat bekend als springtij. Aan de andere kant, als de maan en de zon aan weerszijden van de aarde staan, werken de krachten tegen elkaar in en zien we kleinere getijdeverschillen, ook wel doortij genoemd.

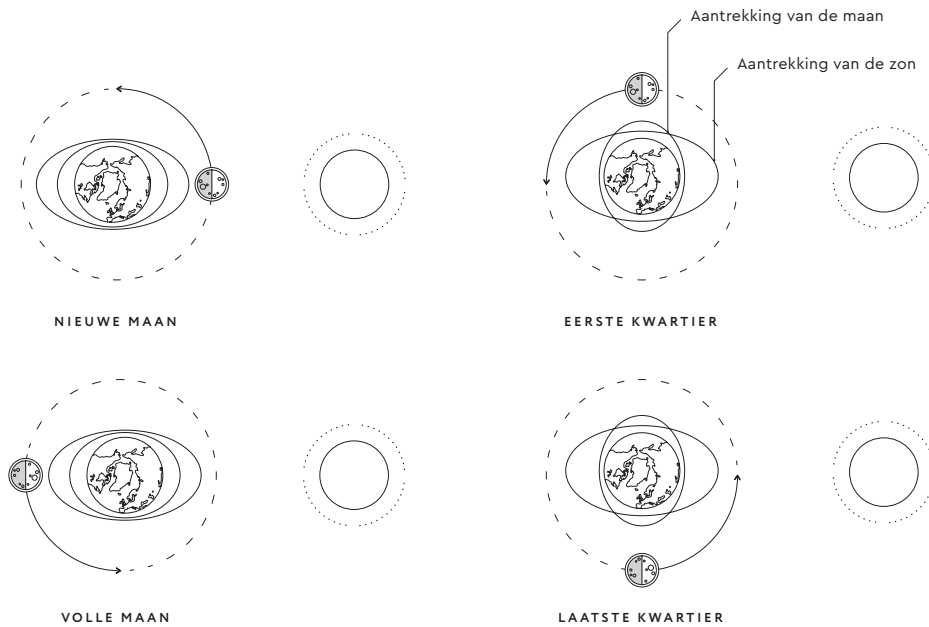
Je kunt de aard van een getij ontdekken door zijn coëfficiënt te raadplegen: hoe hoger het getal, hoe hoger het water komt en hoe verder het zich terug-

trekt. In de baaien van Morlaix, Saint-Brieuc of Saint-Malo trekt de zee zich heel ver terug. Het zijn de grootste getijdeverschillen van Europa. Dit komt door de helling van de kustlijn, die in de baaien geleidelijker is dan elders.

Voor de moedigsten betekent laagwater te voet gaan vissen! Alles wat je nodig hebt is een emmer en een paar laarzen om op zoek te gaan naar kokkels, mosselen, scheermessen of alikruiken die de zee heeft achtergelaten. Vergeet echter niet de geldende regels te controleren: sommige soorten zijn beschermd en er zijn wettelijke quota waar je aan moet houden.

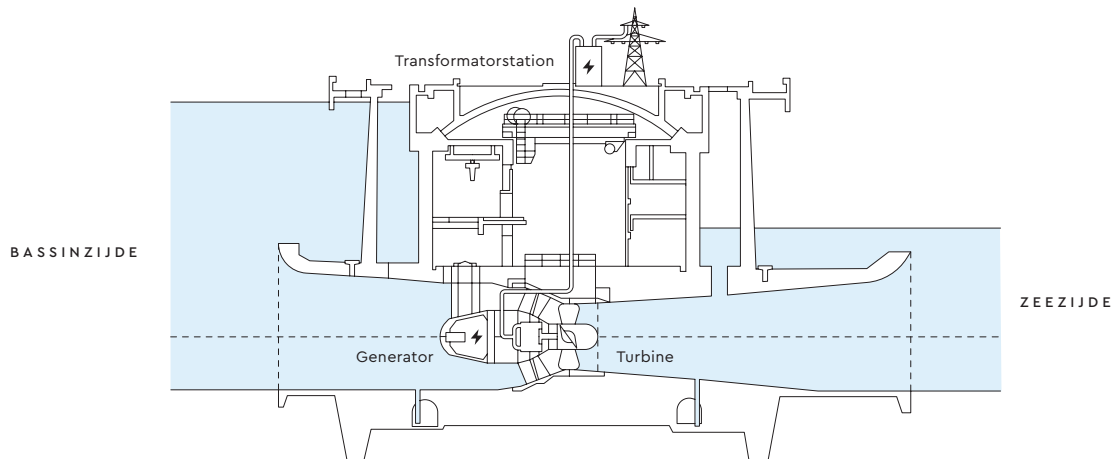
De intensiteit van de getijden was ook aanleiding voor het idee om deze kracht te gebruiken voor het produceren van elektriciteit. Dit is het doel van de getijdencentrale van Rance, bij Saint-Malo. Deze unieke uitvinding benut de waterdruk en het verschil tussen de waterniveaus aan weerszijden van een dam. Het heeft het enorme voordeel dat het zowel bij opkomend als afgaand tij functioneert, waarbij 100 procent hernieuwbare energie wordt geproduceerd die het verbruik van 250.000 inwoners dekt. Zolang er getijden zijn, zal er elektriciteit zijn.

DE ENERGIE VAN GETIJDEN

CYCLUS EN GETIJDEN

De maan en de zon trekken aan alles op het aardoppervlak. Hun gecombineerde werking wanneer ze op één lijn staan, versterkt dit fenomeen van aantrekking en creëert maximaal hoogwater, het springtij. Omgekeerd, bij het eerste en laatste kwartier compenseren hun acties elkaar, waardoor het doodtij ontstaat.

GETIJDENCENTRALE VAN RANCE

Deze centrale werd gebouwd in 1966 en was tot 2011 de grootste ter wereld. De centrale profiteert van schommelingen in de hoogte van de zeespiegel en produceert elektriciteit bij opkomend en afgaand tij.

BOVEN

In Cancale kunnen oesterliefhebbers dankzij de truck van Jean en Pierre-Paul hun maaltijd vergezeld laten gaan van een glas witte wijn.

LINKS

Door de begroeiing heen zie je de herenhuizen van de belangrijke oude vissersfamilies van de baai.

OP BEZOEK

MALOUINIÈRE DE LA CHIPAUDIÈRE

LANDHUIS

De reders van Saint-Malo lieten deze huizen
bouwen als buitenverblijf.

IN ZIJN TIJD

De nazaten hebben ervoor gezorgd dat alledaagse voorwerpen zijn achtergelaten, zodat het huis er bewoond uitziet.

GEZELSCHAP

Ivoire en Rama zijn de twee honden van het huis.

EETKAMER

Een prachtige kamer met marmeren vloeren en houtwerk van Noors eiken.

ARCHIEF

Documenten gebruikt ter ondersteuning van het onderzoek naar de stamboom van de familie.

ENTREE

De grote smeedijzeren trap leidt naar de slaapkamers op de eerste verdieping.

GROTE RUIMTEN

La Chipaudière onthult veel grotere vertrekken dan in de meeste andere malouinières.

PORTRET TEN

In dit huis, dat vanaf het begin in het bezit was van de familie, sieren portretten van voorouders de muren.

PRIVÉBEZOEK

Je kunt dit huis uit 1710 van 15 mei tot 15 oktober op afspraak bezoeken.

BOVEN

*De duikplank van het zwembad Bon-Secours,
dat zich vult als het vloed wordt.*

LINKS

*Vanaf het strand van Saint-Malo kun je het eiland Cézembre
zien liggen, een zeevogelreservaat.*

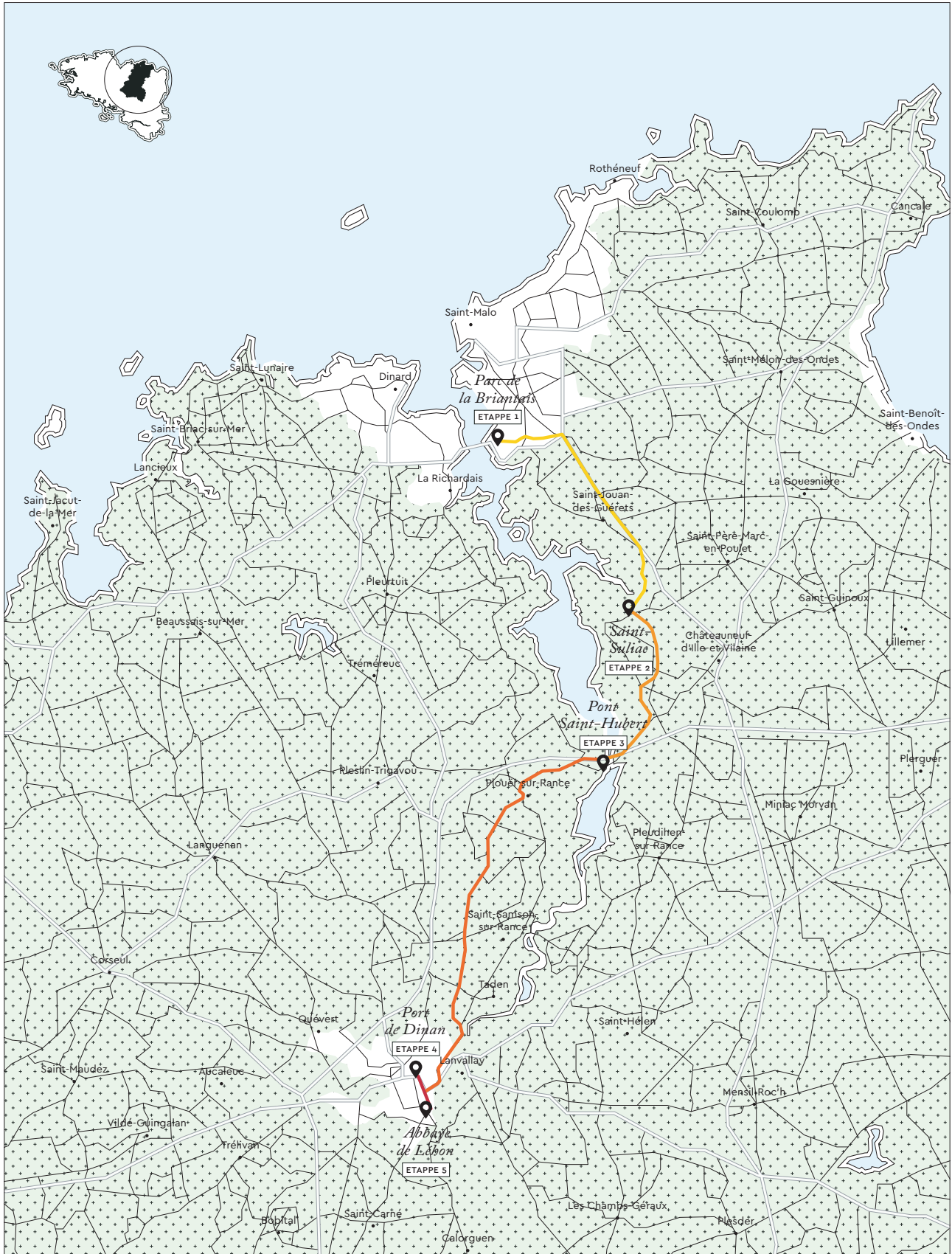
BOVEN

*Het schiereiland Saint-Jacut-de-la-Mer markeert de grens
tussen Ille-et-Vilaine en Côtes-d'Armor.*

RECHTS

*Tussen twee getijden door slalomt een Citroën Mehari tussen
de boten van Saint-Briac-sur-Mer.*

UITSTAPJE

DE VALLEI VAN DE RANCE

De vallei van de Rance, die zeker het opmerkelijkste estuarium van Bretagne vormt, maakt het mogelijk het achterland te waarderen van Saint-Malo, dat minder bekend is bij toeristen. De ooit wilde en bochtige rivier is gekanaliseerd dankzij een opeenvolging van sluizen.

ETAPPE 1: PARC DE LA BRIANTAIS

Dit park van 27 hectare, dat stad en natuur verbindt, kijkt uit over de Rance en geeft een goed overzicht van de fauna, flora en architectuur die je langs het water tegenkomt. Mis het uitkijkpunt op de toren Solidor niet, een versterkte donjon die in de veertiende eeuw is gebouwd om controle te hebben over de stad Saint-Malo en de vallei van de Rance.

ETAPPE 2: SAINT-SULIAC

Saint-Suliac, uitgeroepen tot een van de mooiste dorpen van Frankrijk, is een oase van rust. De lus van Saint-Suliac is een route van 10 kilometer die je in minder dan 3 uur te voet kunt afleggen. Het oratorium van Grainfollet biedt een prachtig uitkijkpunt over de Rance. Als je tijd hebt, ga dan oostwaarts om de getijdenmolen van Beauchet te bezoeken. Dit gebouw op de Franse monumentenlijst was in 1980 nog in bedrijf.

ETAPPE 3: PONT SAINT-HUBERT

De plaats waar de Pont Saint-Hubert staat, heeft als bijnaam Klein Gibraltar vanwege de nabijheid van de twee oevers. Aarzel niet om je in de smalle straatjes van Saint-Samson-sur-Rance te wagen: dit is de beste manier om de traditionele huizen van de streek, de malouinières, te ontdekken. Ze staan vaak verborgen achter begroeiing, dus houd je ogen open!

ETAPPE 4: PORT DE DINAN

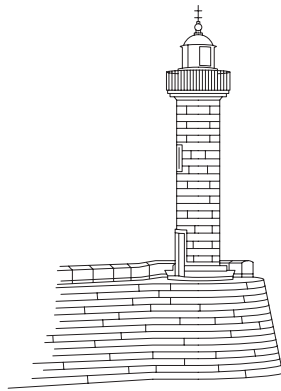
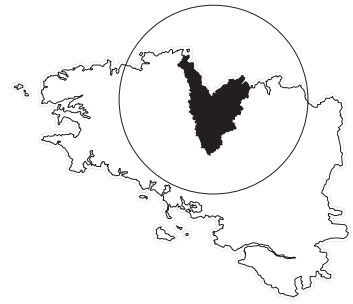
Ga door naar de sluis van Le Châtelier om te genieten van een wandeling van 5 kilometer langs de oevers van de Rance. Mis de fraaie Rue du Jerzual niet, die je naar de versterkte stad leidt, terwijl je de middeleeuwse gevels van Dinan ontdekt. Op de rechteroever informeert La Maison de la Rance bezoekers over de schatten van de vallei. Het biedt ook tentoonstellingen, fietstochten en educatieve workshops voor kinderen. Beklim als

de tijd het toelaat de Tour de l'Horloge voor een panoramisch uitzicht over de hele stad.

ETAPPE 5: ABBAYE SAINT-MAGLOIRE DE LÉHON

Léhon, een klein stadje met karakter, fuseerde in 2018 met Dinan. Neem de tijd om door de charmante straatjes te dwalen, voordat je je op de geschiedenis van het stadje stort met een bezoek aan de kerk, het klooster, de tuinen en de refter waar de monniken al in de negende eeuw bijeenkwamen. Vergeet ook niet de ruïnen van het kasteel van Léhon te bekijken, die een adembenemend uitzicht bieden over de vallei.

BRO-SANT-BRIEG

PAYS DE SAINT-BRIEUC

Een streek van zeelieden gericht op de immense baai van
Saint-Brieuc, een opeenvolging van stadjes, stranden en havens
die je ontdekt door het Douanepad te volgen.

P. 68

*Aan het eind van elke dag hervindt het eiland Brébat zijn rust
na het vertrek van de laatste veerboot.*

R E C H T S

*Tegenover de zee, in Ploubazlanec, groet de kapel van de
Drie-eenheid de zeelieden die naar open zee vertrekken.*

Vroeger voeren zeelieden uit deze streek naar Newfoundland en IJsland om op kabeljauw te vissen. Deze riskante expedities konden wel enkele maanden duren. Hoewel de oceaan een enorme rijkdom biedt en naar schatting 70% van het leven op aarde zich onder de zeespiegel bevindt, weten we tegenwoordig dat ook deze hulpbronnen niet onbeperkt zijn. Sommige vissers hebben dan ook ingezien dat er zonder bescherming binnenkort geen vis meer over is.

In de baai van Saint-Brieuc worden echter niet de schubben, maar de schelpen begeerd. De sint-jakobsschelp is rauw of gebakken in lichtgezouten boter een zeer gewilde gastronomische delicatessen en de prijs van de pil of noot (het eetbare deel) kan rond oud en nieuw oplopen tot € 80 per kilo. En het schijnt dat dit weekdier zich uitstekend thuis voelt in de baai van Saint-Brieuc, want daar bevindt zich de grootste schelpenbank van Frankrijk. Waarom hier en niet elders? Het witte goud van de baai heeft nog niet al zijn geheimen prijsgegeven.

De bodem van de baai van Saint-Brieuc was gewild voor verschillende projecten die deze natuurlijke plek bijna hadden ontsierd. En dan met name het plan om met een dijk deze hoek van de zee af te sluiten, met als doel erachter gewassen te verbouwen of een vliegveld aan te leggen. Gelukkig is het gebied nu beschermd en herbergt het het grootste natuurreservaat van Bretagne.

Het beroemde Douanepad (GR34), dat langs de kust van Bretagne loopt, is een echt balkon met uitzicht over de baai. Een bezoek aan de regio Saint-Brieuc is een gelegenheid om de kliffen van Plouha te ontdekken, die een adembenemend uitzicht bieden op de eilanden voor de kust en de schilderachtige haven van Gwin Zégal. Het is van hieruit dat de autoriteiten vroeger de horizon afspeurden naar smokkelaars of de komst van de vijand. Voordat je de charmante haven van Binic (bijgenaamd de 'parel van de Côtes-d'Armor') ontdekt, ga je naar Saint-Quay-Portrieux om een duik te nemen in een prachtig zoutwaterzwembad dat zich bij hoogtij vult. Na een goede dag wandelen over het Douanepad is het tijd om kabeljauw à la paimpolaise, chocards d'Yffiniac en cocos de Paimpol te proeven en de sint-jakobsschelpen van de baai mag je natuurlijk niet missen.

HOOGTEPUNTEN

15

KLIFFEN VAN PLOUHA

De hoogste kliffen van Bretagne (104 meter) zijn te vinden in dit deel van de Côtes-d'Armor.

16

SAINT-QUAY-PORTRIEUX

Een charmante badplaats waarvan de herenhuizen de kust sieren. Sla de seintoren en het natuurlijke zwembad niet over.

17

ÎLE DE BRÉHAT

Dit eiland is een belangrijke toeristische trekpleister in de regio en ontvangt jaarlijks 500.000 bezoekers.

18

FORT LA LATTE

Het fort, ook bekend als het Château de La Roche Goyon, werd in de veertiende eeuw op de kliffen van schist en roze zandsteen gebouwd.

19

PHARE DE L'OST-PIC

Staande op de gelijknamige rots markeert de vuurtoren de ingang van de baai van Paimpol.

20

MUSÉE MATHURIN MÉHEUT

Dit museum is gewijd aan de schilder, decorateur, illustrator, keramist en beeldhouwer Mathurin Méheut (1882-1958) en is gevestigd in het centrum van Lamballe-Armor, waar hij geboren is.

21

HET DOUANEPAD

De GR 43, ooit gebruikt door douanebeambten om uit te kijken naar mogelijke smokkelaars, loopt over een afstand van meer dan 2000 kilometer langs de hele kustlijn van Bretagne.

22

ERQUY

Erquy, de belangrijkste haven van Frankrijk voor de visserij van venus- en sint-jakobsschelpen, heeft ook tien zandstranden.

23

PAIMPOL

Kies bij voorkeur voor een bezoek op dinsdag, de marktdag. Het Festival du Chant de Marin laat de haven om de twee jaar (oneven jaren) trillen.

24

SAINT-BRIEUC

Met zijn 43.000 inwoners is het de grootste stad van de Côtes-d'Armor. Sinds 1979 wordt in de stad elk pinksterweekend het festival Art Rock gehouden.

25

BINIC

De parel van de Côtes-d'Armor! Wandel over de pier van de vuurtoren en geniet van een 360°-panorama, over het land en de zee.

26

CAP FRÉHEL

Ervaar het gevoel aan het einde van de wereld te staan op deze kaap met zijn woeste reliëf, die de baaien van Saint-Brieuc en Saint-Malo scheidt.

BOVEN

Helmgras helpt duinzand vasthouden dankzij lange wortels die diep het zand binnendringen.

LINKS

Laagtijd tijdens een wandeling naar de Pointe du Champ du Port.

P. 76 - 77

Een berg kiezelstenen die bij vloed geïsoleerd ligt van het vasteland en waar een kapel op staat: het eilandje Saint-Michel heeft grote overeenkomsten met de Mont Saint-Michel, met uitzondering van de grootte.

BOVEN

Veel vissersboten hebben ouderwetse tuigage. Na reservering zijn diverse tochten naar zee mogelijk.

RECHTS

Op de autovrije fietsroute, ter hoogte van La Ville Trében, kun je via een verbinding van 6 kilometer met de fiets de Cap d'Erquy bereiken.

OP BEZOEK

HET MANOIR DE KERGREC'H

Tussen Perros-Guirec en Paimpol leidt het Douanepad je naar een oase van rust met Bretonse charme.

Sabrina komt oorspronkelijk uit Paimpol. Pierre-Louis omschrijft zichzelf als een Savooiaard die van de zee houdt. Na 14 jaar in het hotelwezen op het eiland Bréhat besloot hij voor een project op kleinere schaal naar het vasteland terug te keren. In 2010 kocht hij het landhuis van Kergrec'h, een historisch monument uit de veertiende eeuw, dat al in het bezit van vele families is geweest. In 2012 stelde het echtpaar de gastenkamers open voor het grote publiek.

Ondanks mooie benamingen als kasteel of landhuis, geeft Pierre-Louis de voorkeur aan het woord 'huis' om dit gebouw aan te duiden, dat uitnodigt tot rust. Het doel van de renovaties was duidelijk: de ziel van de plek behouden en het tegelijkertijd aanpassen aan de behoeften van reizigers. Eersteklas beddengoed gecombineerd met antieke meubels, een leeszaal uitgerust met wifi, een traditionele binnenplaats waar binnenkort oplaadpunten voor elektrische voertuigen komen... De gastheer en gastvrouw zijn vertrouwd met de hotelwereld, hun accommodatie is voortdurend in ontwikkeling, met zorg voor details en tegemoetkoming aan nieuwe wensen.

Het Manoir de Kergrec'h ligt midden in een park van 30 hectare, waarvan de helft uit bos bestaat. Met 11 logementen en 32 bedden is dat bijna een hectare per gast. En omdat het landgoed een kilometer lang aan zee grenst, biedt het een prachtige speelplaats in de openlucht, met uitzicht op de oceaan. Als je de GR34 (het Douanepad) volgt, heb je een ideale overnachtingsplaats, want het etablissement ligt precies op je route.

Zet tijdens je verblijf de wekker vroeg genoeg om de zonsopgang boven de oceaan te zien, iets wat vrij zeldzaam is in Frankrijk. Daarna geniet je van een zorgvuldig door Sabrina bereid ontbijt. Haar zelfgemaakte gebakjes, vers uit de oven, zullen je energie geven om terug te gaan naar het Douanepad, te wandelen over het schiereiland of om de kathedraal van Tréguier te bezoeken. In de regio kun je ook een dagtocht plannen naar het eiland Bréhat of de afgrond van Plougrescant en het beroemde huisje tussen de rotsen ontdekken.

1/ JE GASTHEER EN -VROUW

Sabrina en Pierre-Louis verwelkomen hun gasten sinds 2012 in een unieke omgeving.

2/ BRETONSE CHIC

Antieke meubels sieren de kamers van het onlangs gerenoveerde landhuis.

3/ HISTORISCH MONUMENT

Dit veertiende-eeuwse gebouw werd in twee jaar tijd gerenoveerd om reizigers onderdak te bieden.

4/ ADEMBENEMEND UITZICHT

Achter de tuin ligt de zee met zijn in de loop van de dag veranderende kleuren.

5/ RUST

Het Manoir de Kergrec'h is een ode aan de rust, de perfecte plek om te ontspannen met een boek in de hand.

BOVEN

Aan de voet van de kliffen lijken de huizen van Plérin deel uit te maken van de rots.

RECHTS

De vuurtoren Pointe-à-l'Aigle in Plérin wijst boten de weg sinds 1857.

P O R T R E T

DE GLASFABRIEK VAN BRÉHAT

GLASBLAZER VAN DE ZEE

Op vijf minuten van de haven herbergt de militaire citadel
een voor Bretagne unieke vakkennis.

Er is iets onwerkelijk aan dit kleine eiland dat je in één dag kunt bezoeken. Iets wat je aangrijpt zodra je aankomt, de eerste keer dat je er voet aan wal zet. Allereerst de flora: het microklimaat van Bréhat voorkomt voorjaarsvorst en maakt de teelt van exotische planten en bomen mogelijk, zoals jasmijn, vijgen, palmen. De ster van het eiland is de Afrikaanse lelie of agapanthus, een uit Zuid-Afrika afkomstige vaste plant met een spectaculaire bloeiwijze. En dan de rust: het leven op het eiland heeft een eigen ritme. Omdat auto's verboden zijn, verplaatst je je te voet of per fiets. Ook is het eiland, zowel geïsoleerd als open voor de wereld, vergeven van de paradoxen. Het is eigenlijk juist om te spreken van een archipel, want Bréhat bestaat uit twee eilanden omgeven door 86 eilandjes en riffen.

Misschien was het deze rust, gecombineerd met een gevoel van ontsnapping, die Yves Neumager ertoe aanzette om een uniek project te starten: de oprichting van een glasfabriek op het eiland. De citadel, waar vroeger militairen zaten die de kust moesten verdedigen, werd in 1998 omgebouwd tot werkplaats. Sindsdien is de oven nooit opgehouden

met het produceren van uitzonderlijke objecten voor klanten uit de hele wereld. Met zijn stok pakt de glasmaker de grondstof op in de smeltoven, die is ingesteld op 1130 °C. De beweging doet denken aan lepelen in een potje honing. Vervolgens vormt hij het glas tot het gewenste voorwerp. Zijn adem blaast lucht in de vuurbal. Voor een nieuwkomer is het vrijwel onmogelijk om voor de verzegend hete oven te staan.

De glasfabriek van Bréhat is nog geen twintig jaar geleden ontstaan en wordt nu al in de hele wereld erkend om de hoge kwaliteit van de producten en vakkennis van zijn ambachtslieden. In 2018 droeg Yves het stokje over aan zijn zoon Stéphane, die wordt bijgestaan door Johanna, zijn vrouw. Ze hebben begrepen dat ze, naast massaproductie, dankzij hun ontwerpbureau ook maatwerkprojecten kunnen maken: deurknoppen, whiskyglazen, trapdecoraties of plafondlampen, aan ideeën geen gebrek voor dit bedrijf dat nu elf medewerkers telt. Na een dag op het eiland is het duidelijk dat deze unieke omgeving het team blijft inspireren. Dit juweel uit de Côtes-d'Armor bleek dan ook van groot belang voor dit vakmanschap.

VAKKENNIS

Meesterglasblazers zijn een kleine familie van precisie-ambachtslieden. Het is een duizenden jaren oude techniek die wordt toegeschreven aan de Feniciërs.

OPEN WERKPLAATS

Het glaswerk wordt altijd uitgevoerd onder het aandachtige en nieuwsgierige oog van de bezoekers. Jaarlijks bezoeken 40.000 mensen de werkplaatsen op Bréhat.

BOVEN

Zonder twijfel een van de mooiste springtorens van Frankrijk.

LINKS

Dit natuurlijke zwembad, dat zich elke dag bij vloed vult, is het symbool geworden van Saint-Quay-Portrieux.

ACHTERGROND

BRETONSE HUIZEN

Granieten muren en leien daken getuigen van de geschiedenis van de streek en weerstaan de tand des tijds en de gevolgen van woontrends.

Elke streek in Frankrijk heeft zijn eigen dakbedekking. De regio's Nord en Picardië gebruiken uit klei gebakken dakpannen, de Auvergne staat bekend om zijn daktegels van natuursteen, de Provence zweert bij de ronde dakpan. En Bretagne staat bekend om zijn leien daken.

Vroeger moesten rieten daken schuin aflopen om de afvoer van water en sneeuw te vergemakkelijken. In Bretagne heeft leisteen het riet vervangen, maar de daken hebben hun helling behouden. Het is licht en onbrandbaar, in kleuren variërend van grijs tot blauw, afhankelijk van waar het wordt gewonnen. Leisteen is zeker de beste dakbedekking: het verbleekt niet, houdt geen mos vast en biedt uitstekende thermische en akoestische isolatie. Het is ook milieuvriendelijker dan sommige industriële materialen, waarvoor bij de vervaardiging veel water en elektriciteit nodig zijn.

De eerste leien daken verschenen in de vijftiende eeuw op kerkdaken, voordat ze algemeen gebruikt werden op alle huizen. Dit materiaal is het product van een drukverschijnsel over meerdere miljoenen jaren. Samengeperste klei wordt schist die, wanneer deze in dunne platen wordt gespleten, leisteen oplevert.

De verdeling van de verschillende soorten huizen weerspiegelt het meer of minder welvarende verleden van elk deel van Bretagne.

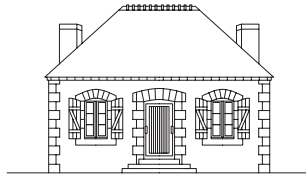
Het vissershuis wordt gekenmerkt door witte muren en blauw houtwerk. Indertijd gebruikten de vissers de restjes verf van de boten om hun luiken te schilderen. Huizen aan de kust zijn vaak voorzien van binnenluiken, om te voorkomen dat op stormachtige dagen de ramen geopend moeten worden.

De malouinière verscheen in de zeventiende eeuw. Dit herenhuis, dat getuigde van de rijkdom van de reders van Saint-Malo, is te herkennen aan de grote ramen en de hoge schoorsteen.

De chaumière heeft een dak van tarwestro, rogge of riet. Een paar hardnekkige rieten daken hebben de trend naar leisteen weerstaan, maar ze worden zeldzaam. Houd je ogen dus open!

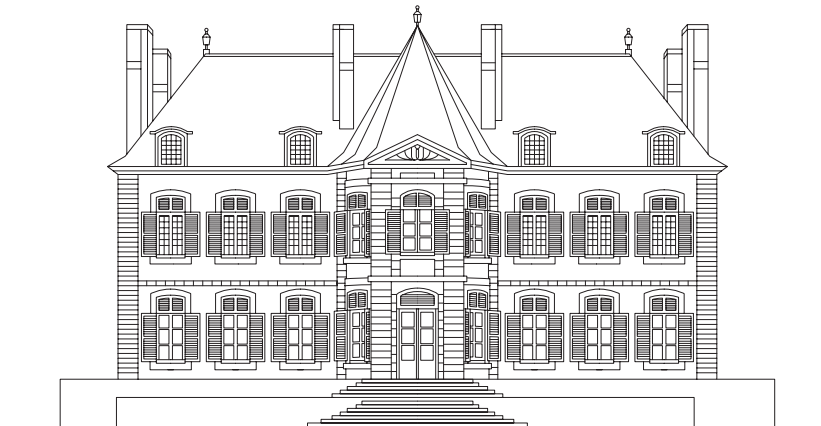
De longère of plattelandshuis komt vooral in het binnenland voor. Historisch gezien is het een langwerpige woning met één verdieping, hoewel hij tegenwoordig vaak een speciaal gebouwde zolder heeft.

BRETONSE ARCHITECTUURSTIJLEN

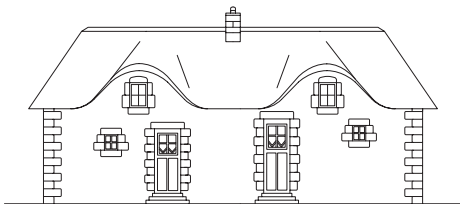
1/ VISSERSHUIS

Het vissershuis is een granieten kustwoning, meestal op het zuiden gericht, waarvan het houtwerk vaak blauw is geschilderd.

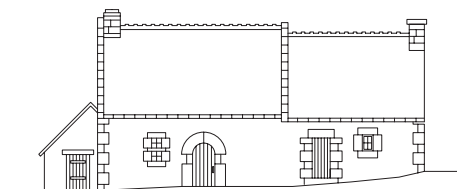
2/ MALOUINIÈRE

Typisch voor de streek van Saint-Malo zijn deze luxueuze huizen, beschermd door hoge muren. Ze behoorden ooit toe aan rijke reders uit Saint-Malo.

3/ CHAUMIÈRE

Oorspronkelijk was het dak gemaakt van riet of tarwe, maar dat is vervangen door leisteen. Het huistype is te herkennen aan het schuine dak dat ter hoogte van de ramen een overstek heeft.

4/ LONGÈRE

Dit type huis heeft in elke ruimte een deur die naar buiten opengaat, is gebouwd van graniet, rechthoekig van vorm en tegen de wind in gericht.

BOVEN

*De uitrusting hangt over deze boten waar twee vissers
de gehele dag op zee doorbrennen.*

LINKS

*In de ochtend maken tachtig boten zich klaar om de haven
van Saint-Quay-Portrieux te verlaten.*

NATUUR

VISSEN OP SINT-JAKOBSSCHELPEN

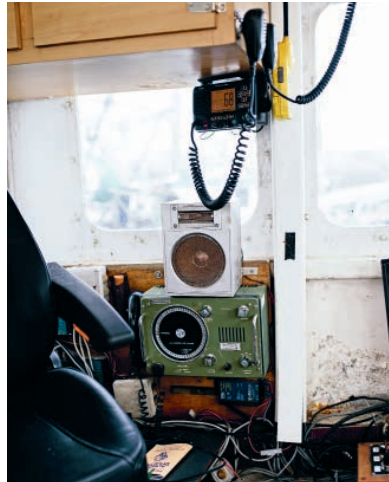
SCHAT AAN JODIUM

Een zeer gewilde delicatessen, waarbij de prijs van de noot (eetbaar deel)
kan oplopen tot € 80 per kilo.

WERKPLEK

De boot is uitgerust met gps, maar Jérôme kent de route uit zijn hoofd.

MAYDAY

Alle boten beschikken over een radio-zender om te communiceren in geval van nood.

CONCENTRATIE

Elke beweging is millimeterwerk, je moet snel zijn om drie 'traces' te doen in 45 minuten.

REGELGEVING

Om dit geschenk van de zeebodem te beschermen, wordt het vissen beperkt tot twee keer 45 minuten per week.

BESCHERMING

Voor het behoud van de soort mogen alleen schelpen groter dan 11 centimeter opgevisst worden.

DECORATIE-IDEE

Op de kalender staat de verkeerde maand. Was het een simpele vergissing of opzet?

OP DE MINUUT AF

Jérôme en zijn zwager Laurent halen de eerste 'trace' op om deze op het dek van de boot te legen.

DE OPTOCHT

Tegen de tijd dat ze de kust hebben verlaten, liggen alle boten verspreid over dit onmetelijke, zilte water.

DE RUST KEERT WEER

Na 45 minuten vissen ronkt de motor van de *Pearl* terug naar de haven te brengen.

BOVEN

*De weelderige natuur van het eiland is het eerste wat je opvalt
wanneer je aankomt op Bréhat.*

RECHTS

*De vuurtoren van Rosédo staat aan de noordzijde van het eiland Bréhat.
De begane grond werd tot 2007 door de vuurtorenwachters bewoond.*

BOVEN

In de omgeving van Île à Bois is het niet ongewoon om dieren tegen te komen die je een eindje volgen.

LINKS

Kijkend naar het landschap is het gemakkelijk te begrijpen waarom schilders zich geïnspireerd voelden door het strand van Île à Bois, ten noorden van Paimpol.

W A N D E L I N G

ROUTE LANGS DE BAAIEN

Te voet, op de fiets of met de auto, de baaienroute voert je mee langs de kust en door de tijd. Op het programma staan: de baai van Saint-Brieuc, de Smaragdkust en de baai van Saint-Michel.

ETAPPE 1: DE KLIFFEN VAN PLOUHA

De route begint op de hoogste kliffen van Bretagne. Op 104 meter boven de zeespiegel bieden de kliffen van Plouha een spectaculair panoramisch uitzicht op het parcours: de baai van Saint-Brieuc. Neem het Douanepad (GR34) om in de vroege ochtend van het uitzicht en de zonsopgang te genieten.

ETAPPE 2: DE HAVEN VAN DAHOUËT

Je bent zojuist naar de andere kant van de baai gelopen. Dit is de gelegenheid om een pauze te houden in een kleine vissershaven met een rijke geschiedenis. Op de top van de rotsen beschermt Notre-Dame-de-la-Garde de zeelieden. In het verleden verlieten elk jaar velen de haven om zich in de ijzige wateren van Newfoundland en IJsland te wagen, op jacht naar scholen kabeljauw.

ETAPPE 3: CAP FRÉHEL

Ter hoogte van Erquy zijn vanaf de stranden van Portuais en Lourtuais twee klimlocaties voor ervaren klimmers toegankelijk. Na een duik bij de Sables-d'Or gaat de route verder naar Fort La Latte, een fort dat zich al bijna duizend jaar vastklampt aan de kliffen. Het is een van de 'Grands Sites de France': je wordt er onmiddellijk getroffen door de onmetelijkheid van het landschap. Neem een verrekijker mee om een grote verscheidenheid aan vogels rond de vuurtoren te observeren.

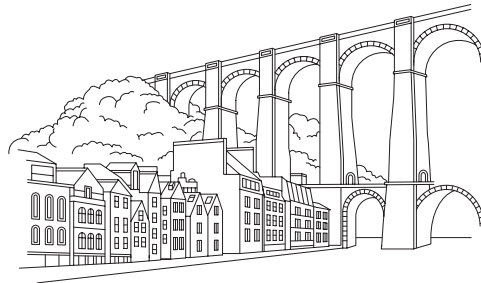
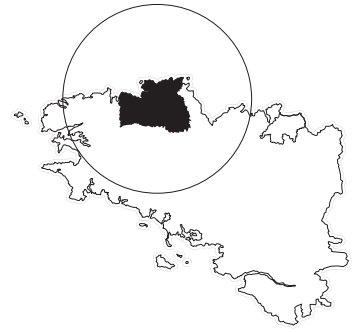
ETAPPE 4: SAINT-MALO

Na de schatten van de zee is het tijd voor de schatten van de kapers. Veel schepen zijn in de baai van Saint-Malo tijdens confrontaties gezonken. Deze wrakken zijn tegenwoordig verkenningssplekken voor liefhebbers van diepzeeduiken. Daarnaast is deze vestingstad een waar cultureel labyrint.

ETAPPE 5: DE MONT SAINT-MICHEL

Stop rond lunchtijd in Cancale om de beroemde oesters te proeven. Zorg dat je op de terugweg het panorama niet mist dat de Pointe du Grouin biedt. In het voorjaar geeft het geel van de brem een vleugje kleur aan dit wilde landschap. Je reis eindigt op een unieke plek, het toneel van de grootste getijdenverschillen in Europa: de Mont Saint-Michel, een duizend jaar oud bouwwerk dat tot de vijf meest-bezochte monumenten in Frankrijk behoort. Dit is een prima gelegenheid om een avondwandeling in de baai te maken.

BRO-DREGER

PAYS DU TRÉGOR

Alle Bretonse kusten hebben hun charme, maar die van de Pays de Trégor is uniek in de wereld. Welkom in dit paradijs, waar de stenen van roze graniet zijn.

P. 100

*De door de wind vormgegeven vegetatie onthult prachtige buiten-
verblijven aan de kust van Trégastel.*

RECHTS

*De vuurtoren van Nantouar, die in 1994 privé-eigendom werd,
ligt op een steenworp afstand van Perros-Guirec.*

Het regionale hoogtepunt is de Côte de Granit Rose (Roze Granietkust), zonder twijfel een van de mooiste kustlijnen ter wereld. Tien kilometer lang vormen de kleurvariaties van de rotsen een surrealistisch landschap. De rotsen die door de zee tijdens de getijden zijn gevormd, lijken als wolken die uit de hemel zijn gevallen. Elke bezoeker kan zijn of haar fantasie gebruiken en de vormen die hij of zij ziet benoemen. Naarmate je verder van de kust komt, maakt de maritieme sfeer plaats voor uitgestrekte landbouwgebieden.

Er zijn geen grote steden in deze bijzonder landelijke hoek van Bretagne, die de grens vormt tussen het Bretons sprekende westen en het Gallo sprekende oosten. Lannion, de belangrijkste plaats van Trégor, telt slechts 18.000 inwoners. Het historische centrum met zijn middeleeuwse gevels is een perfecte afspiegeling van Bretagne, van het verleden tot het heden. Beklim de trappen van Brélévenez voor een adembenemend panorama.

Eén kleine voetbalclub is al lang de trots van de regio: En Avant Guingamp, dat enkele grote internationale spelers heeft voortgebracht en al naam heeft gemaakt in de top van de Ligue 1. Het is een interessant gegeven dat er in het stadion Roudourou van Guingamp meer zitplaatsen zijn dan de stad inwoners heeft. Dit is een bewijs van het oprechte enthousiasme van de plaatselijke fans, want het stadion is bij grote wedstrijden vaak uitverkocht.

Pays du Trégor (het land van Trégor) speelde in Bretagne een belangrijke rol in de vlasteelt. Tot in de twintigste eeuw onderhield de zeer nauwgezette productie honderden families en droeg het in hoge mate bij aan de welvaart van de streek en aan de rijkdom van de gebouwen. Die onderscheiden zich vooral door de rode pannendaken, een uitzondering in Bretagne, waar leisteen veel populairder is. De oorsprong hiervan houdt verband met de handelsbetrekkingen die indertijd onderhouden werden met de Engelsen, belangrijke producenten van rode dakpannen.

Wist je eigenlijk dat Bretagne een sleutelrol heeft gespeeld bij de verovering van de ruimte? De radôme van Pleumeur-Bodou, een 50 meter hoge witte koepel, maakte in 1962 de eerste intercontinentale satellietverbinding mogelijk. Tegenwoordig is de koepel niet meer in bedrijf, maar is het de topattractie van de Cité des Télécoms, een culturele plek die interessant is voor jong en oud.

PAYS DU TRÉGOR

HOOGTEPUNTEN

27

HAVEN VAN PLOUMANAC'H

In het hart van de Roze Granietkust is dit kleine schilderachtig haventje een perfecte schuilplaats voor boten.

28

SAINT-THÉGONNEC

Het 'enclos paroissial' (ommuurd kerkterrein) is een van de opmerkelijkste in Frankrijk.

29

VIADUCT VAN MORLAIX

Dit kolossale bouwwerk werd in 1865 in gebruik genomen ten behoeve van de spoorlijn die Rennes met Brest verbond.

30

PERROS-GUIREC

Perros, *Pen-Ros* in het Bretons ('top van de heuvel'), combineert roze rot-sen met zandstranden.

31

LANNION

Lannion is de hoofdstad van Pays du Trégor. Vergeet niet de populaire markt te bezoeken, maak kennis met plaatselijke volksdansen en wandel door de steegjes vol historie.

32

WASHUIZEN VAN PONTRIEUX

Vijftig versierde en bloemrijke washuizen staan nog steeds aan de oevers van de Trieux. Met een boottocht kun je ze ontdekken.

33

HET STRAND VAN TRÉBEURDEN

Het strand van Trébeurden is in de zomer een van de levendigste van de regio.

Rotsen zijn als wolken: je kunt erin zien wat je wilt. Hier een kudde olifanten op zoek naar de Mont Saint-Michel.

NATUUR

DE ROZE GRANIETKUST

DE VUURTOREN VAN MEAN RUZ, IN PLOUMANAC'H

De vuurtoren van roze graniet gaat op in het landschap. Zijn reikwijdte op een heldere nacht is 11 zeemijl, ongeveer 20 kilometer.

ZES KILOMETER

Via een uit steen gehouwen trap kun je je ontdekkingsstocht langs de Roze Granietkust voortzetten.

LA VIE EN ROSE

Zoals je ziet, zweet de plaatselijke bevolking bij één kleur.

TE VOET OF PER BOOT

Er zijn talloze manieren om van de kust te genieten. Als je wilt varen, hoef je alleen maar de getijden te controleren.

PANORAMA

Traditioneel Bretons huis met een adembenemend uitzicht op deze schat van de Côtes-d'Armor.

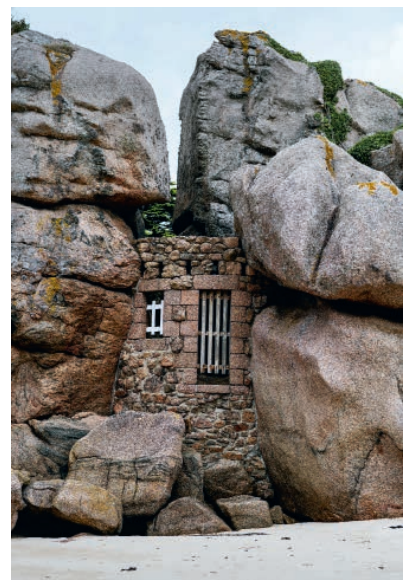
WERELDWIJD BIJNA UNIEK

Er zijn slechts drie kusten van roze graniet. Eén in China, één op Corsica en één in Bretagne.

IN HET LAND VAN DE MENHIRS

Sommige rotsen met surrealistische vormen lijken uit de lucht te zijn gevallen.

INCOGNITO

Na 300 miljoen jaar erosie heeft de mens hier een plek gevonden.

CONTEMPLATIE

Neem, net als in een museum, de tijd om stil te staan bij deze natuurlijke kunstwerken en geniet van het moment.

BOVEN

Een kleine sloep waarmee je bij een boot kunt komen die te voet onbereikbaar is.

LINKS

In Penvenan staan sommige huizen letterlijk met hun voeten in het water.

P O R T R E T

LA FORGE DU LOUP

DE TERUGKEER VAN DE SMID

In Finistère krijgt een smederij een tweede leven dankzij een gepassioneerde man die vastbesloten is zijn kennis te delen.

Een rode baard, blauwe ogen en zwarte handen. Na een carrière in het leger heroverwoog deze liefhebber van Japanse cultuur iets wat hij altijd al in gedachten had: smid worden. Toen Julien Demangeon vernam dat een eeuwenoude smederij geveild zou worden, greep hij zijn kans. De inwoners van Plouezoc'h, op tien minuten van Morlaix, waren blij dat hun smederij in bedrijf zou blijven en niemand overbood hem. Julien vestigde zich er in 2017, met het idee de tradities van dit eeuwenoude beroep in ere te houden.

Smeden gaat om het bewerken van materiaal. Julien begint met een eenvoudige staaf ijzer en produceert daarmee messen met adembenemende details. Door de gewenste delen te verhitten, te hameren, uit te rekken of te torderen, kan hij onbeperkt scheppen. Tegen de trend van de wegwerpmoeders in garandeert hij dat zijn messen vijfhonderd jaar meegaan.

Allereerst moet het vuur, 'de adem van de draak' volgens de Japanners, getemd worden. De uitspraak krijgt zijn volle betekenis als de smid uitlegt dat zijn vuur een temperatuur van 4000 °C kan bereiken. Vervolgens moet je het ijzer smeden ter-

wijl het heet is. 'Veel mensen denken dat je er op los moet slaan, maar het is juist het tegenovergestelde. Je moet de hamer hanteren als een verkwast, met souplesse en precisie. Houding is ook belangrijk, om de schouder niet te overbelasten.' Als hij smeedt, heeft Julien het gevoel dat hij zich verbindt met de geschiedenis van de mensheid. Er zou geen gereedschap bestaan zonder deze duizenden jaren oude kennis. Of het nu gaat om de koper-, de brons- en de ijzertijd: smeden is nauw verbonden met de vooruitgang van de mensheid.

Volgens Bretonse legenden scherpt de smid de sikkel des doods, die hem alleen zal vergeten als hij 's nachts niet smeedt. Dit verhaal hoort Julien glimlachend aan, maar zijn vrouw heeft toch liever dat hij voor het vallen van de avond thuis is. Zijn filosofie is in twee woorden samen te vatten: leren en doorgeven. Hij leert over nieuwe technieken en stelt zijn werkplaats open voor wie een dagje wil kennismaken met het ambacht. Wees er dus op tijd bij als je het aambeeld wilt voelen: een wachttijd van zes maanden voordat je de kans krijgt om een dag door te brengen in de ijzertijd is niet ongevoel.

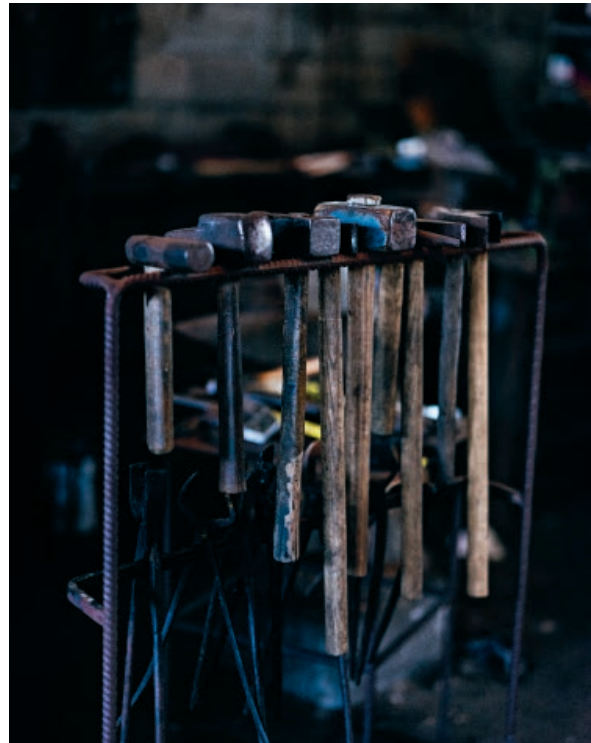
EEUWENOUEDE KENNIS

De smeedkunst is een van de grootste ontdekkingen in de geschiedenis van de mensheid. Julien Demangeon zet deze traditie voort in zijn dorp Plouezoc'h.

VIKINGSFEER

Dierenhuiden en grote messen bedekken de tafel bij het vuur. Een surrealistische omgeving gekenmerkt door het ritme van de regelmatige hamerslagen.

BOVEN

Sfeer van de jaren zeventig met een rij badhokjes op de stranden van Tresmeur en Pors Termen.

LINKS

Deze rots rijst op uit een zandstrand bij Trébeurden.

BOVEN

Als het water zich terugtrekt, openbaart het estuarium van Douron een tapijt van vegetatie.

RECHTS

Met zijn toren staat dit huis in Plestin-les-Grèves ver af van traditionele Bretonse huizen.

ACHTERGROND

DE BRETONSE TAAL

Lange tijd bleef het Bretons een taal die wel gesproken, maar niet geschreven werd.

Tegenwoordig worden in Bretagne twee talen onderscheiden: in het oosten het Gallo, een Romaanse taal verwant aan het gesproken Latijn (30.000 sprekers), en in het westen het Bretons, een Keltische taal die wortels deelt met het Welsh en 210.000 sprekers telt.

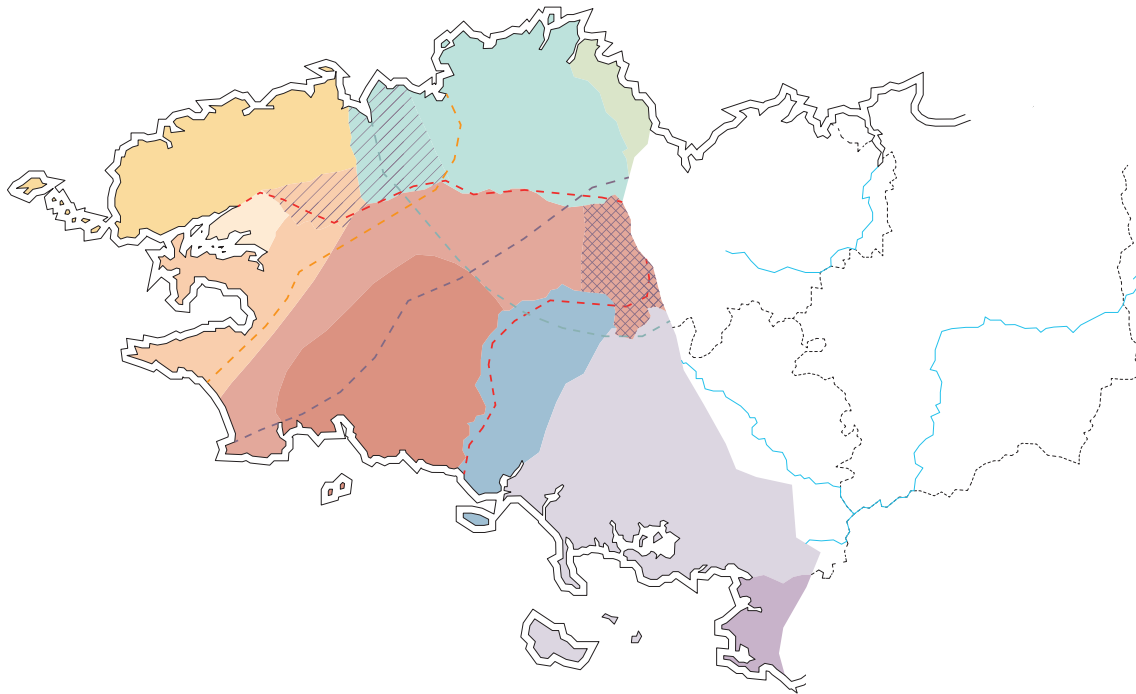
Waar komt het Bretons vandaan? Al in de twaalfde eeuw vestigden migrerende Kelten zich in Bretagne. Zij brachten hun eigen taal en cultuur mee, die zich vermengde met de Gallische taal. Hieruit ontstond het Bretons. Het is geen platte-landsdialect, maar een taal met een eigen grammatica en eigen dialecten, die enkele eeuwen bloeide.

Na de Franse Revolutie streefde Frankrijk naar nationale eenheid. Regionale talen werden beschouwd als vijandelijk voor de Republiek. Zo werd het Bretons uit scholen en kerken verbannen. De komst van radio en televisie drong het Frans als officiële taal nog meer op. Sindsdien staat de Bretonse taal synoniem voor verzet tegen de centralisatie van de macht. De Bretons zijn niet onafhankelijk, maar ze blijven trots op hun regionale erfgoed. Pas in 1951 werd het Bretons weer op scholen toegestaan.

In het oosten wordt geen Bretons gesproken, maar in het westen houdt een handjevol voorvechters nog stand. Er zijn verschillende dialecten (Leonard, Cornouaillais, Trégorrois en Vannetais), die dezelfde woordenschat delen, maar verschillen in hun accenten en bepaalde uitspraken. Tegenwoordig spreken naar schatting nog 210.000 mensen Bretons, oftewel 5 procent van de regionale bevolking. Zij staan bekend als ‘brittophones’ of ‘bretonnants’.

Het Bretons, dat door de Unesco geclassificeerd is als een ‘ernstig bedreigde taal’, kent sinds het begin van deze eeuw een hernieuwde belangstelling. Niet veel mensen gebruiken het in het dagelijks leven, maar velen proberen de taal wel door te geven. Sommige scholen bieden Bretonse lessen aan en gemeenten spannen zich in om verkeersborden in het Bretons te vertalen. Uit cijfers blijkt echter dat de gemiddelde leeftijd van de sprekers in slechts vijf jaar is gestegen van 63 naar 70 jaar. Zal de jeugd deze traditionele taal redden? De toekomst zal het uitwijzen. Tegenwoordig zijn er Bretonse opleidingen, radioprogramma’s en films en wordt Bretons onderwezen aan Harvard en Cambridge. Het is duidelijk dat deze taal zijn laatste woord nog niet heeft gesproken.

TAALKUNDIGE VARIANTEN VAN HET BRETONS

- LÉONARD
- TRÉGORROIS
- BRETON DU GOËLO
- CORNOUILLAIS À ACCENT LÉONARD
- CORNOUILLAIS OCCIDENTAL
- CORNOUILLAIS CENTRAL
- CORNOUILLAIS QUIMPER-CARHAIX
- BAS VANNETAIS
- HAUT VANNETAIS
- BRETON DE BATZ-SUR-MER HAUT VANNETAIS

Mengvormen:

- LÉONARD CORNOUILLAIS
- LÉONARD TRÉGORROIS
- CORNOUILLAIS TRÉGORROIS VANNETAIS

- Grens van het Bretons in 1806
- - - Uiterste grens van het Cornouillaais
- - - Uiterste grens van het Léonard
- - - Uiterste grens van het Vannetais
- - - Uiterste grens van het Trégorrois

Enkele voorbeelden:

- demat*: bonjour (hallo)
- degemer mat*: bienvenue (welkom)
- kenavo*: au revoir (tot ziens)
- yec' hed mat*: à la tienne, santé (proost)
- noz vat*: moulin (molen)
- casa*: bonne nuit (goedeavond)
- mat an traoù*: ça va bien (het gaat goed)
- dirwall*: attention (let op)
- trugarez*: merci (bedankt)

EEN TAAL EN DIALECTEN

De Bretonse taal verschilt van streek tot streek, afhankelijk van de vroegere bisdommen, waardoor dialecten ontstonden die in uitspraak en woordenschat van elkaar verschillen. Hoe verder een dialect geografisch verwijderd is van het andere, hoe groter deze verschillen zijn.

BOVEN

Op het strand van La Roche Tombée in Locquirec kun je zeer aangenaam wandelen.

LINKS

Het indrukwekkende viaduct gezien vanaf de kaden van Morlaix, op een steenworp afstand van de kerk Sainte-Melaine.

GESCHIEDENIS

REUSACHTIG OOR

HET DOORGIFTESTATION VAN DE RADÔME VAN PLEUMEUR-BODOU

Midden in het Bretonse landschap lijkt een enorme witte bol uit de lucht te zijn gevallen. Werp een blik op een technologisch hoogstandje uit het verleden en ontdek hoe Bretagne een essentiële schakel werd in de verovering van de ruimte.

In ons ultraverbonden tijdperk zijn telecommunicatienetwerken vanzelfsprekend. Maar er waren vele innovaties nodig om dit enorme web te weven. Het begon allemaal in het begin van de jaren zestig, toen de Amerikanen de eerste communicatiesatellieten in een baan om de aarde brachten. In die tijd leken satellieten op stalen ballonnen met sensoren, die als functie hadden om een signaal te weerkaatsen dat van het ene punt op de aardbol naar het andere werd gezonden.

In 1961 wilden de Verenigde Staten van president Kennedy de eerste rechtstreekse televisie-uitzending tussen Europa en de Verenigde Staten mogelijk maken. De Franse president De Gaulle liet toen de apparatuur bouwen die voor deze wereldprimeur nodig was. Het was te danken aan Pierre Marzin, een ingenieur uit Lannion, dat de bouwlocatie in Pleumeur-Bodou in Bretagne kwam. Negen maanden lang bouwden de Franse teams een radôme, zonder echt te weten of die zou werken. Voor hen was het gewoon weer een wetenschappelijk experiment. Ze wisten niet dat dit avontuur een nieuw tijdperk in de telecommunicatie zou inluiden. Dit kleine stadje in de Côtes-d'Armor was in feite getuige van het prille begin van

rechtstreekse communicatie via internet. Als het experiment slaagde, zouden de mogelijkheden eindeloos zijn.

Op 10 juli 1962 lanceerde de NASA de satelliet *Telstar 2* vanaf Cape Canaveral. Op de avond van 11 juli hielden alle teams hun adem in. De uitdaging was om de antenne van de radôme te richten op deze stalen bal van slechts 87 centimeter in diameter tijdens zijn volgende passage over Frankrijk. Om 12.47 uur ontving Pleumeur-Bodou beelden van een honkbalwedstrijd die op hetzelfde moment in Chicago plaatsvond. De beelden waren dus met succes de Atlantische Oceaan overgestoken, tot vreugde van alle ingenieurs, zowel de Amerikaanse als de Franse. Zeven jaar later waren de Fransen dankzij deze zelfde installatie getuige van de eerste stappen van de mens op de maan.

Tegenwoordig is de radôme van Pleumeur-Bodou niet meer in bedrijf, maar het is wel de ster attractie van de Cité des Télécoms, een culturele en recreatieve locatie voor het hele gezin. Het hele jaar door brengen concerten, tentoonstellingen en evenementen deze toekomstgerichte ster uit het verleden tot leven.

1/ RADÔME VAN PLEUMEUR-BODOU

Met zijn 50 meter is hij even hoog als de Arc de Triomphe.

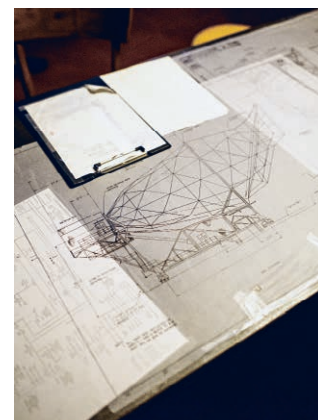
2/ RUIMTERACE

De Fransen en Amerikanen werkten gezamenlijk aan het succes van dit project.

3/ NAAR HET WESTEN GERICHT

De locatie werd gekozen voor de ontvangst van de eerste internationale uitzending.

4/ LEERZAAM BEZOEK

Sinds 1991 is op de locatie van Pleumeur-Bodou een telecommunicatiemuseum gevestigd.

BOVEN

De muren en beelden zijn gemaakt van dezelfde steensoort als die van het middeleeuwse kasteel van Tonquédec.

LINKS

De triomfboog van het omheinde kerkterrein van Saint-Thégonnec bestaat uit vier massieve pilaren en is sinds 1914 een beschermd historisch monument.

UITSTAPJE

DE ARCHIPEL LES SEPT ÎLES

EEN ZILTE SAFARI

Enkele kilometers voor de kust van Perros-Guirec heeft de natuur haar rechten opgeëist met een door mensen onaangetaste archipel, een natuurgebied dat uniek is in Europa.

ETAPPE 1: STRAND VAN TRESTRAOU

Pendeldiensten vertrekken vanuit Perros-Guirec van april tot september en vanuit Trégastel en Ploumanac'h in juli en augustus. Informeer voordat je boekt, want er zijn tochten met of zonder tussenstop. Het is raadzaam een goed uur voor het aan boord gaan aanwezig te zijn, zodat je tijd hebt om te parkeren en naar de kade te gaan. Voor de kust is een groep eilandjes te zien: Rouzic, Malban, Bono, Île aux Moines, Île Plate, Les Costans en Les Cerfs. De archipel Les Sept Îles staat bekend om zijn vogelreservaat, maar er kunnen ook enkele schatten uit de golven tevoorschijn komen. Afhankelijk van het seizoen vermaken dolfijnen zich met het volgen van de boten tijdens de overtocht.

ETAPPE 2: HET EILAND ROUZIC

Hier vind je de enige Franse kolonie jan-van-genten, de grootste vogels

van de Atlantische Oceaan, met een spanwijdte tot 2 meter. Je moet het zien om het te geloven: gedurende bepaalde tijden van het jaar is het eiland volledig bedekt met vogels. Naar schatting 18.000 paartjes nestelen hier en bieden bezoekers een buitengewoon schouwspel. De jan-van-genten migreren eind september en keren in februari terug. Met wat geluk krijg je ook een paar grijze zeehonden te zien, waarvan de vacht opgaat in de achtergrond van rotsen.

ETAPPE 3: HET EILAND BONO

Ga in westelijke richting langs het grootste eiland van de archipel, bekend om zijn dolmen, een beschermd monument. Onder de 27 diersoorten die op de archipel voorkomen, kun je de Atlantische papegaaiduiker, bijgenaamd de 'zeepapegaai', de zilvermeeuw, de alk, de scholekster of de kuifaalscholver waarnemen. Neem je verrekijker mee en leer ze te herkennen!

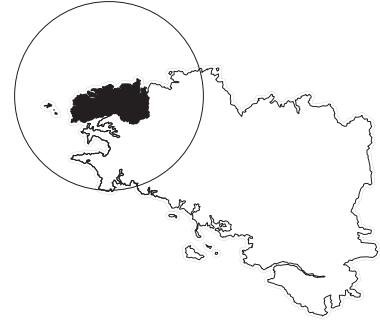
ETAPPE 4: ÎLE-AUX-MOINES

Het valt je misschien op dat de archipel vijf hoofdeilanden heeft en niet zeven. Waarom? Simpelweg omdat de Bretonse naam van de archipel, *Sentiles*, is verfranst tot 'sept îles'. Dit is het enige eiland in de archipel dat voor toeristen, via een touwbrug, toegankelijk is. Deze beweeglijke brug is niet geschikt voor mensen die slecht ter been zijn of evenwichtsproblemen hebben. Kinderwagens en honden zijn niet toegestaan.

ETAPPE 5: DE ROZE GRANIETKUST

De terugweg biedt een prachtig panorama op de Roze Granietskust. De gigantische rotsblokken met verschillende vormen en kleuren, die doen denken aan wolken, nodigen tot dagdromen uit.

BRO-LEON

PAYS DE LÉON

Met weinig bos lijkt dit immense schiereiland op het eerste gezicht misschien een beetje saai. Maar het is werkelijk gastvrij en warm voor de bezoeker die de tijd neemt.

P. 128

In Plouzané geeft de vuurtoren van Petit Minou de ingang van de rede van Brest aan.

RECHTS

Het eilandje Roc'h Gored is gemakkelijk zwemmend te bereiken vanaf het strand van Tabiti, gelegen in Névez.

In de Pays de Léon (het land van Léon), het thuis van de Léonards, liggen 112 gemeenten, waaronder de steden Brest, Landerneau, Lesneven, Morlaix, Saint-Pol-de-Léon en Saint-Renan. Brest is een van die havensteden die verwoest zijn door bombardementen in de Tweede Wereldoorlog, maar het stadscentrum, door de plaatselijke bevolking liefkozend 'Brest même' (Brest zelf) genoemd, vindt zichzelf voortdurend opnieuw uit. Kunstenaarsateliers, coworkingspaces... De op één na dichtstbevolkte stad van Bretagne stelt zichzelf voortdurend vragen. Het is ook een geweldige studentenstad waar stevig gefeest wordt en waar je een goed uitzicht over de stad kunt krijgen dankzij de kabelbaan, die dagelijks 2000 passagiers verwelkomt.

Fijnproevers waarderen de streek om zijn artisjokken, oesters, bloemkool en Roscoff-uien. Verlaat Brest niet zonder het lokale bier van de Brasserie du Baril te proeven. De oprichter ervan, Benoît Corre, belichaamt perfect de geest van de Léonards: vastberaden en welwillend.

Als je eenmaal van de stad hebt genoten, neem dan de tijd om de wilde kustlijn te bewonderen via de toeristische route van Landunvez die over de zee uitkijkt. Deze vijf kilometer lange wandeling biedt een opeenvolging van stranden, rotsen en kapelletjes. De streek is bijzonder vroom en was een van de laatste die zich verzette tegen de 'duivelsschool' (met andere woorden: de openbare school waarin de geestelijkheid geen macht meer had). Ga verder naar het prachtige strand van Saint-Pabu, een parel van de noordkust, en neem, voordat je verdergaat naar de Pays du Trégor, de tijd om de exotische tuin van Roscoff te bezoeken. Deze beschermde plek herbergt drieduizend soorten subtropische planten en laat zien hoe verbonden Bretagne is met de rest van de wereld.

Zoals de meeste Bretonse streken met een uitgestrekte kustlijn, is Léon trots op zijn eilanden, waaronder Batz, Ouessant, Molène. Gelegen op slechts enkele kilometers van de kust lijken ze in een ander tempo te leven, op een andere planeet. Geteisterd door de wind vormen deze grote geïsoleerde rotsen de identiteit van de streek. Tijdens zware stormen is het soms onmogelijk om over te steken. Het isolement wordt dan versterkt en de plaatselijke bevolking wacht geduldig samen op de terugkeer van het goede weer. Dit is ook de geest van Léon: genoeg hebben aan wat je hebt en degenen die er zijn.

PAYS DE LÉON

HOOGTEPUNTEN

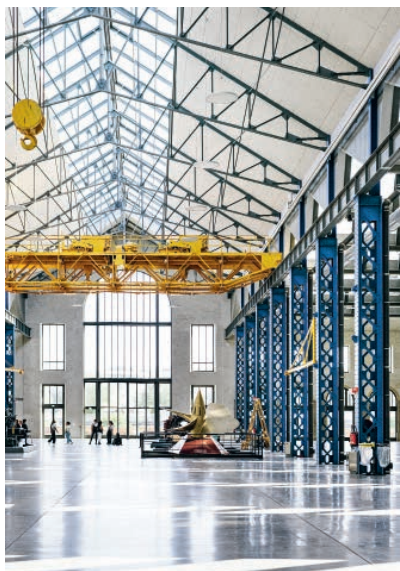
34

ÎLE DE MOLÈNE

Het Maison de l'Environnement Insulaire toont foto's en biedt workshops aan over de biodiversiteit, bewoners en geschiedenis van het eiland.

35

LES ATELIERS DES CAPUCINS

Sinds 2016 biedt deze plek in Brest een mengeling van kunst, ondernemerschap, gastronomie en ambachten.

36

BREST

Als de grootste stad van Finistère is 'la Cité du Ponant' ook de meest westelijke metropool van Frankrijk.

37

ÎLE CALLOT

Dit kleine stukje land in de baai van Morlaix is bij eb te voet bereikbaar.

38

ÎLE DE BATZ

Het meest agrarische van de Bretonse eilanden. Zijn unieke bodem wordt verrijkt door een natuurlijke meststof: algen.

39

ABER WRAC'H

Een aber is een inham of zeearm die de kust insnijdt. Finistère heeft er drie en de aber Wrac'h is de meest indrukwekkende.

40

JARDIN EXOTIQUE DE ROSCOFF

Een volledig andere omgeving is deze verzameling van 3500 soorten subtropische planten.

BOVEN

Het Douanepad (GR34) vervolgt zijn tocht door Bretagne tussen land en zee.

LINKS

De Cormoran, ontstaan in het begin van de jaren twintig, is een kleine zeilboot die hoort bij het maritieme landschap van de baai van Morlaix.

OP BEZOEK

BATZ, HET EILAND VAN DE TRACTOREN

LANDBOUW

Batz, bijgenaamd het 'tractoreiland', is een moestuin op de golven. Het milde zeeklimaat maakt een gediversifieerde tuinbouw mogelijk.

ZEGEN

Vanuit de haven van het eiland Batz zie je de kerk Notre-Dame, die waakt over de zeelieden.

BODEM

Het toproduct van het eiland is een vroege aardappel met een unieke smaak, zowel zout als zoet.

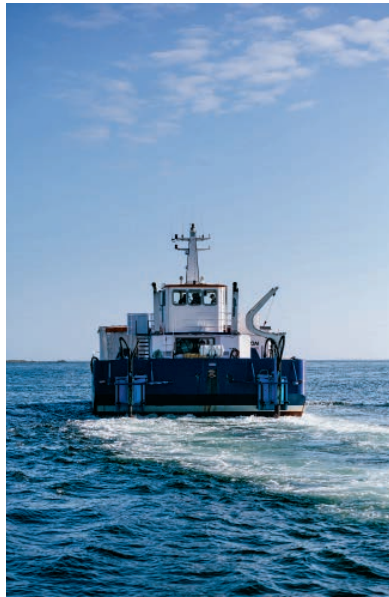
IN DE WIND

De vuurtoren op het eiland Batz gaf in 1836 voor het eerst licht.

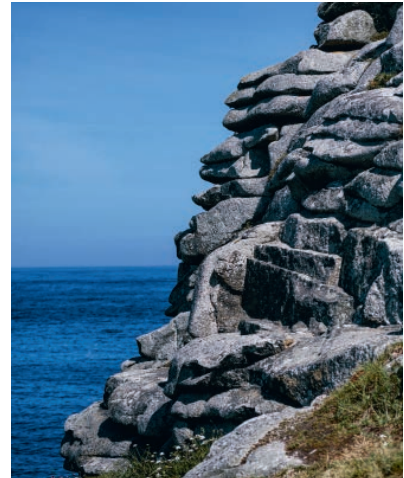
AUTHENTIEK

Net als op andere eilanden met weinig toeristen zijn de huizen hier heel eenvoudig.

GRILLIGE WATEREN

Bij slecht weer is de oversteek tussen het vasteland en het eiland Batz even kort als gevaarlijk.

BEKLIMMING

Het eiland is grotendeels vlak, maar er wachten je een paar mooie rotsachtige verrassingen langs de kust.

GEMEENSCHAP

470 mensen wonen het hele jaar door op het eiland. Je kunt wel zeggen dat iedereen iedereen kent.

RUST

Verschoond van toerisme heeft Batz zijn kalme manier van leven weten te behouden.

*Brignogan-Plages is een kleinschalige familiebadplaats, gelegen
in het hart van de Côte des Légendes, in Finistère.*

Het kleine eiland Molène, waar 208 mensen wonen, ligt met een pendeldienst op 30 minuten van het vasteland.

ACHTERGROND

ZEEWIER

IN GOEDE EN SLECHTE TIJDEN

Er mor ez eus danvez is een Bretons spreekwoord dat ‘in de zee ligt rijkdom’ betekent.
Zeewier is de echte schat van de oceaan.
Maar pas op voor hun wildgroei.

Zeewier wordt op grote schaal gebruikt in de Japanse keuken en hebben onvermoede voordelen. Er zijn naar schatting 9000 soorten macroalgen, waarvan er 1500 in de Europese zeeën voorkomen. (De termen algen en wieren worden gewoonlijk zonder veel onderscheid door elkaar gebruikt.) Op het gebied van voeding, chemie of cosmetica hebben we nog veel te leren over deze zeeplanten. Hun rijkdom aan vitaminen, jodium en vezels bevordert bijvoorbeeld de gezondheid van hart en bloedvaten. Ze kunnen ook een serieus alternatief worden voor plastic voor bepaalde verpakkingen.

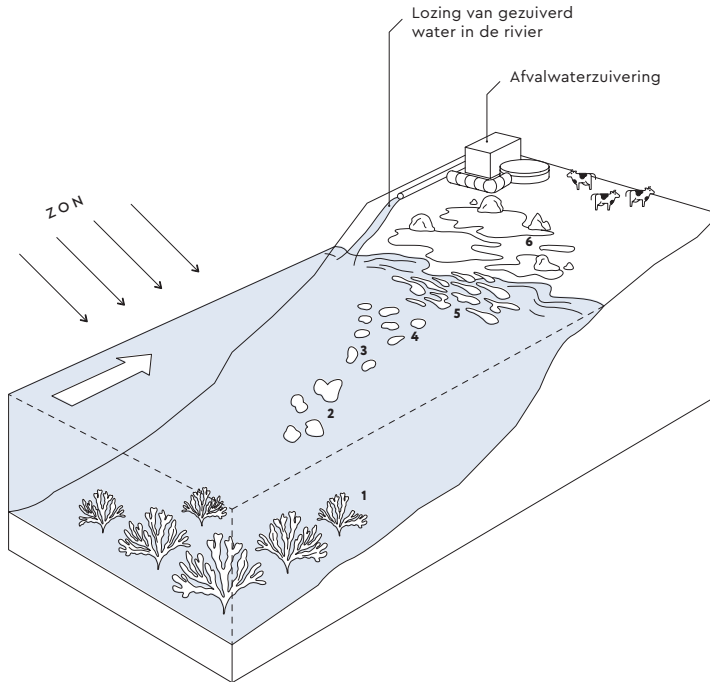
Helaas gaat het de laatste jaren over een minder rooskleurig onderwerp: groene algen of groenwieren. Meer dan een eeuw geleden werd de eerste episode van ‘groene getijden’ waargenomen aan de Noord-Ierse kust. Dit verschijnsel is het resultaat van watervervuiling gekoppeld aan regenachtige lentes en zomerhitte. Het zeewier spoelt dan aan op de stranden en raakt uit zijn natuurlijke staat. Als het zeewier buiten het water ontbindt, komt er waterstofsulfide vrij, dat in hoge concentraties dodelijk kan zijn.

Hoe zijn deze natuurlijke gebeurtenissen te verklaren? Het zijn activiteiten op het land die de zee

vervuilen en het geval van de groenwieren vormt daarop geen uitzondering. De Bretonse waterwegen zijn rijk aan nitraten vanwege het grote aantal boerenbedrijven in de regio. Eenmaal geloosd in de oceaan bevorderen stikstof en fosfor, rechtstreeks afkomstig van nitraten, de woekering van de alg *Ulva armoricana*, ook bekend als ‘zeesla’, die van nature voorkomt aan de Bretonse kust. Als in een filosofisch verhaal stuurt de oceaan deze vervuiling een paar maanden later terug naar de kust, met verstikkende gevolgen voor de omringende fauna en flora. Dit roept belangrijke vragen op over lozingen van bedrijven en waterzuivering.

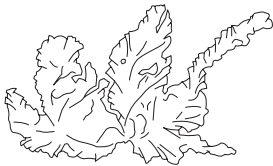
Door te leren hoe we ze kunnen kweken, zouden we van algen onze nieuwe bondgenoten kunnen maken, hetzij om ons te voeden, plastic te vervangen, de oceaan schoon te maken of onszelf te genezen. Maar voor nu is de uitdaging onszelf te beschermen. Badend in de oceaan, op het kruispunt tussen de stromingen van het Kanaal en de diepten van de Atlantische Oceaan, is Bretagne de Franse regio die op dit gebied de meeste mogelijkheden biedt. We besteden veel tijd aan het kijken naar de sterren, maar er zijn ongelooflijke rijkdommen te vinden op slechts enkele meters onder het wateroppervlak.

GROENWIEREN

VOORTPLANTING EN VERSPREIDING

- 1 Vormen op de zeebodem, vastgehecht of los 2 Zwevende vormen
 3 Voortplanting 4 Opeenhoping en vrijkomen van algen 5 Aanspoelen op het strand
 6 Ontbinding en uitstoot van gassen

ULVA AMERICANA

ULVA ROTUNDATA

ULVA INTESTINALIS

ULVA COMPRESSA

VERSCHILLENDE MORFOLOGIEËN VAN HET GESLACHT *ULVA*

Deze vier soorten algen zijn betrokken bij het verschijnsel groene getijden, vooral omdat ze zich goed aanpassen aan een nitraatrijke omgeving en al het noodzakelijke licht ontvangen om zich te ontwikkelen.

BOVEN

Vergis je niet, je bent nog steeds in Bretagne. Om precies te zijn: in Saint-Renan, een stad met een rijke geschiedenis.

LINKS

Middeleeuwse sfeer in deze voormalige Europese tinhoofdstad.

OP BEZOEK

EEN HERDERIN

AAN HET EINDE VAN DE WERELD

Voor de kust van Brest trotseert het eiland Ouessant de elementen in een uniek decor. Bezoek de westelijkste kaasmakerij van Frankrijk.

Ouessant is een klein paradijs dat zijn charme heeft behouden. Na een paar jaar op het vasteland besloot Charlène daarom terug te keren naar haar eiland. Het is vaak nodig om ver weg te gaan om beter terug te komen. Door een reis naar Mongolië sloeg bij haar de vonk over om over te stappen op het houden van dieren. Gefascineerd door de relatie tussen nomadenvolken en hun kudden, was ze zonder enige opleiding in kaasmaken vastbesloten een duurzaam bedrijf op te zetten op het eiland. Dit sloot perfect aan bij de wens van het gemeentebestuur van Ouessant dat, om de plaatselijke landbouw een nieuwe impuls te geven, in 2018 een tuinder in huis haalde en een nieuwe projectoproep liet uitgaan om twee extensieve veeboerderijen te realiseren. Dit bleek een succes te zijn voor dit eiland met een agrarisch verleden, waarvan de akkers nu braak liggen.

We ontmoeten Charlène bij zonsopgang, in een veld dat uitkijkt op zee en met een adembenemend uitzicht op de vuurtoren van Créac'h. Sinds 2020 beheert de 27-jarige vrouw een kleine boerderij met ongeveer 40 ooiën en een trouwe hond - zeker een van de gelukkigste kudden van de wereld. Van november tot februari lopen de ooiën uit Baskenland helemaal vrij op het eiland. Ze zwerven van

noord naar zuid en de minder schuwe exemplaren wagen zich af en toe in het dorp. Het jaarlijkse scheren gebeurt met een schaar, wat de dieren veel minder stress geeft dan het gebruikelijke scheren. De schapen worden elke ochtend gemolken en de kaas wordt op woensdag op de markt verkocht. Wat overblijft, is gereserveerd voor de restauranthouders van het eiland, die blij zijn dat ze lokale kazen kunnen aanbieden. Elke ooi sterft een natuurlijke dood na een aantal goede jaren op Ouessant.

Charlène is blij met haar nieuwe leven. Het ritme van de seizoenen, het handwerk en de relatie met de dieren zijn elke dag weer een verademing. Deze jonge vrouw belichaamt een nieuwe generatie die niet bang is de handen uit de mouwen te steken om zin te geven aan het bestaan. Ze is er trots op haar product van A tot Z zonder tussenpersoon in eigen hand te hebben. Haar beste beloning? De positieve feedback van inwoners en toeristen als ze haar kazen proeven. Ze zou graag iemand in dienst kunnen nemen om haar bij te staan, maar ze heeft geen plannen om groot te worden. Net als Ouessant staat haar project voor authenticiteit en bescheidenheid.

1/ CHARLÈNE CRÉAC'H

Ze komt oorspronkelijk uit Oues-sant en stichtte in 2020 de kaas-makerij Ti Feurm Tadig Kozh.

2/ MANEXSCHAAP

Het manex-roodkopschaap (spreek uit 'manech') is een schapenras afkomstig uit de bergen van Bas-kenland.

3/ BIJ HET OCHTENDGLOREN

De meisjes van Ti Feurm Tadig Kozh, zoals Charlène ze noemt, wachten 's ochtends op het melken.

4/ DIERENWELZIJN

De jaarlijkse scheerbeurt gebeurt met een schaar, wat voor de dieren veel minder stress geeft dan het gebruikelijke scheren.

5/ DIRECT VAN DE MAKER

Charlène maakt schapenkaas, yoghurt en kwark.

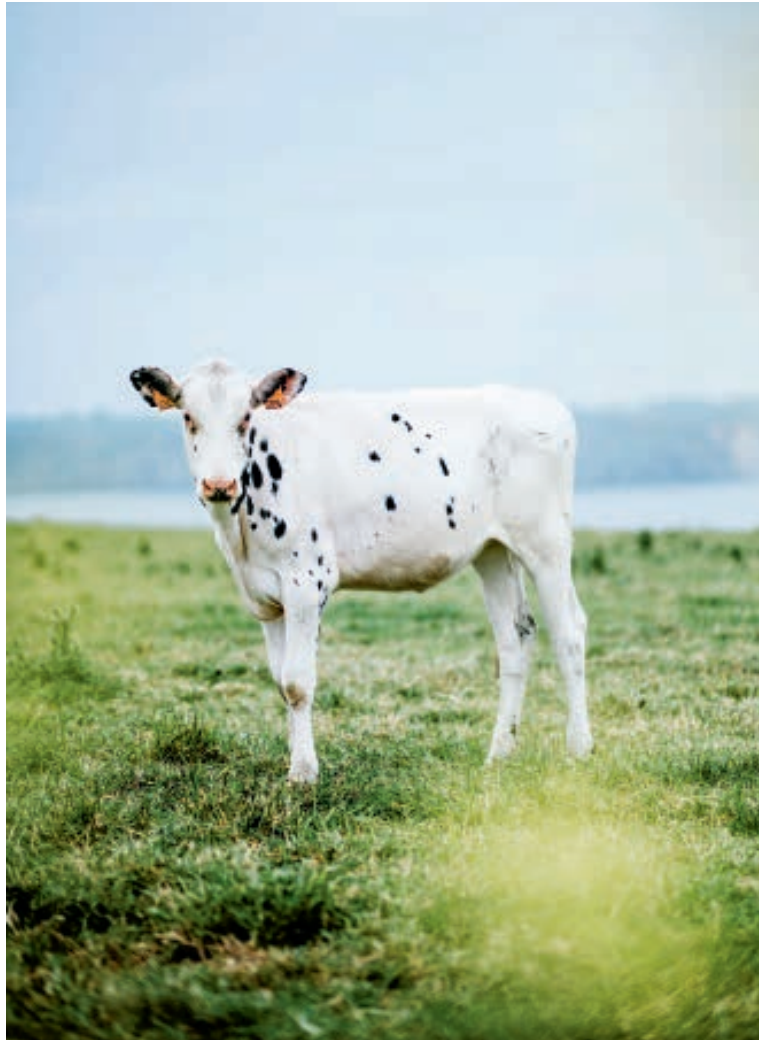

BOVEN

Alle eilanden zijn met elkaar verbonden door pendeldiensten die meerdere keren per dag heen en weer varen.

LINKS

De vuurtoren van Créac'h op Ouessant is een van de krachtigste van Europa, zijn witte flitsen reiken meer dan 50 kilometer ver.

BOVEN

Weiland op de weg naar het Fort du Mengant, ten westen van Brest.

RECHTS

Een visser profiteert van het laagwater en geeft zijn boot een nieuw likje verf.

P O R T R E T

DE AARDBEI VAN PLOUGASTEL

DE RODE PAREL VAN FINISTÈRE

Het zomerkoninkje vertegenwoordigt slechts een druppel in de emmer van de Franse productie. Een portret van een product dat vaak gekopieerd maar nooit geëvenaard is.

Het verhaal begint in de achttiende eeuw, toen een scheepsingenieur vijf wilde witte aardbeiplanten mee terugnam van zijn reis naar Chili. Deze ontdekkingsreiziger, Amédée-François Frézier, was tevens botanicus. Hij verzorgde de aardbeiplanten gedurende zijn hele reis en besloot er een aan de botanische tuin van Brest te schenken. Dat leverde meteen resultaten op: de plant, die tot de rozenfamilie behoort, deed het bijzonder goed in Finistère. Later werd de plant gekruist met een Amerikaanse variëteit om zijn mooie rode kleur te krijgen.

Van een bodem wordt gezegd dat die goed is als die een vrucht of groente de ideale omstandigheden biedt om te groeien. De aardbeiplanten waar-deren de goed gedraineerde kleirijke grond, het gematigde klimaat en de milde zon hier. In Plougastel worden verschillende soorten aardbeien geteeld. Voornamelijk de gariguet, zeer gewild bij aardbeienliefhebbers, maar ook minder bekende

maar even sappige rassen als de dream, de ciffrette, de clery of de caprice.

Het zijn ook de vroegste van de in Frankrijk geteelde aardbeien, want ze komen al in april op de markt. Tussen het voorjaar en half juli wordt bijna 2500 ton geproduceerd voor miljoenen consumenten: wacht dus niet te lang!

Onlangs ontdekten lokale mensen tot hun verbazing dat de term 'Plougastel-aardbei' werd gebruikt door... Spaanse producenten! Inderdaad, zolang de naam niet beschermd is, kan hij gebruikt worden om producten van om het even welke oorsprong aan te duiden. Daarom hebben 32 Bretonse bedrijven een aanvraag ingediend voor registratie als BGA (Beschermd Geografische Aanduiding), om de Plougastel-aardbei te beschermen en echte traceerbaarheid te garanderen. Het is nu aan de Europese Unie om te beslissen. Wordt vervolgd...

VOLLE GROND

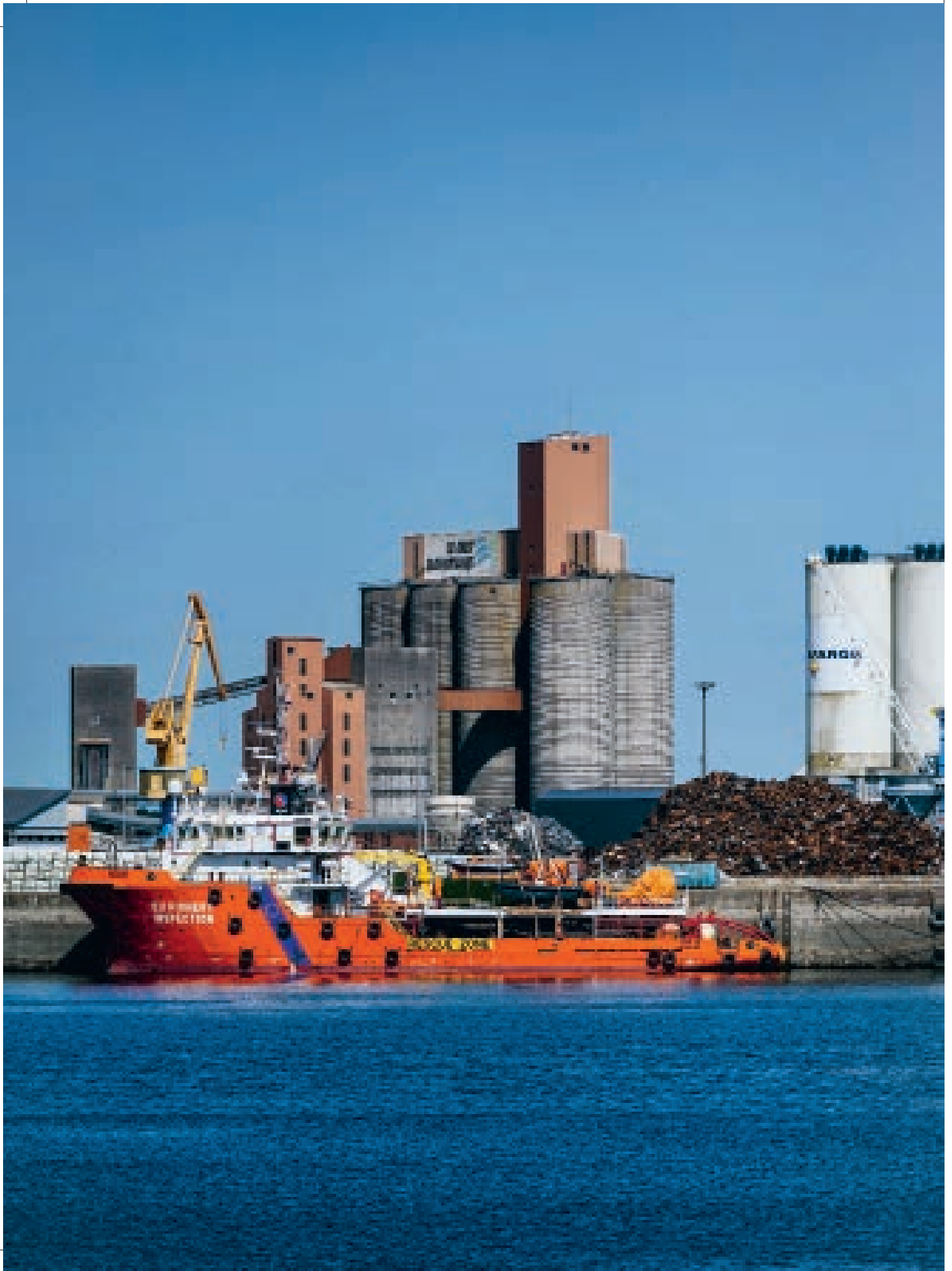
Aude en Benoît zijn een van de weinige aardbeientelers in Plougastel die hun aardbeien in de volle grond telen in plaats van in stellingen.

KORTE AANVOERLIJN

In overeenstemming met hun streven naar biologische landbouw worden de aardbeien alleen verkocht op lokale markten en in kruidenierswinkels.

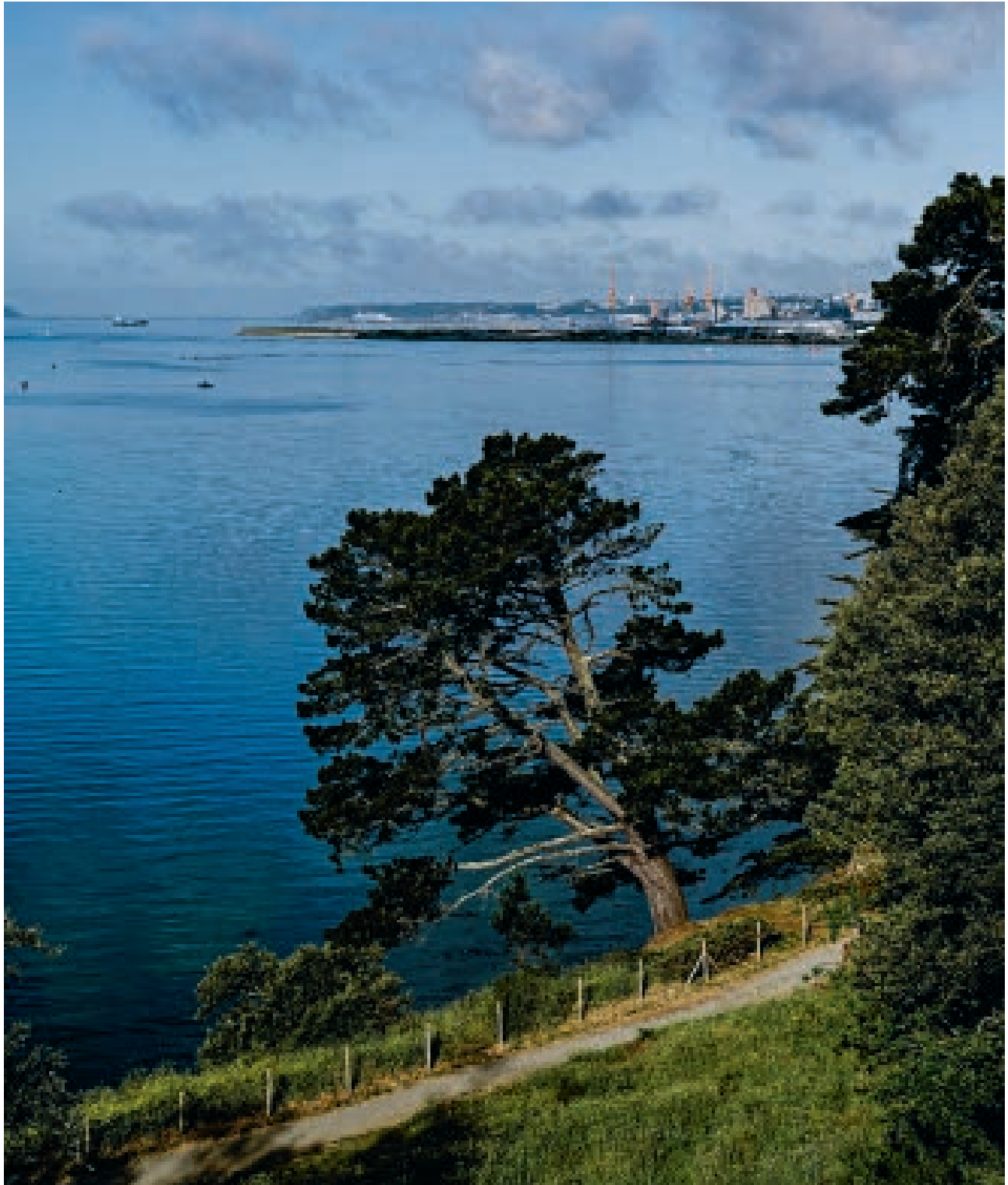

BOVEN

In de haven van Brest, niet ver van de kranen, maken de zwemmers zich op om van de waterkering te springen.

LINKS

Het is de belangrijkste handelshaven van Bretagne en verbonden met 350 steden over de hele wereld.

BOVEN

Ten oosten van Brest ligt Le Relecq-Kerhuon ingeklemd tussen de haven van Brest in het westen, de rechteroever van de monding van de Élorn in het zuiden en de inham van Kerhuon in het oosten.

RECHTS

Gezien vanaf de Albert-Loupe-brug vaart een boot over de kalme zee op de rede van Brest.

UITSTAPJE

BREST EN OMGEVING

De ‘Cité du Ponant’, de grootste stad van Finistère, is ook de westelijkste metropool van Frankrijk.

ETAPPE 1: DE KABELBAAN VAN BREST

Dit is een van de weinige stedelijke kabelbanen in Frankrijk en hij steekt de Penfeld over, de kusttrivier die de wijken Siam en Capucins scheidt. Dit originele vervoermiddel is een integraal onderdeel van het dagelijks leven van de inwoners van Brest en vervoert meer dan 2000 passagiers per dag.

ETAPPE 2: DE VUURTOREN VAN PETIT-MINO

Rijd 20 minuten naar Plouzané en geniet van een van de beste uitzichten op de ankerplaats van Brest. Een op de rotsen gebouwde brug leidt je naar de vuurtoren in een decor dat doet denken aan het einde van de wereld. 's Nachts begeleidt zijn witte en rode lichten de boten en is het licht tot op 35 kilometer afstand te zien.

ETAPPE 3: HET FORT VAN BERTHEAUME

Dit verdedigingsfort werd in 1689 gebouwd door Vauban, een militair

ingenieur die ook Fort Boyard heeft gebouwd. Gelegen op een eilandje was het alleen bij eb toegankelijk. Later is er een loopbrug geïnstalleerd om de toegang te vergemakkelijken. Tijdens de zomermaanden worden verschillende activiteiten rond het terrein aangeboden. Voor durfals is er een 200 meter lange tokkelbaan die je boven de golven laat vliegen!

ETAPPE 4: DE POINTE SAINT-MATHIEU

Deze plek heette ooit *Penn ar Bed*, het ‘einde van de wereld’ in het Bretons. Meerdere looproutes geven je de tijd om te genieten van de sfeer van deze plek. Als je nog energie over hebt, beklim dan de 163 treden van een van de weinige vuurtorens in de regio die het hele jaar door te bezoeken zijn: die van Saint-Mathieu, die een prachtig uitzicht op de kust biedt.

ETAPPE 5: DE DRIE ABERS (ZEEARMEN)

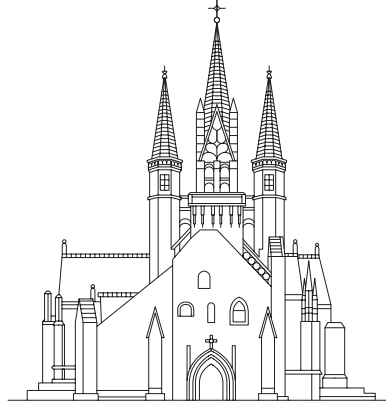
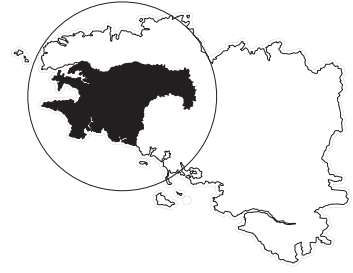
Als drie broers doen de Aber Ildut, de Aber Benoît en de Aber Vrac'h

denken aan Bretonse fjorden. Op sommige plekken steekt de rots als een muur boven het water uit. Op zonnige dagen kun je een schilder met zijn schildersezel tegenkomen, die de pracht van het landschap komt vastleggen. De kustlijn en zijn rotsen zijn zo complex dat ze voor de zeelieden belicht moesten worden met talrijke vuurtorens om veilig in het gebied te kunnen navigeren.

ETAPPE 6: DE TUINEN VAN DE ABDIJ VAN DAOULAS

Er hangt een ontspannen sfeer in deze in 1996 aangelegde tuinen met geneeskrachtige planten, waar honderden soorten uit alle windstreken bijeengebracht zijn. Een wandeling door deze openluchtapotheek maakt je ervan bewust dat de natuur een antwoord biedt voor al onze kwalen.

BRO - GERNE

PAYS DE CORNOUAILLE

De Pays de Cornouaille is het zuidelijke deel van het departement Finistère ('einde van de wereld') en ontleent zijn naam aan het Latijnse *cornu gallia*, dat 'de hoek van Gallië' betekent.

P. 160

*Het eiland Sein, een verdwaalde rots in de Iroise Zee,
is het thuis van 260 bewoners.*

RECHTS

*De mist in de baai van Bénodet kan net zo snel verdwijnen
als hij opkomt.*

Cornouaille onderscheidt zich door zijn gevarieerde landschappen en authentieke cultuur. Als je aankomt bij de Pointe du Raz kan het niet anders zijn dan dat je geraakt wordt door de kracht van deze plek. Dit is de plek waar dat de continenten zich enkele miljoenen jaren geleden van elkaar losmaakten. Deze landtong met zijn steile, winterige kliffen is uniek in zijn soort. De reiziger loopt hier omringd door de elementen, met Bretagne in zijn rug en voor zich de horizon die vele zeelieden aantrok.

De meeste mensen bezoeken de kust van Bretagne, maar ook het binnenland is vol van mysteries en niet te versmaden. Voor een volledige verandering van omgeving ga je naar de Monts d'Arrée, de enige bergketen in Bretagne. Hiervoor hoef je geen bergsportuitrusting mee te nemen. Neem gewoon een goed paar schoenen mee om de hoogste top van de regio te beklimmen: de Roc'h Ruz, die 385 meter hoog is.

Ook al wordt Bretagne in de collectieve verbeelding vooral geassocieerd met zeilsporten, de regio herbergt ook verschillende surfspots, zoals de Baie des Trépassés, het schiereiland Crozon en natuurlijk de beroemdste van allemaal: Pointe de la Torche. Deze combinatie van zandbanken, landpunten en stromingen biedt surf liefhebbers optimale omstandigheden, waardoor er 365 dagen per jaar prachtige golven zijn. Deze locatie was ook in de running voor de organisatie van de surfonderdelen van de Olympische Spelen van 2024.

Rond Quimper strekken zich tussen zee en bos de boomgaarden uit. In de regio worden al sinds de zesde eeuw appels geteeld en cider is al sinds de middeleeuwen een populaire Bretonse drank. De cider van Cornouaille staat bekend om zijn authentieke karakter en heeft sinds 1996 een 'appellation d'origine contrôlée'. De laatste jaren hebben verschillende plaatselijke cidermakers zich toegelegd op de productie van gastronomische ciders, die net zo goed bij de maaltijd passen als wijn. Deze drank, die te vaak alleen op de tafels van crêperies (pannenkoekenrestaurants) te vinden is, blijkt een opmerkelijk product als hij met zorg wordt bereid. We raden je aan cider te proberen bij wit vlees, zeevruchten of kaas. *Yec' hed Mat!*

HOOGTEPUNTEN

41

CONCARNEAU

Staat bekend om zijn ommuurde binnenstad en is een van de meest-bezochte plaatsen in de regio. De jachthaven is ideaal voor nautische activiteiten.

42

PENMARC'H EN PHARE D'ECKMÜHL

De stad Penmarc'h was in de negentiende en begin twintigste eeuw een belangrijk artistiek centrum, dankzij de vele schilders die er zich vestigden.

43

QUIMPER

Een echt centrum van de Bretonse cultuur. Vergeet niet de kathedraal Saint-Corentin, de Place au Beurre of de tuinen van het kasteel van Lanniron te bezoeken.

44

POINTE DE PEN-HIR

Dit is een van de uitlopers van het schiereiland Crozon. De 63 meter hoge kliffen trekken klimliefhebbers aan.

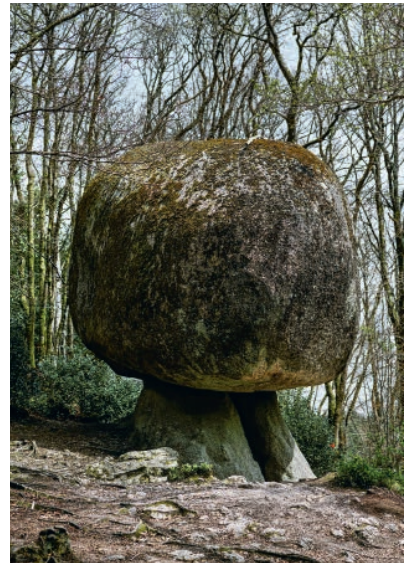
45

CAP SIZUN

Zeevogels uit open zee brengen het voorjaar door op deze enorme kliffen.

46

FORÊT DE HUELGOAT

Deze rots, met de bijnaam 'de champignon', is een enorm blok graniet dat op zijn voet balanceert.

47

PONT DE TÉRÉNEZ

De 515 meter lange tuibrug vervangt de oude brug, die leed aan betonrot, wat corrosie van het betonijzer veroorzaakt.

48

LES MONTS D'ARRÉE

Een ander gezicht van Bretagne. Verscholen in het binnenland zijn dit de enige 'toppen' in de regio.

49

ÎLE-TUDY

Île-Tudy was ooit een echt eiland en is een oud vissersdorp dat ontstond in de vijftiende eeuw.

50

POINTE DU RAZ

Deze ontmoetingsplek tussen land en zee, die het verst ten westen van Cap Sizun ligt, heeft het predicaat 'Grand Site de France' gekregen.

51

ÎLE DE SEIN

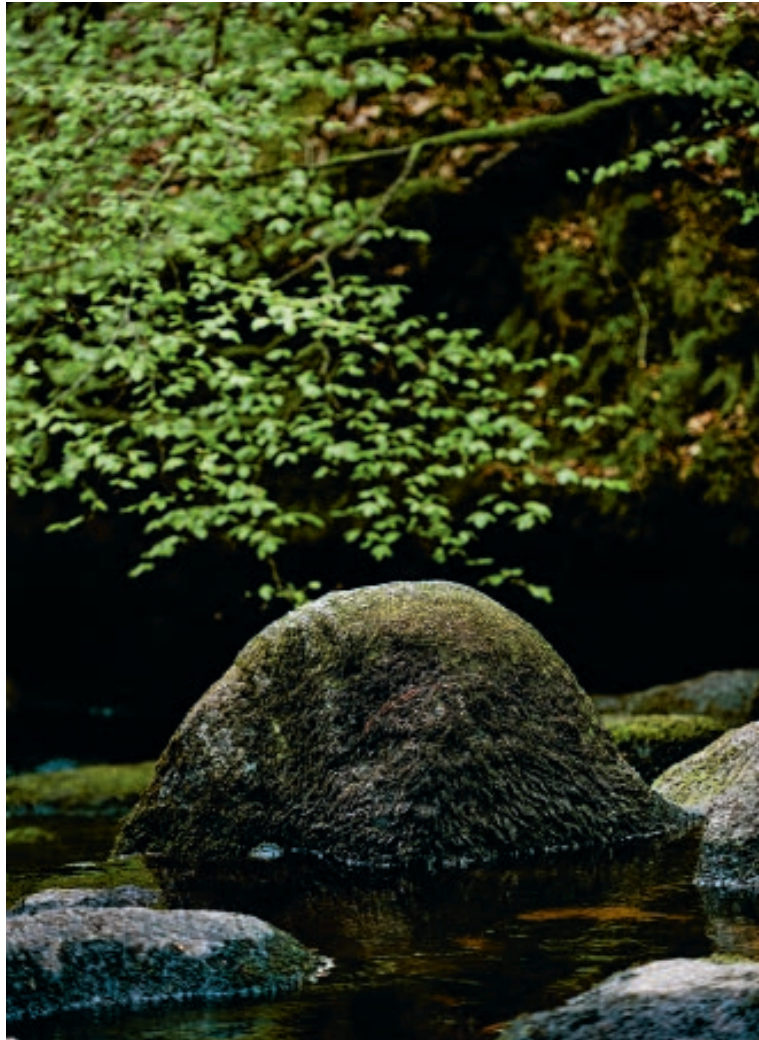
Gelegen op 7 kilometer van de Pointe du Raz en omgeven door gevaarlijke riffen, vormde het de inspiratie voor het zeemansgezegde 'wie Sein ziet, ziet zijn einde.'

52

BÉNODET

Een paradijs voor vakantiegangers, met zijn rotsachtige stranden, zijn mooie jachthaven, de monding van de Odet en zijn vuurtorens Pyramide en Coq.

BOVEN

Het bos van Huelgoat, bijgenaamd het 'Bretonse Fontainebleau', wordt gekenmerkt door een concentratie van enorme met mos bedekte rotsen.

RECHTS

De mystieke sfeer van de Bretonse bossen leidt al eeuwenlang tot inspiratie voor vele legenden.

Het eiland Tristan in de baai van Douarnenez is sinds 1934 een beschermd natuurgebied.

BOVEN

De Bar de la Rade is een karakteristiek etablissement in de haven van Rosmeur, in Douarnenez.

LINKS

Het laatste daglicht valt op de gevels van de charmante haven van Douarnenez.

LIFESTYLE

KUNSTENAARSATELIERS ONDER DE DAKEN

THUIS

Kunstenares Alexandra Duprez heeft haar atelier ingericht op de bovenste verdieping van haar huis in Douarnenez.

COLLAGE

Reeks collages op omslagen van oude boeken.

ALEXANDRA EN JEAN-PIERRE

Het kunstenaarsrechtspaar werkt apart. Ze hebben elk hun eigen projecten.

RUW MATERIAAL

Alexandra geeft een nieuw leven aan deze boekomslagen.

OVER DE DAKEN

Uitzicht op Douarnenez vanuit Alexandra's atelier.

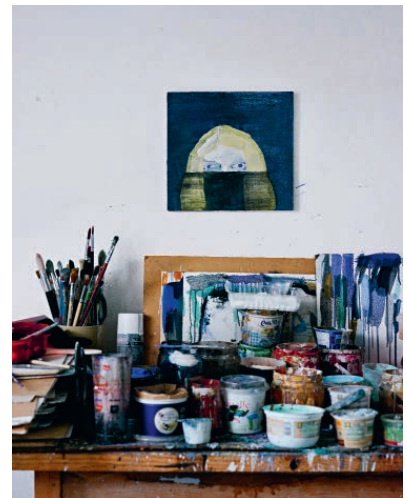
SIGNATUUR

De kunstenaar verbeeldt een geheime, mysterieuze wereld waarin het lichaam gefragmenteerd is.

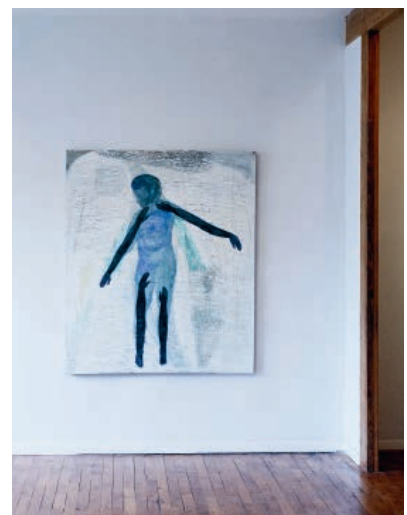
OLIEVERF OP CANVAS

Ze roept een fantasmagorisch universum op dat dicht bij een droom ligt, die bevolkt wordt door verontrustende wezens.

PLAN VAN AANPAK

Een vrolijke mix van verf, pigmenten en penselen.

DAGLICHTGALERIE

Sinds 2015 hebben Alexandra en Jean-Pierre hun eigen galerie in het centrum van Douarnenez.

BOVEN

*Je kunt je niet voorstellen hoeveel werk het is om zo'n trap
uit de rots te hakken.*

LINKS

*De vuurtoren van la Vieille is gebouwd op het rotseiland
Gorlebella bij de Pointe du Raz.*

P O R T R E T

AR MEN DU

EEN SCHILDERIJ OM OP TE ETEN

Deze plek is verdeeld in drie vlakken: op de voorgrond een gerecht bereid met plaatselijke producten, daarachter de moestuin van het restaurant met uitzicht op zee en op de achtergrond de plaatselijke vissers die de vis van de dag binnenhalen.

Tussen Quimper en Lorient, een paar minuten ten zuidoosten van Concarneau aan de kust tegenover de Gléan-archipel, lijkt een geïsoleerd etablissement midden in het landschap te liggen. Ar Men Du is zowel een restaurant als een hotel dat een gastronomisch intermezzo wil bieden aan degenen die de streek ontdekken. Dagelijks werken hier dertig mensen, waarvan tien in de keuken onder leiding van chef-kok Philippe Emanuelli, die al vier jaar achter het fornuis staat.

Deze in Brest geboren visserszoon begon zijn carrière als sommelier, voordat hij zich specialiseerde in koken. Na enkele mooie ervaringen in Londen en België keerde dit kind van de streek uiteindelijk in 2018 terug naar Frankrijk en nam de keukens van dit hotel-restaurant onder zijn hoede. Hoewel hij in verschillende landen heeft gewoond, zijn zijn twee gastronomische passies onveranderd: zeevruchten en planten. Met zijn teams verzamelt hij onder meer duinpaddenstoelen en aromatische planten in de boomgaard en de aromatuin van het hotel, die beide geworteld zijn in de principes van de permacultuur.

De hier bereide vis wordt op duurzame wijze gevangen op kleine bootjes, waarvan Philippe de bemanning persoonlijk kent. De vissers van de kust kennen en respecteren de zee. We vergeten vaak dat de zee ook aan de wetten van de seizoenen onderworpen is: als ze uitvaren, weten ze niet altijd wat ze zullen binnenhalen. Philippes inzet werd onlangs erkend met een groene Michelinster: de beroemde gids belooft restaurants die werk maken van duurzaamheid, van de oogst tot op het bord. De criteria zijn gericht op respect voor de seizoenen, traceerbaarheid van producten, vermindering van afval en gebruikmaking voor korte aanvoerlijnen.

Eigenaar Pierre-Yves Roué is een groot wijnliefhebber. Door zijn bezoeken, ontmoetingen en proeverijen deed hij een diepgaande kennis op van de Franse wijngaarden. Deze passie vind je in de wijnkaart van het restaurant weerspiegeld, die meer dan zeshonderd wijnen telt en daarmee tot een van de beste kelders van Bretagne behoort. Het restaurant is van eind februari tot begin november en tijdens de kerstvakantie geopend. Reserveren wordt sterk aanbevolen.

ZEEZICHT

Je kunt de rijkdommen van de zee proeven met een adembenemend uitzicht op de oceaan. Chef-kok Philippe Emanuelli bepleit een lokale en ecologisch verantwoorde keuken.

SEIZOENGEBONDEN KARAKTER

Of het nu om producten uit de zee of van het land gaat, Philippe maakt er een erezaak van de seizoenen te respecteren.

BOVEN

Een bladerdak van pijnbomen beschermt het strand tegen de wind en geeft het een bijna mediterrane sfeer.

LINKS

Op het strand van Port Manec'h is een dertigtal badbokjes uit het begin van de twintigste eeuw gerestaureerd.

BOVEN

Le Pouldu is een plaats die bekendstaat om zijn stranden en zijn ruige rotsen.

RECHTS

De haven van Doëlan is net een ansichtkaart. De vangst van de dag wordt verkocht op de vismarkt van Clobars-Carnoët.

OP BEZOEK

HET ATELIER LE MINOR

HONDERD JAAR ZEEMANSTRUIEN

In Guidel, bij Lorient, houdt deze werkplaats Franse vakkennis met een Bretons accent in stand.

Wanneer je de werkplaats binnenkomt, hoor je het geklik van naalden, stoomstoten en het achtergrondgeluid van de lokale radio. Er hangt iets magisch over deze plek. Als je tussen de stapels stof en de oude machines loopt, word je in de tijd teruggevoerd. En met reden doet dit pand aan vroeger denken. Het is het verhaal van een mentaliteit die sinds 1922 de tijden en de uitdagingen ervan heeft doorstaan. Verschillende merknamen, verschillende eigenaren, maar altijd dezelfde wil om de Franse vakkennis te promoten.

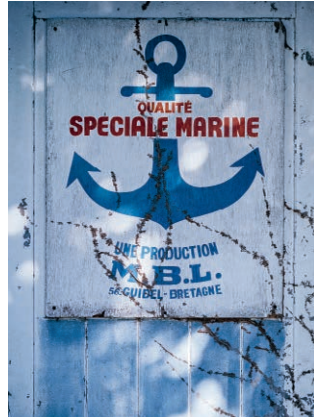
Als de modesector op drift raakt door kwaliteit te verwaarlozen, zet dit bedrijf juist in op strikte principes: het katoen wordt hier in Guidel met de hand gebreed, gesneden en aan elkaar gezet. Le Minor is een fabrikant van modemerken, wat zeer zeldzaam is. De keuze voor de beste machines en de opleiding van de werknemers zorgen voor een unieke kwaliteit. De mix van generaties is duidelijk: sommige werknemers achter de naaimachines hebben meer dan 20 jaar ervaring, terwijl anderen net 20 jaar oud zijn. Solange, die al 46 jaar bij het bedrijf werkt, kent het atelier op haar duimpje, want ze heeft elke functie bekleed. Ze bevestigt dat de specialiteit hier de Bretonse trui is. Je moet niet vergeten dat dit een technisch kledingstuk is,

speciaal ontworpen voor zeelieden. Het moet warm blijven, geen vocht vasthouden en vooral lang meegaan. En om lang mee te gaan, moet een merk zich steeds weer weten uit te vinden.

Dat was de gok van Sylvain Flet en Jérôme Permingeat, die het bedrijf in 2018 met een duidelijke visie overnamen: de traditie voortzetten en tegelijkertijd een modern accent aan de collecties geven. Dit lijkt te werken, want het bedrijf had bij de overname 23 werknemers in dienst, nu zijn dat er 72. In 2018 was de gemiddelde leeftijd van de werknemers 54. 'Dat is nu gedaald tot 34,' zegt Sylvain. Het duo deelt de wens om teams aan te werven en te verjongen om de kennisoverdracht voor te bereiden. Hun werving is niet gebaseerd op vakkennis, maar op interpersoonlijke vaardigheden: ze zoeken vooral mensen die willen leren, jonge mensen die de beeldschermen achter zich willen laten om zich aan een ambacht te wijden. Sylvain vervolgt: 'Wij zijn overlevers. Tussen 1990 en 2010 is 90 procent van de Franse textiel fabrieken gesloten vanwege verplaatsing van het werk naar het buitenland.' Hun uitdaging? Bijdragen aan het behoud van de vakkennis van de Franse textielindustrie. Bij deze uitdaging kunnen we ze alleen maar succes wensen.

Ontmoeting tussen oude machines en de nieuwe generatie.

MBL (Manufacture Bonneterie Lorientaise) is de voorloper van Le Minor.

Het merk laat zich inspireren door nieuwe trends zonder zijn oorsprong te verloochenen.

De zeemanstui is vooral een technisch kledingstuk dat de tand des tijds moet doorstaan.

Le Minor heeft 72 mensen in dienst in het atelier in Guidel.

Het eerste 100 procent gerecyclede assortiment uit de circulaire economie.

Voorraden patronen voor gebruik door de teams in het atelier.

Sylvain Flet en Jérôme Permingeat namen het bedrijf in 2018 over.

De fabricage begint bij Le Minor met het zelf garen maken voor de kledingstukken.

BOVEN

Het zuiden van Finistère kent de beste omstandigheden voor de teelt van appels voor de ciderproductie.

RECHTS

Bezoek aan de boerderij Des Bouteilles à l'Amère, die sinds 2015 cider produceert in de gemeente Clohars-Carnoët.

ACHTERGROND

DE KELTISCHE CULTUUR

Tussen historische feiten en folkloristische clichés:
waar komt het Keltische erfgoed van Bretagne vandaan?

De eerste sporen van de Kelten dateren uit de ijzertijd (rond 1200 v.C.) in het oude Noricum, in het huidige Oostenrijk. Ze verspreidden zich geleidelijk naar alle hoeken van Europa. De meeste mensen associëren de Keltische cultuur vaak met Wales of Schotland, maar de historische feiten tonen aan dat sporen van Keltische volkeren ook te vinden zijn in het zuiden van het Iberisch Schiereiland, in het westen van Hongarije en in verschillende streken van Turkije. Zonder het te weten hebben veel Europeanen wat druppels Keltisch bloed in hun aderen. De geschiedenis van de Kelten is echter moeilijk te achterhalen, omdat er weinig schriftelijke bronnen over dit volk zijn, dat om politieke en spirituele redenen de voorkeur gaf aan mondelinge overdracht. Historici baseren zich daarom op de bronnen van de auteurs die met hen omgingen, zoals de Grieken en Romeinen, en dan in het bijzonder de geograaf Hekataios van Milete. Die sprak in 517 v.C. over 'Keltai', waaruit de naam 'Kelten' is ontstaan, toen hij verwees naar de volkeren die in het zuiden van het huidige Frankrijk leefden.

De benaming 'Bretons' (*britannii* in het Latijn) werd voor het eerst gebruikt om de bewoners van het eiland Brittannië (*Britannia*) aan te duiden. Deze subgroep van het Keltische volk bewoonde sinds de Britse ijzertijd deze landen en hun taal is in de loop der jaren onderverdeeld geraakt in het moderne Welsh, Bretons en Cornish. Hun cultuur

ontstond in Bretagne tussen de derde en zesde eeuw, toen 'Bretons' uit Ierland en Wales Groot-Brittannië verlieten om zich te vestigen in 'klein'-Brittannië. Deze migranten spraken 'brittonique', een Zuidwest-Britse taal die behoort tot de grote familie van Keltische talen. Op het continent spraken ze Gallisch, een andere taal met Keltische wortels. Uit de versmelting van deze twee volkeren ontstond het Bretons en dat werd de taal die vooral in de westelijke helft van het schiereiland werd gesproken. Na de uitbreiding van het Romeinse Rijk en de vele invallen van Germaanse volkeren verdwenen de Keltische volkeren van het continent en overleefde deze cultuur alleen op de Britse eilanden en in Bretagne.

Na de Tweede Wereldoorlog ontstond er hernieuwde belangstelling voor de Keltische cultuur. Tegenwoordig associeert men Bretagne vaak met gefantaseerde en karikaturale aspecten van de Keltische cultuur, zoals druïden, barden, menhirs en onverzettelijke Galliërs. In 1971 organiseerde Morbihan de eerste editie van het Fête des Cornemuse, dat enkele jaren later het Festival Interceltique de Lorient (Interkeltisch Festival van Lorient) werd. Tegenwoordig trekt dit evenement elk jaar 750.000 bezoekers. Keltische volkeren uit de hele wereld worden vertegenwoordigd door muziekgroepen die tien dagen lang door de stad paraderen.

DE PRIESTERKLASSE

BARD

De bard speelt een belangrijke rol in de Keltische samenleving door de mondelinge overlevering van van gezongen poëzie, geschiedenis en genealogie, maar ook lof, satire en kritiek.

GALLISENAE

De gallisenae zijn het vrouwelijke equivalent van de druïdefiguur: zij zijn de mythische priesteressen van het eiland Sein en zouden de gave van profetie hebben en de kracht om stormen te kalmeren.

VATE

De vate (of ovaat) is een druïde wiens functies beperkt zijn tot de beoefening van waarzeggerij, helderziendheid en geneeskunde (magisch of met kruiden).

DRUÏDE

De druïde is de belangrijkste figuur van de priesterklasse, want hij heeft de rol van cultuurhoeder, theoloog, filosoof, jurist en historicus.

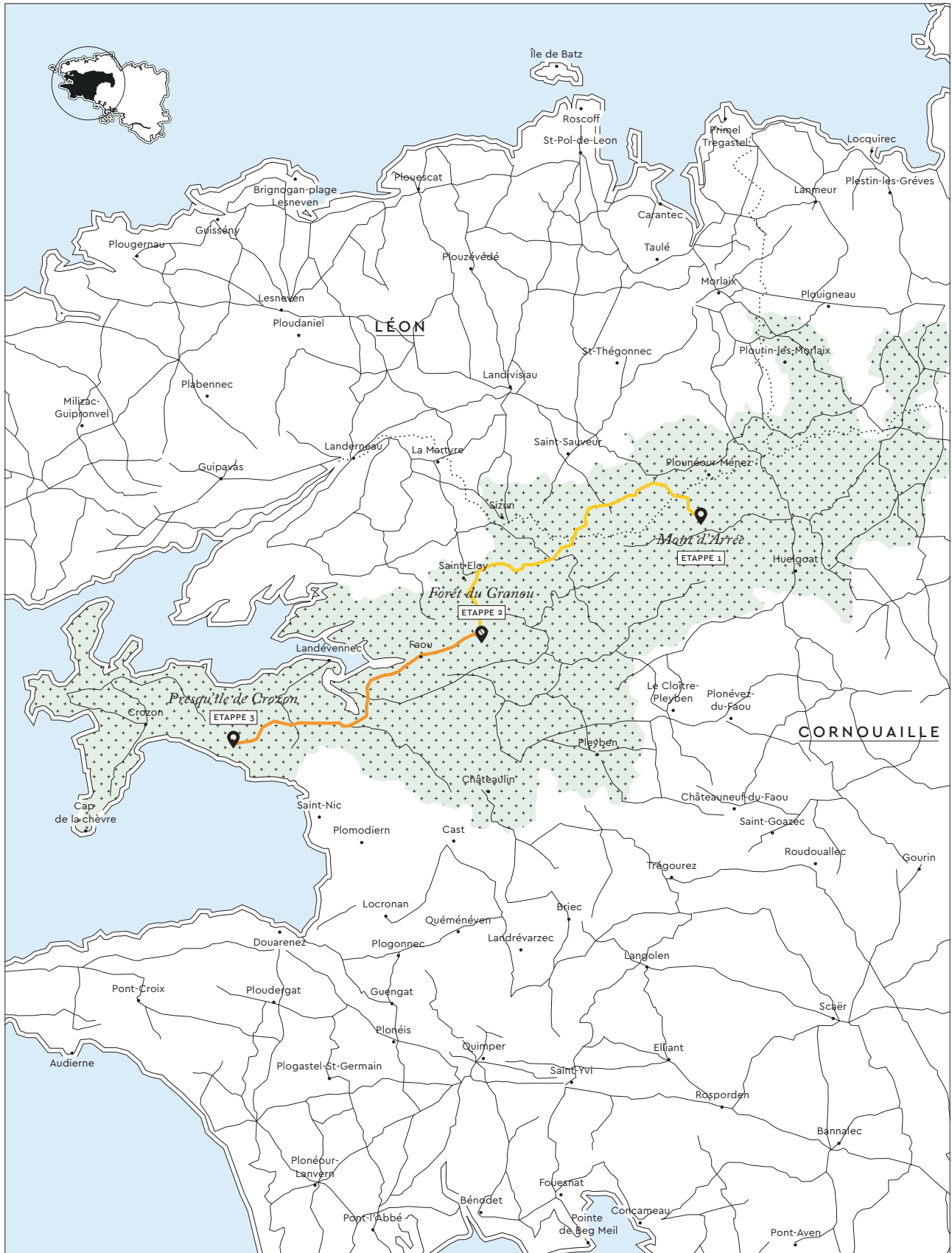

BOVEN

Le Faouët dankt zijn naam aan de beuken (faou in het Bretons), die nog steeds in de bossen te vinden zijn. Ze zijn te herkennen aan hun lichtgrijze schors en dichte gebladerte.

LINKS

De kapel Sainte-Barbe du Faouët, gebouwd op de flank van een klif, staat sinds 1906 op de monumentenlijst.

UITSTAPJE

REGIONAAL NATUURPARK ARMORIQUE

Van het zuiden van Morlaix tot het eiland Ouessant biedt het immense regionale natuurpark Armorique een heerlijke combinatie van land, heuvels en zee.

ETAPPE 1: DE MONTS D'ARRÉE

Het heuvelachtige deel is zeker het meest onverwachte voor bezoekers. Begrijp ons niet verkeerd, we zitten ver van de Alpen, maar in de Monts d'Arrée reikt een handvol 'toppen' met het hoogste punt van hun graniet tot bijna 400 meter boven de zeespiegel. Tot de niet te missen toppen behoren de Mont Saint-Michel de Brasparts (381 m), de Roc'h Trevezel (384 m), de Roc'h Trédudon (383 m), de Tuchenn Gador (384 m) en de Roc'h Ruz (385 m). De Monts d'Arrée tonen een ander gezicht van Bretagne, waar het land de zee vervangt en een oceaan van rotsen en heidevelden zich uitstrekt zo ver het oog reikt.

ETAPPE 2: FORÊT DU CRANOU

Het grootste deel van het bos met zijn eeuwenoude eiken en beuken is beschermd en geïnclassificeerd als Natura 2000-gebied. In vijftig jaar tijd

is de oppervlakte van het natuurpark, waar fauna en flora sinds 1969 worden beschermd, verdubbeld. Tegenwoordig beslaat dit natuurgebied tussen land en zee 125.000 hectare en is het gebied belangrijk voor de biodiversiteit. Projecten van deze omvang voor de bescherming van het milieu en het regionale erfgoed kunnen we alleen maar toejuichen.

ETAPPE 3: PRESQU'ÎLE DE CROZON

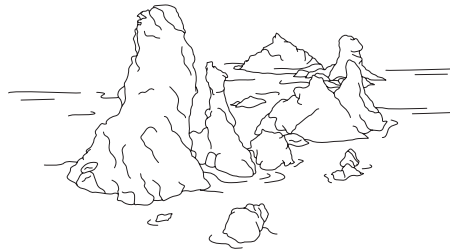
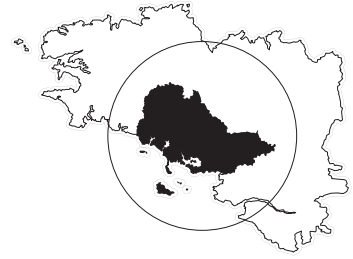
Dit natuurpark is een van de weinige in Frankrijk met zo'n groot gedeelte aan zee. Het begint met het spectaculaire schiereiland Crozon en strekt zich uit naar de horizon met de eilanden Sein, Molène en Ouessant. Houd je ogen open als je aan boord gaat van de pendelboten die deze eilanden met het vasteland verbinden: soms zie je dolfinen hun fascinerende spel spelen als de boten naderen. Je hebt een week nodig om alle rijkdommen van het

park Armorique te ervaren. Binnen het park zijn er bijna 500 kilometer aan paden en routes te ontdekken: te voet, per fiets, te paard of over zee. Er is geen gebrek aan vervoermiddelen. Yann neemt je mee op een tocht van een dag of een halve dag over de rede van Brest aan boord van zijn schelpenboot *Loch Monna*. Om de uitdaging in de hoogte aan te gaan, biedt Maël, een instructeur van Dizolo, je een kennismaking met het beklimmen op de rotsen van C'hleguer in Argol. Ben je een liefhebber van legenden? Verschillende verhalenvertellers bieden levendige rondleidingen om de mysteries van dit unieke gebied te ontrafelen. Ontspanning en een frisse neus gegarandeerd.

An douar 'zo re gozh evit ober goap anezhañ

'De aarde is te oud om bespot te worden'

BRO - GWEVED

PAYS VANNETAIS

De Pays Vannetais dankt zijn naam aan de Veneti,
een volk uit Keltisch Gallië dat tweeduizend
jaar geleden de kustlijn bewoonde.

P. 192

*Op Belle-Île-en-Mer vormen de naalden van Port-Coton een spectaculair rotsensemble.
Ze zijn meerdere malen vereeuwigd door de schilder Claude Monet.*

RECHTS

*Het eiland Saint-Cado in de rivier de Étel was lang het kleinste bewoonde eiland
van de wereld, maar de beheerder van het oesterpark heeft de plek verlaten.*

In het hart van Bretagne deelt deze streek een grens met bijna alle andere Bretonse streken. Historisch gezien sprak het westelijke deel van de Pays Vannetais (het land van Vannes) Bretons, terwijl het oostelijke deel Gallo sprak. Op enkele details na komt het grondgebied van de Pays Vannetais overeen met dat van een van de vier Bretonse departementen: Morbihan. Dit laatste ontleent zijn naam aan het Bretonse *Mor-Bihan*, wat ‘kleine zee’ betekent. Het is een van de weinige Franse departementen waarvan de naam perfect afgeleid is van een lokale taal. Morbihan, ongetwijfeld de zonnigste streek van Bretagne, heeft grote zeelieden voortgebracht en herbergt tegenwoordig de Cité de la Voile Éric Tabarly, de enige culturele locatie gewijd aan oceanoraces. Daar kan elke bezoeker een van de zeilsimulatoren testen en genieten van de verschillende interactieve tentoonstellingen over zeilen.

Elk jaar brengt het Festival Interceltique de Lorient (Interkeltisch Festival van Lorient) 700.000 fans van traditionele muziek bijeen. Al 50 jaar brengt dit grote evenement het culturele erfgoed van 11 Keltische naties tot leven, van Groot-Britannië tot Australië via Galicië. In augustus leeft Lorient tien dagen lang op het ritme van concerten, tentoonstellingen en diverse activiteiten, die overal in de stad worden georganiseerd.

Tijdens je reis in de Pays Vannetais ontdek je de megalieten van Carnac, de zandstranden en natuurlijk de middeleeuwse stad Vannes. Vergeet niet de kathedraal, de vakwerkhuisen en het Musée des Beaux Arts te bezoeken. De fijnproevers kunnen er veel lokale specialiteiten proeven: de andouille van Guémené-sur-Scorff, de niches van Quiberon, de Tome de Rhuys of de salidou, een crème op basis van karamel met gezouten boter.

En wat zou de Pays Vannetais zijn zonder de eilanden Groix en Belle-Île-en-Mer? Wat betreft oppervlakte zijn het de twee grootste eilanden van Bretagne. Trakteer jezelf op een kajakavontuur rond het eerste eiland (zie blz. 223) en neem een veerboot om het tweede eiland te ontdekken. Het bijzondere van eilanden is dat ze ons helpen de knop van het ‘aanstaan’ uit te schakelen zonder erbij na te denken. Ze bieden een onderbreking van de tijd, waardoor de dagen langer lijken te worden.

PAYS VANNETAIS

HOOGTEPUNTEN

53

BELLE-ÎLE-EN-MER

De kleine haven van Sauzon in het noordwesten van het eiland bestaat uit witte huizen met gekleurde luiken en smalle straatjes om in te verdwalen.

54

POINTE DE PEN-MEN EN DE VUURTOREN VAN PEN-MEN

De aan de zuidkust van het eiland Groix gelegen landtong wordt beheerd door het Conservatoire du littoral. De vuurtoren, met een bereik van 54 kilometer, is de krachtigste van Morbihan.

55

LANDES DE LANVAUX

In het karakteristieke landschap van Morbihan zijn de heuvelruggen bedekt door dichte bossen.

56

CITÉ DE LA VOILE ÉRIC TABARLY

Herbeleef de grote momenten van de watersport dankzij dit multimediale expositiecentrum in Lorient.

57

HET OUDE VANNES

Ontdek de vestingwerken van de stad, de poorten en de torens, de kathedraal Saint-Pierre, La Cohue en de vakwerkhuizen.

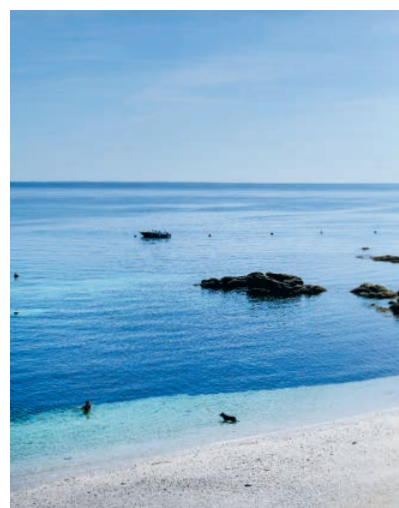
58

MEGALIETEN VAN CARNAC

Bretagne heeft de grootste concentratie megalieten van de wereld.

59

PLAGE DES SABLES ROUGES

Dit strand op het eiland Groix ontleent zijn naam aan het mineraal granaat in de rotsen aan de kust.

BOVEN

Je kunt naar beter goede schoenen aandoen als je over de scherpe rotsen van het eiland Groix klimt.

LINKS

'Wie Groix ziet, ziet zijn vreugde' is een uitdrukking van zeevaarders, die de blijdschap oproept die zij voelen als ze het vasteland naderen.

De verbinding tussen het eiland en het vasteland loopt altijd via Port-Tudy, waarvandaan je een veerboot of watertaxi naar Lorient kunt nemen.

Het onderkomen van de reddingsbrigade in Port-Tudy. In Frankrijk worden jaarlijks bijna 30.000 mensen geholpen of gered door de SNSM.

OP BEZOEK

LA BELLE FOLIE

Dit is het verhaal van een groep vrienden die besloot alles achter te laten om een experimentele plek vol gezond verstand te creëren.

Sinds enkele jaren zien we in grote steden de opkomst van talrijke 'vrije plaatsen', ruimten waar verschillende activiteiten rond gemeenschappelijke waarden samenkomen en die voorzien in de behoeften van de mensen die er wonen en leven. Ze bevorderen ontmoetingen, uitwisselingen, de diversiteit, de ecologie en zijn vaak ook een ontmoetingsplaats voor verschillende generaties. Geïnspireerd door de plaatsen die in Frankrijk de weg baanden, lieten Aloys, André en Xavier hun respectievelijke banen als schipper, restauranthouder en marien bioloog vallen om een unieke plaats met de naam La Belle Folie te scheppen.

Dit al in 2014 bedachte avontuur werd in 2019 werkelijkheid dankzij de aankoop van een bos van 5 hectare in de gemeente Ploemel, op enkele kilometers van Carnac. Dankzij 43 vrienden die geloofden in dit mooie initiatief en er tijd en geld in hebben geïnvesteerd, kon dit project gerealiseerd worden. Het concept? Ongebruikelijke accommodaties midden in de natuur, een tropische kas waarin een guingette-restaurant is gevestigd waar tegen redelijke prijzen seizoensgerechten geserveerd worden en tal van andere activiteiten die deze alternatieve plek tot leven brengen.

Alle accommodaties zijn ontworpen en gebouwd met hulp van studenten van de architectuurschool van Nantes. De beroemdste is de Keravan, een caravan op een menhir, als knipoog naar Carnac, dat slechts op enkele minuten van deze plek verwijderd ligt.

Er worden ook allerlei activiteiten georganiseerd voor de gasten. Elke donderdag parkeert Amélie haar busje voor de kas en houdt een tweedehandskledingmarkt. De jongsten genieten van speelse activiteiten, bouwen zonder spijkers of plastic in het bos, met alleen wat de natuur te bieden heeft. Vanuit diezelfde achterliggende gedachte maakt het team geen geheim van de wens om zelfvoorzienend in de tuinbouw te worden, onder andere dankzij de moestuin die is ontworpen volgens de principes van permacultuur en agro-ecologie.

Eten of slapen bij La Belle Folie betekent steun aan een lokale economie, van veld tot bord. Het betekent ook het stimuleren van woonplekken die afwijken van de traditionele modellen en een duurzamere vorm van toerisme. En dat voelt goed, toch?

PARALLELE WERELD

De accommodaties in La Belle Folie lijken uit een droomwereld te komen. Voor de ontwerpen zijn studenten van de architectuuropleiding van Nantes verantwoordelijk.

KERAVAN

Deze caravan op een menhir is het symbool van deze plek geworden en biedt plaats aan maximaal twee reizigers.

BOVEN

De Barre d'Étel is een onder water gelegen zandbank, die gevormd wordt door de stromingen die elkaar kruisen bij de ingang van de Ria d'Étel, tussen Lorient en Quiberon.

RECHTS

De gemeente Belz wordt begrensd door de rivier de Étel, een kleine binnenzee in Morbihan.

BOVEN

De megalieten van Carnac, die dateren van rond 3000 v.C., behoren tot de oudste monumenten uit de menselijke geschiedenis.

LINKS

Om de geheimen van deze verbazingwekkende staande stenen te ontdekken, raden we je een rondleiding met gids aan.

ACHTERGROND

MENHIRS EN DOLMENS

Deze merkwaardige rijen megalieten zijn onlosmakelijk verbonden met de Bretonse cultuur. Wonderbaarlijke stenen? Magnetische sensoren? Graven? Sommige mysteries blijven onopgelost.

In de bocht van een bospad komen wandelaars soms indrukwekkende rotsen tegen. Groot of minder groot, ze lijken er niet toevallig te staan. Hoewel menhirs vaak in verband worden gebracht met de Keltische cultuur, stonden deze recht overeind staande stenen al 2000 jaar in Bretagne voordat de Kelten in Europa arriveerden. Volgens de Australische archeoloog Vere Gordon Childe zijn de dolmens (hunebedden) vermoedelijk mausolea, gebouwd door sjamanen die deel uitmaakten van oude oostmediterrane stamma. Zij waren aanhangers van een sjamanistische religie die behoorde tot de cultus van Gaia, de moedergodin van de aarde.

Het verspreidingsgebied van deze religies liep van het zuiden van Spanje tot aan de Scandinavische landen. In Afrika en Azië zijn ook menhirs aangetroffen, maar in West-Europa zijn ze het meest wijdverbreid. Bretagne heeft zelfs de grootste concentratie megalithische vindplaatsen ter wereld. Ze worden al jarenlang bestudeerd, maar sommige geheimen blijven erg moeilijk te ontrafelen.

De uitgelijnde megalieten van Carnac, daterend van circa 3000 v.C. , behoren tot de oudste monumenten uit de menselijke geschiedenis. Ze zijn zelfs bijna duizend jaar ouder dan de piramiden van Egypte. De locatie bestond oorspronkelijk uit 3000 staande stenen, maar is nu grotendeels door de zee bedekt. 'Ze plantten geen menhirs omdat ze zich in het weekend verveelden,' zegt Jean-Michel Bonvalet, een gids die zich inzet voor de bescherming van de site van Carnac. Voor deze geschiedenisadept is er geen twijfel mogelijk: elke steen en de uitlijning ervan onthullen een plan, een boodschap. In Carnac heeft Jean-Michel de educatieve en culturele dienst Maison des Mégalithes opgericht, een bezoekersruimte die het hele jaar door geopend is.

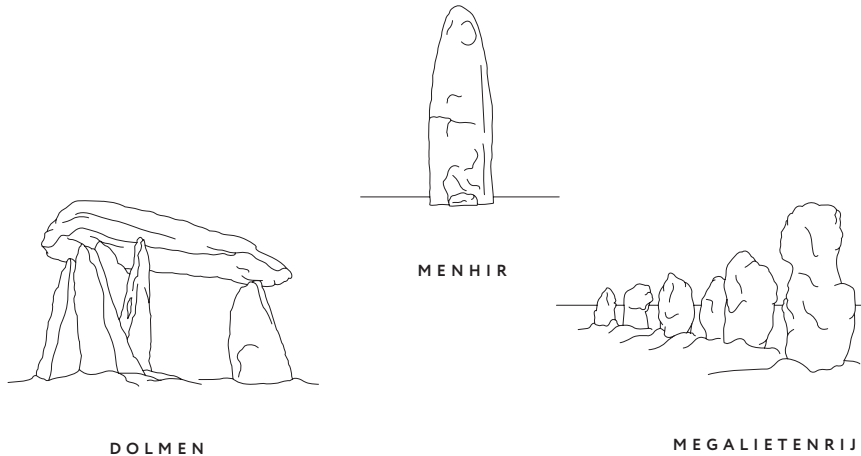
Een geheugensteuntje om menhirs en dolmens nooit meer door elkaar te halen: een menhir is een rechtopstaande steen, terwijl een dolmen een bouwwerk is van meerdere stenen, zonder cement of mortel. De megalieten van Carnac bestaan uit meerdere menhirs, terwijl de Cairn van Barnenez uit meerdere dolmens bestaat.

MEGALITHISCH ERFGOED

CROMLECH

Megalithische steencirkels, vaak cromlechs genoemd, zijn groepen monolieten die in een cirkel of rechthoek staan opgesteld. Ze worden overal ter wereld aangetroffen, maar die in Europa dateren uit de prehistorie.

DOLMEN

MENHIR

MEGALIETENRIJ

MENHIRS EN VARIATIES

Megalithische bouwwerken staan verspreid over de hele regio, waaronder de megalieten van Carnac, het hunebed van Roche-aux-Fées bij Rennes en de menhir van Champ-Dolent in Dol-de-Bretagne.

BOVEN

Op het zuiden gericht, tegenover Belle-Île-en-Mer, biedt het grote strand van Quiberon een prachtige zandvlakte.

LINKS

Baken op het strand van Quiberon, met een hoogte van 11 meter en een bereik van 17 zeemijl (31,5 km).

NATUUR

BELLE-ÎLE-EN-MER, EEN TOEPASSELIJKE NAAM

DE VUURTOREN VAN GOULPHAR

De vuurtoren, ook wel de grote vuurtoren van Kervilahouen genoemd, staat in de gemeente Bangor. Het is een 52 meter hoge granieten toren, die 92 meter boven de zee uitsteekt.

HAVEN VAN SAUZON

Goed beschut tegen de heersende wind, was deze haven vanaf 1843 de locatie van de eerste visconservenfabrieken.

PENDELDIENST

Deze vormt de verbinding tussen het eiland en het vasteland. De overtocht vanaf Quiberon duurt ongeveer 45 minuten.

POINTE DES POULAINS

Een schiereiland bij de stad Sauzon, aan de noordwestkant van het eiland.

DIVERSITEIT

Het grootste eiland van Bretagne heeft een grote verscheidenheid aan landschappen.

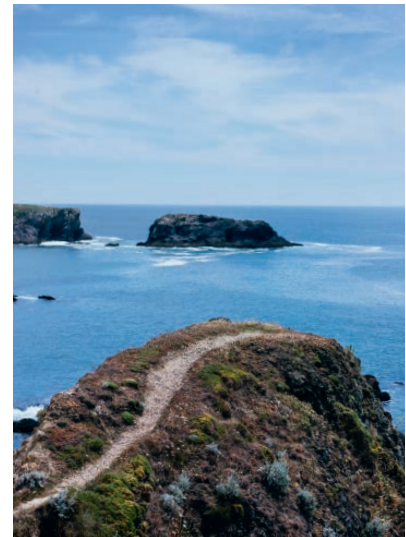
GOEDE KEUKEN

Le Contre Quai is een beroemd restaurant in Sauzon, dat in 1985 zijn deuren opende.

HORIZON

Bij helder weer is de kustlijn van het 'continent' te zien.

ROTSEN IN ZEE

Tallose rotsen omringen het eiland en geven het een uniek karakter. De ruige zee is een bron van inspiratie voor de kunstenaars in het gebied.

VUURTOREN VAN POULAINS

Dit bouwwerk uit 1868 was lange tijd het huis van de vuurtorenwachters, totdat de toren in 1987 geautomatiseerd werd.

De haven van Saint-Goustan, in de stad Auray, was ooit een belangrijke handelshaven en is vernoemd naar de beschermheilige van zeelieden en vissers.

BOVEN

Zeelieden of scheepsbouwers maken zulke modellen en schenken die aan de kerken in hun dorpen, in de hoop dat ze daardoor bescherming genieten tijdens hun reizen.

LINKS

Elk jaar komen er tussen de 300.000 en 400.000 bedevaartgangers naar de basiliek van Saint-Anne d'Auray.

P O R T R E T

FILLEULE DES FÉES

DE EERSTE FRANSE THEE IS BRETONS

We kennen allemaal thee uit China, India of Kenia, maar ken je ook Bretonse thee? Ten noordwesten van Lorient ligt in het Blavetdal de eerste halfwilde plantage van Frankrijk.

Deze eeuwenoude drank is voor mensen over de hele wereld een ware levensstijl. Denis Mazerolle werd verliefd op China toen hij klaar was met zijn studie. Daar ontmoette hij zijn vrouw Weizi en ontdekte hij zijn passie: thee. Voor Denis heeft Bretagne alle benodigde kwaliteiten: zachte zomers, goede vochtigheid en diepe, zure grond.

In 2006 werden de eerste theestruiken in het dal geplant. 'In het begin waren het vooral de herten die ervan genoten,' grapt Denis. Hij moest wachten tot 2014 voordat zijn theestruiken robuust genoeg waren om wat blaadjes te plukken en een eerste proeverij te doen. Die was zeer bemoedigend, waardoor het echtpaar besloot over te gaan tot de volgende fase: een experimentele plantage. In totaal werden 200 verschillende soorten geplant om te bepalen welke het best geschikt waren voor die locatie. De meest veelbelovende soorten werden vervolgens gestekt en de plantage telt nu 25.000 planten verspreid over 4 hectare. De handmatige pluk van de jonge scheuten begint in april en eindigt in oktober.

Waarom heet dit nieuwe merk thee 'Filleule des Fées' (petekind van de feeën)? Het is een eerbetoon aan een werk van de schilder Alexis-Joseph Maze-

rolle (1826-1889), een voorvader van onze gastheer. Het is ook een knipoog naar de magie van de plek, die in de vroege ochtenduren, als de mist nog over de vallei van de Blavet ligt, een sprookjesachtige sfeer krijgt. De thee is biologisch, zonder gebruik van kunstmest of pesticiden. Na de oogst worden de blaadjes ambachtelijk verwerkt tot groene, witte of zwarte thee. Denis is niet van plan om alles wat hij over thee heeft geleerd voor zichzelf te houden. Integendeel, het project is gericht op delen en kruisbestuiving. Denis en Weizi Mazerolle organiseren het hele jaar door talrijke evenementen, proeverijen en ontdekkingsdagen voor jong en oud.

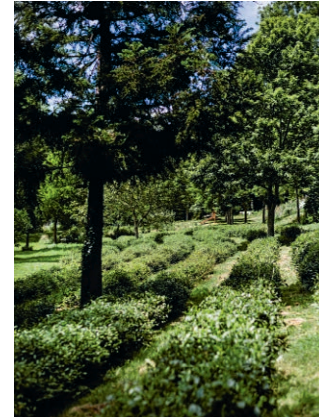
Wist je trouwens dat de kleur van thee niet afhangt van de cultivar (de teeltplant), maar van de bewerkingsstechniek die erop wordt toegepast? Witte thee is van uiterst jonge blaadjes en wordt gewoon gedroogd. Groene thee behoudt zijn kleur omdat hij niet geoxideerd is. Zwarte thee is volledig geoxideerd en de Engelsen hebben er de meest geconsumeerde thee ter wereld van gemaakt. Blauwe thee is deels geoxideerd, waardoor het een van de meest technische theesoorten is om te produceren.

De theestruiken 'Filleule des Fées' groeien zonder gebruik van kunstmest of pesticiden.

Met de zonneoven worden de theebladeren gefaseerd verwelkt en gedroogd.

Het microklimaat van het Blaverdal biedt ideale omstandigheden voor de productie van thee.

Bij het oogsten moet overmatige pluk, die stress voor de plant veroorzaakt, vermeden worden.

In de zomer kun je deelnemen aan de workshop 'Maak je eigen thee'.

Met uiterste zorgvuldigheid wordt er voor deze Bretonse schat gezorgd.

Geduld is het sleutelwoord: het duurde twaalf jaar voor de eerste oogst.

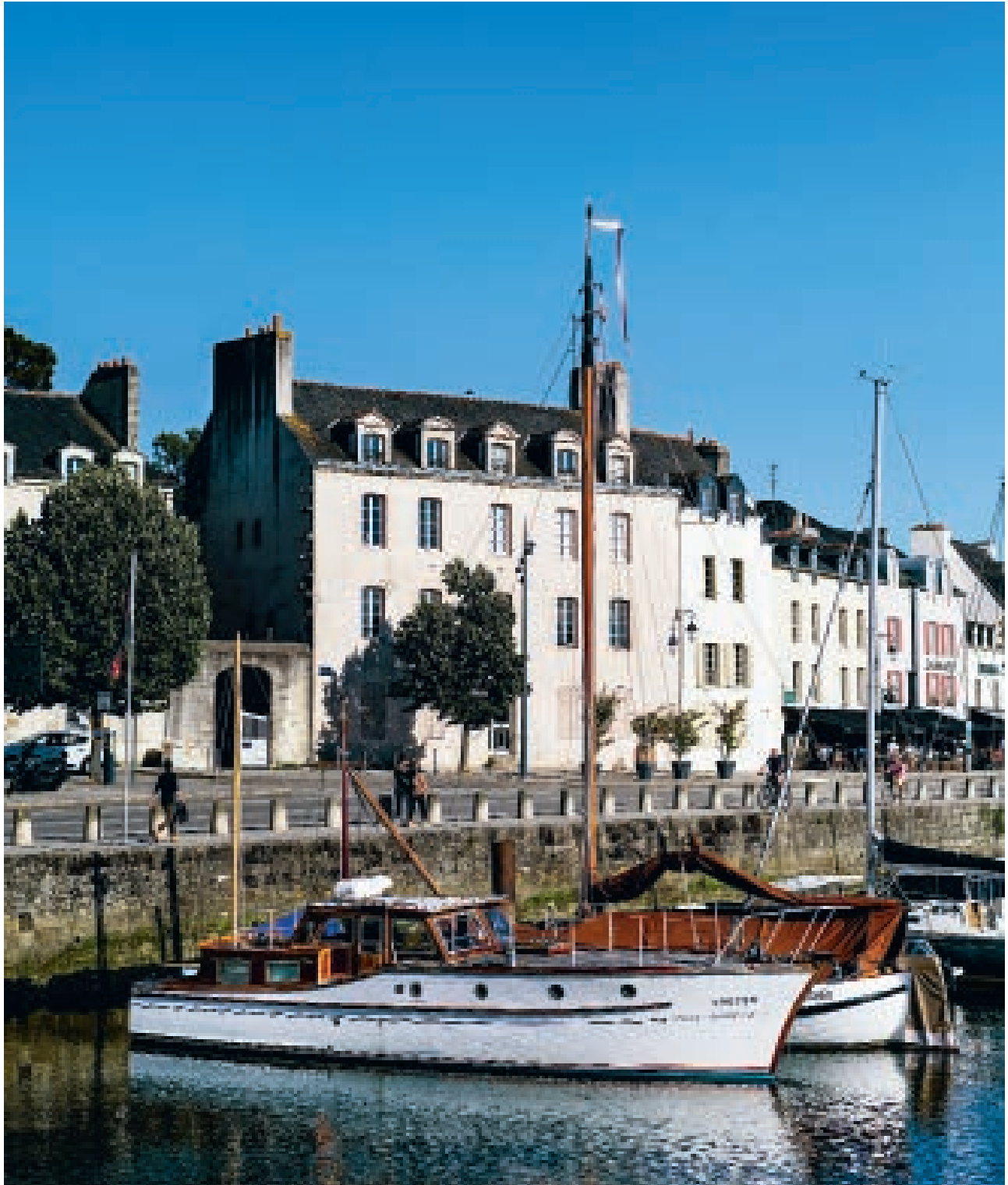

Het proeflokaal is van juni tot september geopend en laat je kennismaken met nieuwe smaken.

Het met de hand plukken van de jonge scheuten begint in april en eindigt in oktober.

BOVEN

Een wandeling langs de kaden van de haven van Vannes. Het was het hart van de stedelijke en commerciële groei van de eerste tot de vijfde eeuw.

LINKS

Het strand van Conleau is het enige strand van Vannes. Het ligt op het schiereiland Conleau, in de Golf van Morbihan.

UITSTAPJE

TOUR PER KAJAK NAAR ÎLE DE GROIX

Een mooie uitdaging voor sportievelingen die op zoek zijn naar een verandering van omgeving. Om ten volle van het avontuur te genieten, raden we je aan met een gids te gaan. Op het programma: een droomstrand, zeldzame vogels en edelstenen. Klaar om in te schepen?

ETAPPE 1: VOORBEREIDING OP HET STRAND VAN PLOEMEUR

Spreek in de vroege ochtend af op het strand, bij voorkeur bij eb om geen last te hebben van het wassende water. Zorg dat je peddel de juiste lengte heeft. Ga rechtop staan, hef je arm op en houd de peddel verticaal naast je: hij moet van de grond tot de knik van je gebogen vingers komen. Je gaat straks het water op in een boot zonder beschutting. Je telefoon kun je het beste in een doorzichtig waterdicht hoesje doen. Zo kun je foto's maken zonder dat hij nat wordt. Controleer ook of het weerbericht geen zwaar weer voorspelt.

ETAPPE 2: VERTREK NAAR GROIX

Daar ga je dan! Je verlaat het vasteland voor een anderhalf uur durende tocht naar het westen van Groix, het op één

na grootste eiland van Bretagne (na Belle-Île-en-Mer). Er wordt gezegd dat de Engelsen op een ochtend het eiland Groix probeerden te plunderen, terwijl alle mannen op zee op tonijn aan het vissen waren. De vrouwen kwamen toen op het idee zich in het rood te kleden, hun rokken op te rollen en zich te bewapenen met hooivorken. De Engelsen meenden de Nationale Garde te zien en braken de aanval af. Zo werden de Groisillons gered.

ETAPPE 3: PICKNICK IN DE HAVEN SAINT-NICOLAS

Aan de zuidkust zijn de kreken bij de haven Saint-Nicolas de eerste schuilplaatsen waar je kunt aanleggen. Dit is een goede gelegenheid voor een welverdiende lunchpauze. Houd de lucht in de gaten en geniet van het ballet van meeuwen, aalscholvers of de zeldzamere bergeenden en alken.

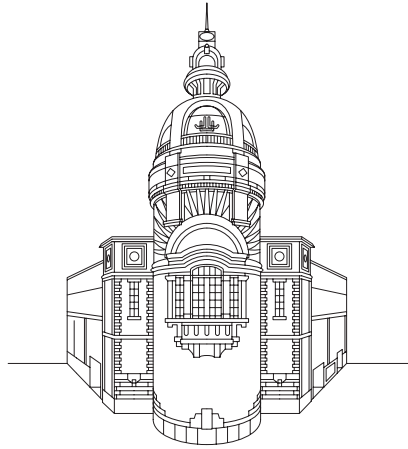
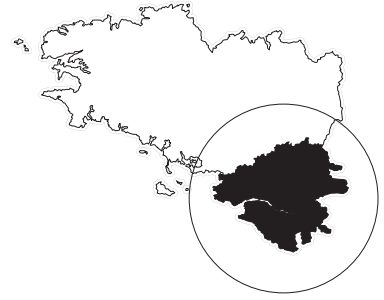
ETAPPE 4: OVERNACHTING OP DE CAMPING LES SABLES ROUGES

In het zuidoosten van het eiland is deze camping aan zee ideaal om bij te komen na de overtocht. Vergeet niet vooraf je bungalow te reserveren of je tent mee te nemen. Je kunt aanleggen op het strand van de camping, maar alleen als je het personeel laat weten hoe laat je aankomt.

ETAPPE 5: POINTE DES CHATS

Neem voor deze tweede dag de tijd om te genieten van de kust tussen Pointe des Chats en Port-Tudy. Naast de vogels herbergt Groix meer dan zestig soorten mineralen. Tussen groene schist en rood zand is het een waar geologisch museum dat je mee terugneemt in de tijd. Na een pauze in Port-Tudy is het alweer tijd om terug te keren naar het vasteland.

BRO - NAONED

PAYS NANTAIS

Met één voet in Bretagne en de andere in de Loirestreek is
de status van Pays Nantais al tientallen jaren onderwerp van discussie.
Ontdek een dynamisch en aantrekkelijk gebied.

P. 224

Het bescheiden strand van de Petite Vallée bestaat uit twee krekken en ligt tussen Pornichet en Saint-Nazaire.

RECHTS

De grachtentuin van het kasteel van de hertogen van Bretagne is populair bij de inwoners van Nantes, die er lezen en wandelen.

Ligt Nantes nu in Bretagne of niet? Laten we even de geschiedenis induiken. Tijdens de Franse Revolutie werden de provincies vervangen door de tegenwoordige departementen. Dit was de tijd van de vijf departementen van Bretagne: Finistère, Côtes-du-Nord (nu Côtes-d'Armor), Morbihan, Ille-et-Vilaine en Loire-Inférieure (nu Loire-Atlantique). In de twintigste eeuw, toen de 22 regio's werden ingesteld, werd Loire-Inférieure echter onderdeel van het Pays de la Loire. Sindsdien blijft dit onderwerp actueel, van schoolpleinen tot bejaardentehuizen, en sommige voorvechters blijven ervoor pleiten het departement bij Bretagne te voegen. Als je de streek verkent, kun je inderdaad niet om de aanwezigheid van een Bretonse inslag heen, zij het wel anders dan in andere delen van Bretagne. Lees maar de vertaalde borden bij de ingang van de stad: *Naoned* betekent Nantes in het Bretons. En wat zou Bretonse boter zijn zonder het zout van Guérande?

Nantes is een van de aantrekkelijkste steden van Frankrijk. Het beroemde milde klimaat van Anjou wordt gecombineerd met de openheid van havensteden naar de wereld toe. Neem een adempauze in de Jardin des Plantes, ontspan in de Machines de l'Ile, bezoek het Château des Ducs de Bretagne en wandel door de weelderige Passage Pommeraye... Je kunt Nantes te voet verkennen, op het ritme van de hartslag van de stad met een rurale ondertoon.

De roep van het westen leidt je naar de oceaan en de badplaatsen La Baule of Pornic. Onderweg kom je de zoutwerkers tegen, die het zout verzamelen dat door de zon van het water gescheiden wordt. De zoutpannen bieden aan het einde van de dag een heerlijk lichtspel. De Pays Nantais (het land van Nantes) is ook een opnieuw opgeleefde wijngaard, die van de muscadet. Deze lokale wijn, die lange tijd gemeden werd, wordt nu geschonken in bekroonde restaurants. Ten slotte is het diezelfde wijngaard waar eens per jaar een van de grootste muziekfestivals ter wereld wordt gehouden: Hellfest. Gedurende één weekend komen 400.000 metalfans in Clisson samen om te genieten van hun favoriete bands. In minder dan twintig jaar is Hellfest een wereldwijd affiche geworden en is het de trots van de regio. De Pays Nantais bruist absoluut en blijft je verrassen.

PAYS NANTAIS

HOOGTEPUNTEN

60

CLISSON

Toen Bretagne onafhankelijk was, was het kasteel van Clisson van strategisch en defensief belang voor de hertogen van Bretagne.

61

NANTES

De kerk Saint-Clair, in het westen van de stad, is het werk van de Bretonse architect Gustave Bourgerel.

62

PORNIC

Ontdek deze badplaats op menselijke schaal, met het kasteel, de oude haven en zijn visserij.

63

PARC DE LA BRIÈRE

Dit natuurpark, een van de mooiste wilde natuurgebieden van de regio, herbergt een enorm moeras.

64

LE CROISIC

De kustplaats Le Croisic, gelegen op een 5 kilometer lang schiereiland, heeft goed geprofiteerd van handel en visserij.

65

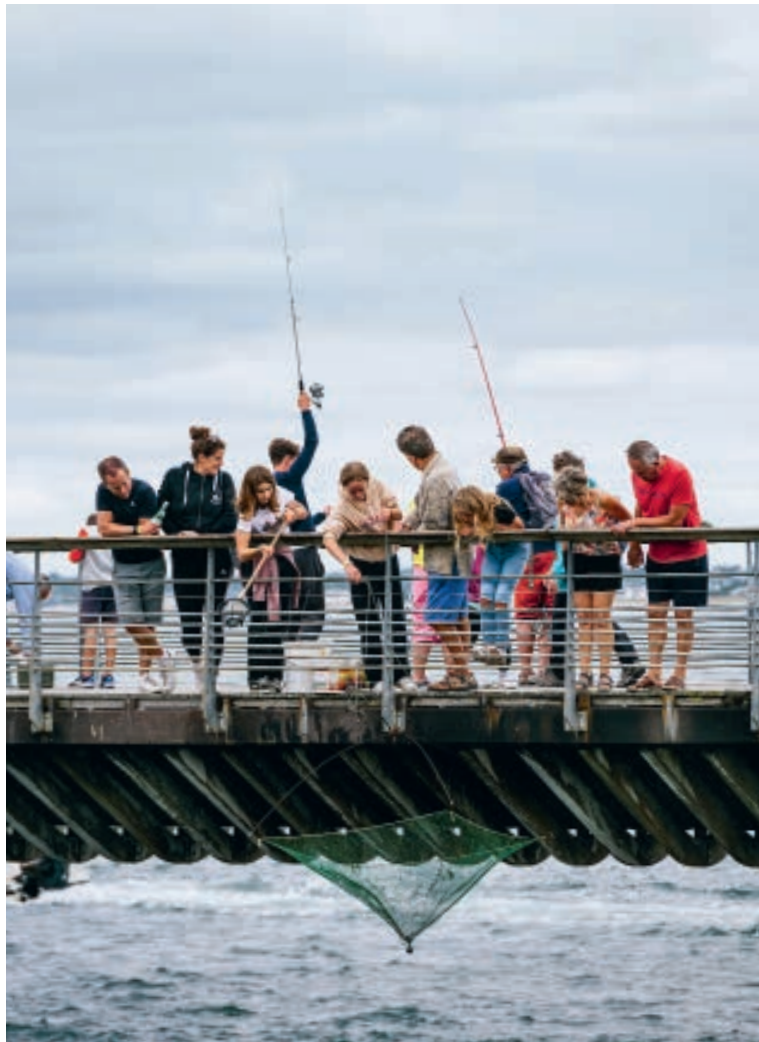
TRENTEMOULT

Dit vissersdorp staat bekend om zijn kleurrijke huizen die je uitnodigen om te verdwalen in de smalle straatjes.

66

REZÉ, CITÉ RADIEUSE

Dit gebouw, in 1955 in het zuiden van de stad voltooid, is een van de grootse werken van Le Corbusier.

BOVEN

Vissen op de pier van Croisic. De kruisnetten worden neergelaten op zoek naar spiering.

RECHTS

De veiling is een vismarkt die vissers, handelaren en restauranthouders samenbrengt.

BOVEN

Escoublac was ooit de officiële naam van de stad La Baule-Escoublac. Het is nu de naam van een wijk van deze beroemde badplaats.

LINKS

Villa Zanetto, gebouwd in 1906, ligt ingeklemd tussen twee moderne gebouwen.

P O R T R E T

DOMAINE DE LA FESSARDIÈRE

DE WEDEROPSTANDING VAN DE MUSCADET

De lang ondergewaardeerde wijn uit de Pays Nantais komt weer tot bloei dankzij wijnboeren die zich inzetten voor het terroir (de bodem).

Émeline en Jérôme vertegenwoordigen een nieuwe generatie wijnbouwers, die zich ervan bewust is dat de wijnstok in bepaalde streken te veel ruimte heeft ingenomen en dat Moeder Natuur de voorkeur geeft aan diversiteit. Door een goede balans daartussen kan elk levend wezen gedijen. In 2014, toen de getrouwde landbouwkundigen het Domaine de la Fessardière overnamen, waren de wijnstokken al biologisch. Maar Émeline en Jérôme wilden verder gaan door de hoeveelheid toevoegingen aan de wijn te beperken en door bomen te planten midden tussen de rijen druivenstokken. De bomen beschermen de wijnstokken tegen vorst in de winter en bieden een thuis voor nesten van vogels die jagen op bepaalde insecten die de wijngaard aantasten. Zo zorgen ze voor een opwaartse spiraal waarmee de chemicaliën die de bodem vernietigen, vermeden kunnen worden.

Bij Domaine de la Fessardière zijn de etiketten net zo poëtisch als de wijnen. ‘Coup de foudre’ verwijst naar de invloed van de rijping op vat, die de wijn een rondere structuur geeft. De andere melanges, genaamd L’Air du temps, La Mer of La Sirène, herinneren aan de oorsprong van deze wijngaard bij de oceaan.

Gewoonlijk is elke streek trots op zijn wijn. Maar de bewoners van de Pays Nantais hebben al lange tijd een haat-liefdeverhouding met de muscadet.

Dat komt door de jarenlange overproductie, waardoor de plaatselijke wijn is verworden tot een ‘wit wijntje aan de bar’. Zozeer zelfs dat muscadet over de hele wereld wel aanwezig was op de menukaarten van restaurants met Michelinsterren, maar in de eigen stad altijd werd gemedend. Gelukkig is die tijd voorbij. Dankzij de inspanningen van de wijnboeren, wijnhandelaren en restauranthouders heeft de muscadet de harten van de bewoners van de Pays Nantais teruggewonnen. Maar de clichés bestaan nog en veel consumenten beschouwen het nog steeds als een ordinair wit wijntje, alleen goed voor bij oesters. Wat een vergissing! Deze wijngaard is de enige plek op de wereld waar droge witte wijnen 24, 60 of zelfs 120 maanden in vaten op fijne droesem hun vinificatie ondergaan. Dit biedt een ongelooflijk rijpingspotentieel. Helemaal omdat de druivensoort Melon de Bourgogne een openbaring is van dit terroir. Hij dringt zijn aroma’s niet op, maar is geïnspireerd door het terroir en geeft een uniek profiel weer, verbonden met de plaats.

Sinds 2011 worden de terroirs van muscadet door de INAO erkend door middel van tien gemeentelijke vermeldingen. Deze cru’s zijn geselecteerd en afgebakend op basis van hun geologische en topografische kenmerken. De volgende stap? De erkenning van ‘lieu-dits’ binnen deze cru’s, vergelijkbaar met de grand cru’s van de Bourgogne.

1/ WIJNOOGSTEN

In september komen vrienden helpen in deze belangrijke tijd van het jaar.

2/ TIMING

Bij deze hitte is het zaak om snel te handelen, zodat de druiven niet oververhit raken.

3/ VERZAMELEN

De tractor brengt de oogst van de dag naar de wijnmakerij, die twee kilometer van de wijngaarden ligt.

4/ WIJNPERS

De witte druiven worden onmiddellijk geperst. Vervolgens wordt het sap overgeheveld naar het vat.

5/ WIJNBOEREN

Jérôme en Émeline zijn de belichaming van een nieuwe generatie wijnboeren die zich bekommert om de bescherming van de bodem.

BOVEN

De stranden van Pornichet liggen in het zuidwesten en strekken zich uit over 5 kilometer.

LINKS

Als de zee in het rotsachtige terrein gevangen zit, is het tijd om te voet te gaan vissen.

ACHTERGROND

HET WITTE GOUD

VAN LOIRE-ATLANTIQUE

De zoutpannen van Guérande beslaan 2000 hectare.
Dit unieke landschap is door de mens gevormd
om het regionale witte goud te oogsten: zout.

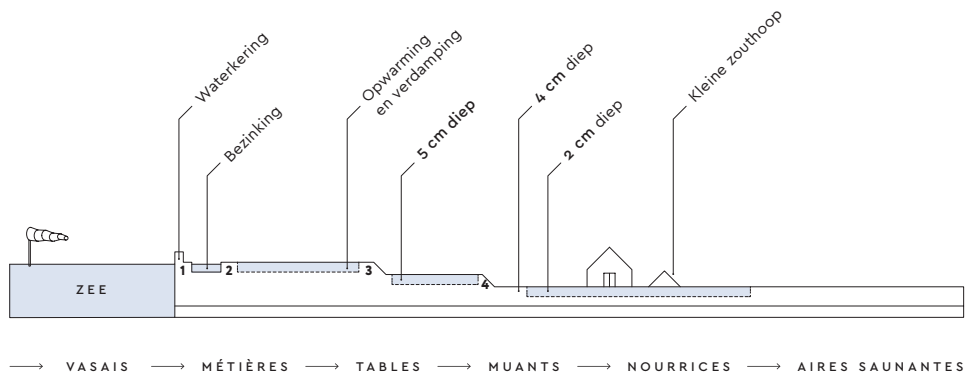
Al meer dan duizend jaar geven de zoutwerkers dit stuk Atlantische kust vorm met een ingenieus mozaïek dat gevoed wordt door kanalen die in verbinding staan met de zee. Het doel is om het water zo lang mogelijk in de bekkens te laten circuleren, zodat het aan zoutgehalte wint. Vervolgens is het aan de zon. De warmte van de zon verdampt het water, waardoor het zout in de bassins achterblijft. De kunst van de zoutwerker ligt in zijn vermogen om het niveau van elke zoutpan (rechthoekig vak) op enkele centimeters diepte te houden, zich aanpassend aan de verdamping van elke dag. Mensenhanden oogsten vervolgens een zuiver en smaakvol product.

Zout werd als begeerd product in 1343 een monopolie van de staat. Gezinnen moesten een belasting op zout betalen, de *gabelle*, wat de ontwikkeling in de hand werkte van een smokkelnetwerk om deze belasting te ontduiken. Zoutsmokkelaars riskeerden de doodstraf voor een paar zakken zout. Na de Tweede Wereldoorlog werden de eerste coöperaties opgericht en tegenwoordig zijn er 300 zoutwerkers die elk jaar 12.000 ton zout produceren. Je zou denken dat alle zee-kusten zout kunnen produce-

ren, maar het zout van Guérande is juist zo bekend, omdat de streek aan alle voorwaarden voldoet die nodig zijn voor de productie van kwaliteitszout: zon, temperatuur, regenval, de helling van de kust en vooral de bodem. De bijzonder kleiachtige bodem is niet waterdoorlatend en maakt de ontginning van zoutpannen mogelijk. Daarom heeft het zout van Guérande sinds 2012 een BGA (beschermde geografische aanduiding).

De onbetwiste ster van de zoutpannen is de zogeheten 'fleur de sel', die alleen aan de oppervlakte ontstaat. Dit zeldzame en zeer begeerde zout is een zo'n beetje de kaviaar van de zoutwerkers. Eén zoutpan kan per jaar 1,3 ton grof zout produceren, maar in diezelfde periode slechts 70 kilo fleur de sel. Eenmaal geogst moet het zout drie jaar op natuurlijke wijze uitlekken, voordat het op de markt wordt gebracht. Het wordt in volledig natuurlijke staat gesorteerd en gezeefd, zonder wassing, behandeling of enige andere toevoeging, omdat de kwaliteit dat toelaat. Het is heel nauwgezet werk dat getuigt van respect voor de tijd en de elementen.

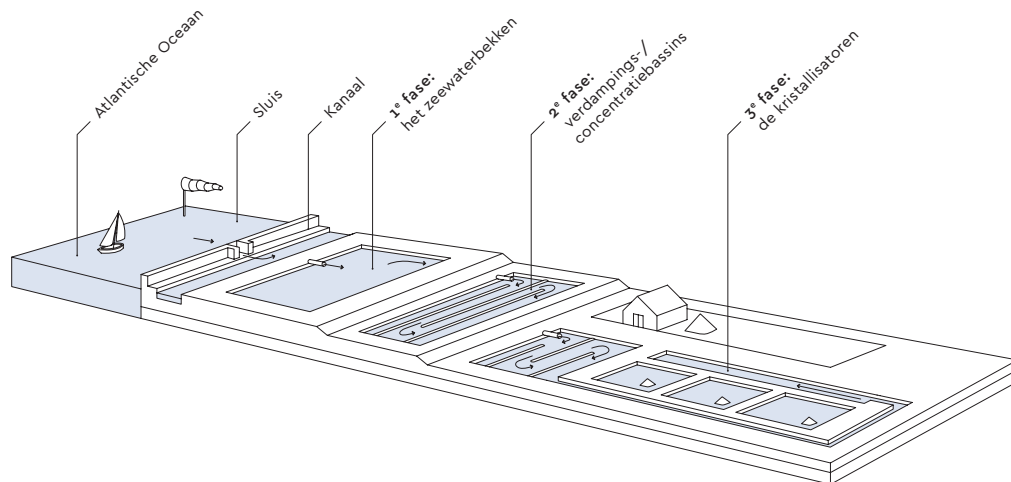
DE ZOUTPANNEN

KENNIS DIE TERUGGAAT TOT DE MIDDELEEUWEN

1 Essai 2 Gros-mat 3 Amisaunée 4 Vortoc → Richting van de waterstroom

Het ontstaan van de zoutwinnings omspande meerdere eeuwen. De techniek die tegenwoordig wordt gebruikt om zout te winnen gaat terug tot de middeleeuwen.

WERKING VAN EEN ZOUTWINNING

De zoutpannen werken volgens de getijden: het water komt het reservoir binnen en de zoutwerker laat het dankzij een licht niveauverschil in een reeks bassins circuleren, waarbij het water verdampt en het zout tenslotte kristalliseert.

BOVEN

Wie zei dat Loire-Atlantique niet Bretons was?

RECHTS

Door te spelen met de zee en de zon maken de zoutpannen van Guérande de winning mogelijk van een van de beste soorten zout van de wereld.

Een zeilboot rondt de Pointe Saint-Gildas om de baai van Saint-Nazaire te bereiken.

OP BEZOEK

LES MACHINES DE L'ÎLE

TUSSEN AARDE EN DROOM

Laat je meeslepen door een wereldberoemd project in Nantes en ontmoet fascinerende wezens die het verstand te boven gaan.

Havensteden vergeten nooit hun maritieme verleden. Het is dus heel logisch dat de stad Nantes zijn voormalige scheepswerf uitkoos om er een cultureel project te huisvesten dat uniek is in de wereld. Uit dit avontuur, dat sinds 2003 geleid wordt door François Delarozière en Pierre Orefice, zijn de Machines de l'Île ontstaan, een bruisende plek van vernieuwing waar je je verliest in het ruimte-tijd-continuüm. Zijn we terug in de geest van Leonardo da Vinci, waar tientallen uitvindingen tot leven kwamen? Of zijn we getransporteerd naar een digitale toekomst waar olifanten hun huiden hebben ingeruild voor stalen schelpen? Terwijl je door de Galerie des Machines loopt, ontdek je de werken in uitvoering van de teams, met commentaar van de machinebouwers, die in 2007 hun eerste werk presenteerden. Naast de bezichtigingen kent deze unieke plek een boekwinkel, een café en het hele jaar door evenementen. Het maakt deel uit van de route Le Voyage à Nantes, die de rijkdom van het culturele aanbod van de stad laat zien.

De metalen reuzen die het terrein bezetten, worden bewogen door een ingenieuze combinatie van hydraulische en pneumatische cilinders. Ze heb-

ben al over de hele wereld gereisd ter gelegenheid van grote shows en lopen graag langs de oevers van de Loire om hun benen te strekken. De verwondering is unaniem als je een achteruit bewegende inktvis, een reuzenkolibrie of de draak van Calais tegenkomt. Le Grand Éléphant is het beroemdste werk van de Machines. Hij is 12 meter hoog, kan tot 40 gelukkigen tegelijk vervoeren en trekt de aandacht van alle nieuwsgierigen. De stad wordt zo het decor van een surrealistische optocht.

François Delarozière, directeur van het gezelschap La Machine, vindt dat de stad geprikkeld moet worden door kunst. En hij heeft zijn zin gekregen, dankzij deze armada van wezens die tot leven komt en die jong en oud de adem beneemt. De kern van de artistieke benadering van het gezelschap is beweging die wordt opgevat als een taal die een bron van emotie is. Deze slimme mix tussen de wet van de jungle en mechanisch raderwerk doorbreekt de grenzen tussen werkelijkheid en verbeelding, terwijl de toeschouwer aangezet wordt na te denken over de evolutie van de wereld en de natuur die we willen beschermen.

INSPIRATIE

Een slimme combinatie van de werelden van Jules Verne, het mechanische universum van Leonardo da Vinci en de industriële geschiedenis van Nantes.

ATELIER

In het verleden werden op het eiland grote schepen gebouwd. Tegenwoordig herbergt het fantastische wezens die jong en oud laten dromen.

BOVEN

De Passage Pommeraye is een architectonisch meesterwerk dat in 1843 werd geopend. Tegenwoordig herbergt het enkele winkels en twee restaurants.

LINKS

In honderdvijftig jaar tijd is de collectie van de Jardin des Plantes van Nantes steeds uitgebreider en gespecialiseerder geworden.

KUNST

KUNST IN DE OPENLUCHT

RÉSOLUTION DES FORCES EN PRÉSENCE

Dit werk, ter hoogte van het Parc des Chantiers, bestaat uit imposante houten staken en is van de hand van Vincent Mauger, een in Nantes woonachtige kunstenaar.

SERPENT D'OCÉAN

Het door kunstenaar Huang Yong Ping gemaakte reptiel van 130 meter wordt in meerdere of mindere mate ondergedompeld door de getijden.

LE PIED, LE PULL-OVER ET LE SYSTÈME DIGESTIF

Dit werk van Daniel Dewar en Grégory Gicquel bestaat uit 3 sculpturen die tot 7 meter hoog zijn.

LA MAISON DANS LA LOIRE

Jean-Luc Courcoult van Royal de Luxe schiep dit huis dat lijkt te drijven.

LUNAR TREE

De eerste autonome sculptuur van Mrzyk & Moriceau op de Butte Sainte-Anne.

MÈTRE À RUBAN

Lilian Bourgeat beleeft plezier aan het uitvergroten van alledaagse voorwerpen met behoud van hun exacte oorspronkelijke uiterlijk.

BELVÉDÈRE DE L'HERMITAGE

Tadashi Kawamata liet zich inspireren door de constructie van vogelnesten en ontwierp dit hangende platform.

MÉCONCEVABLE

Een verdraaide boot uit de verbeelding en de handen van de Oostenrijker Erwin Wurm, in het kader van het twejaarlijkse festival Estuaire.

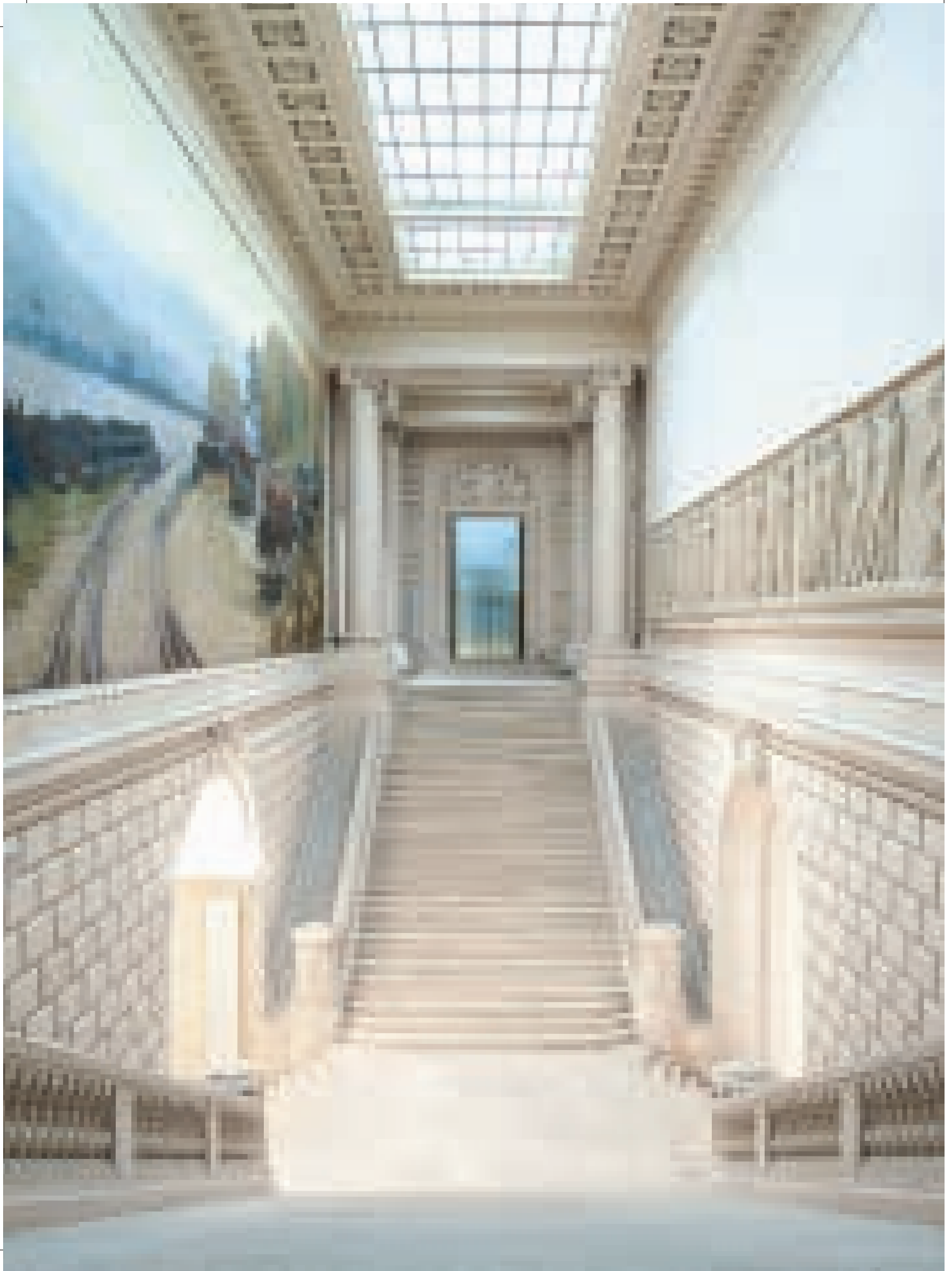
LE JARDIN ÉTOILÉ

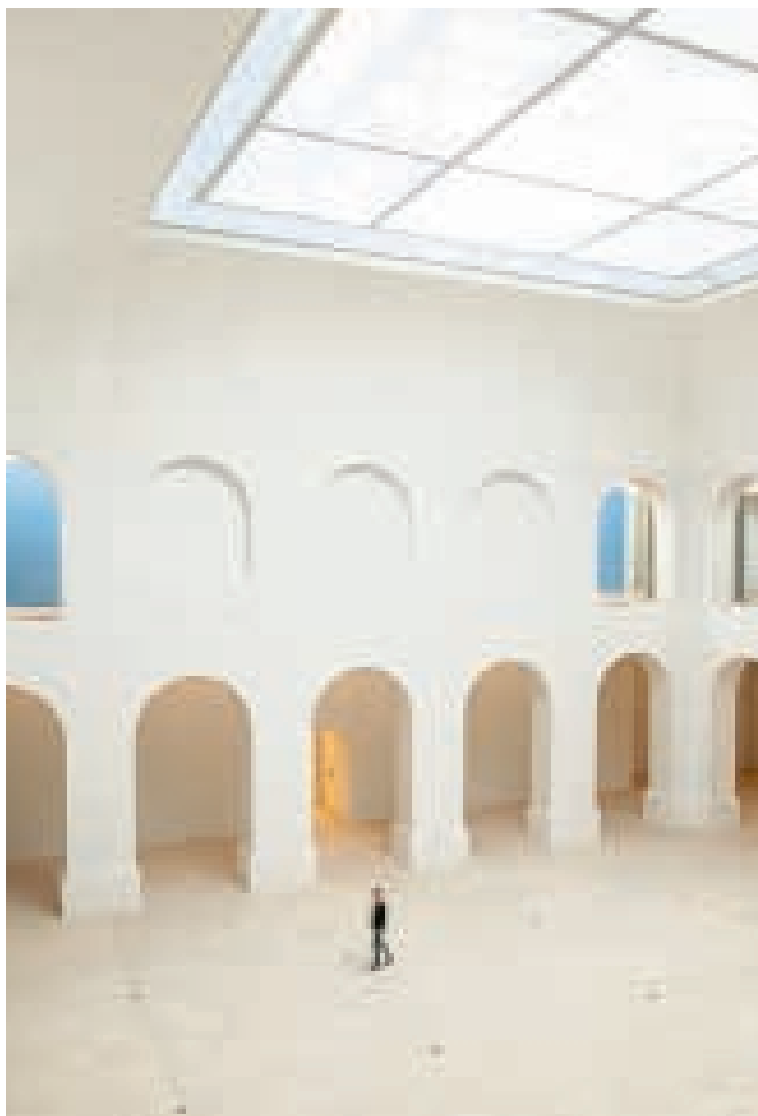
In Paimbœuf ziet deze door Kinya Maruyama ontworpen speeltuin eruit als een middeleeuwse vestingmuur.

VILLA CHEMINÉE

De Japanse kunstenaar Tatzu Nishi ontwierp een echt gastenverblijf.

BOVEN

Het gebouw van het Musée d'Arts van Nantes werd in 1900 geopend. Het heeft een belangrijke renovatie en uitbreiding ondergaan, die in 2009 begon. Een van de keuzen bij de renovatie was om de aanwezigheid van natuurlijk licht in de grote ruimtes te behouden en te verbeteren.

LINKS

Bij de ingang bieden het glazen dak en de grote trap een spectaculair voorproefje van het museum.

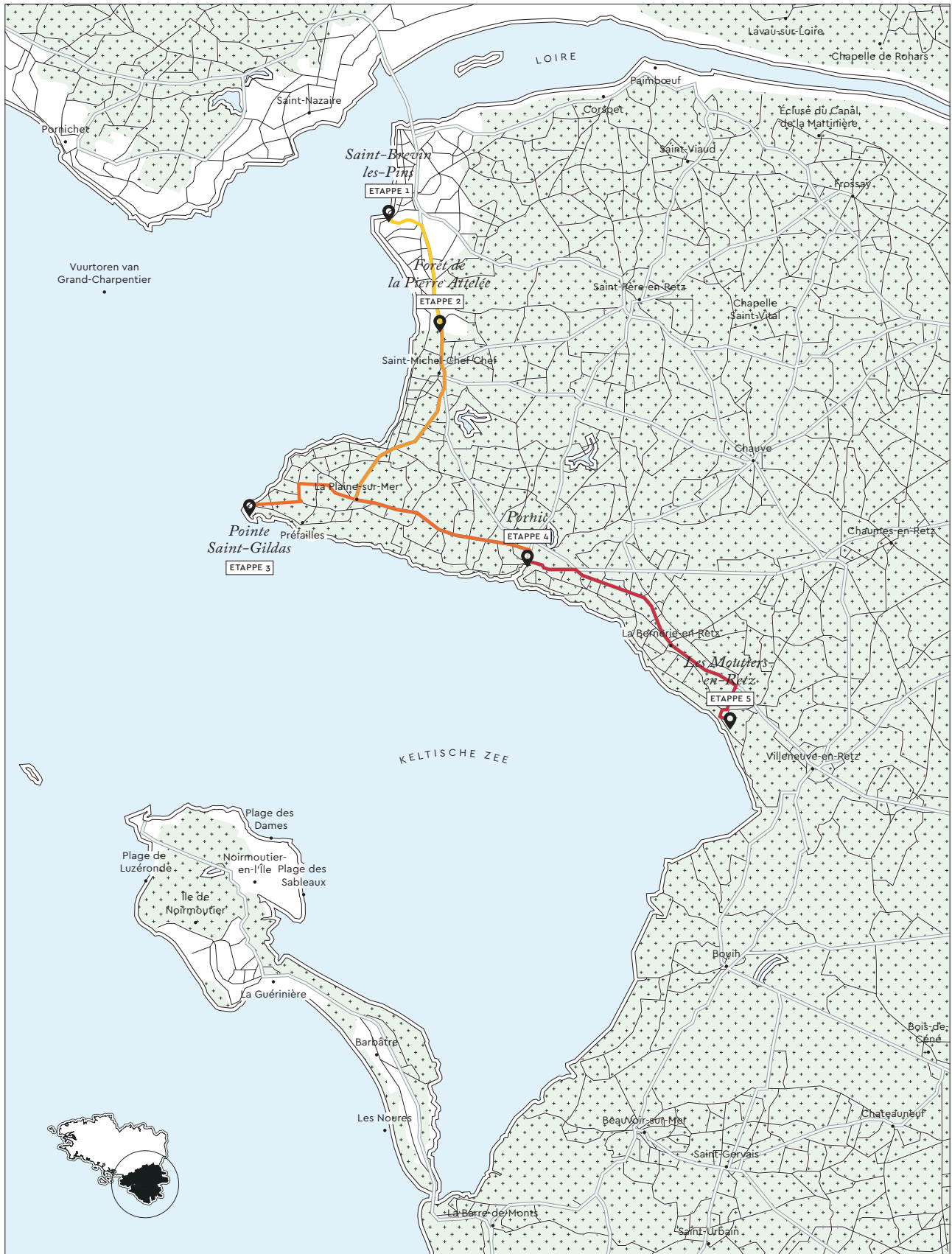
BOVEN

Sinds enkele jaren is suppen een nieuwe manier om Clisson vanaf de rivier te ontdekken.

RECHTS

Prachtige parasoldennen in een straat in de stad Clisson, bekend van het festival Hellfest dat daar elk jaar wordt gehouden.

UITSTAPJE

DE JADEKUST

Wandel langs een beschermde kustlijn.
De Jadekust ontleent zijn naam aan de kleur
van de golven, die diepgroen zijn.

ETAPPE 1: SAINT-BREVIN-LES-PINS

Tegenover de brug van Saint-Nazaire mag je de Serpent d'Océan niet missen, een 130 meter lang reptielenskelet dat bij laagtij blootligt. Dit permanente werk van de kunstenaar Huang Yong Ping maakt deel uit van de culturele route van Le Voyage à Nantes.

ETAPPE 2: LA FORÊT DE LA PIERRE ATTELÉE

Dit 40 hectare grote bos, dat is aangeplant om te voorkomen dat de wind de duinen wegblaast, dankt zijn naam aan de menhir die het herbergt. Die herinnert eraan dat de Keltische cultuur zich uitstreckte tot aan Loire-Atlantique. Je vindt in dit bos een grote verscheidenheid aan boomsoorten, zoals de zomereik, steeneik, lariks en ander hardhout zoals de acacia en esdoorn. Wellicht krijg je eekhoorns, reeën of wilde zwijnen te zien.

ETAPPE 3: LA POINTE SAINT- GILDAS

Deze landtong vormt een onderbreking in het landschap. Ten noorden ervan bevinden zich lange zandstranden. Naar het zuiden daarentegen wordt de kust wilder, met kleine, intieme inhammen in de rotskusten. Ze nodigen wandelaars uit om een boek te pakken of een duik te nemen in deze vredige omgeving. De kust is bezaaid met vissershutten (of *carrellets*), hutten op palen die boven zee uitsteken en vissers in staat stellen hun grote netten in het zoute water te laten zakken.

ETAPPE 4: PORNIC

Begin hier met de haven. Als je die oversteekt, ervaar je alle charme van deze badplaats op menselijke schaal. De Corniche de Gourmalon biedt een prachtige wandeling tussen land en

zee, ideaal bij zonsondergang. Als de tijd het toelaat, vergeet dan niet de markthallen van Pornic te bezoeken. Deze in de achttiende eeuw gebouwde overdekte markt brengt elke donderdag en zondag van 8 tot 13 uur verschillende kleine producenten bij elkaar.

ETAPPE 5: LE MARAIS BRETON

Als verbinding tussen de Vendée en Loire-Atlantique markeert het Bretonse moerasgebied (of *Marô*) het einde van de kustlijn van de Pays Nantais. Het gebied van 40.000 hectare wordt doorsneden door kanalen en sloten en je kunt het te voet of op de fiets verkennen dankzij 200 kilometer aan fietspaden. Je betreedt een wereld waar de natuur domineert en waar je een honderdtal zeldzame en beschermde vogelsoorten kunt bewonderen. Een enorme verademing voordat je terugkeert naar de stad.

OVER DE AUTEUR

Jules Gaubert-Turpin, auteur van boeken over wijn, verkent met deze gids over zijn thuisregio een nieuw concept. Hij is altijd nieuwsgierig en is ervan overtuigd dat gastronomie de beste manier is om een gebied te ontdekken.

Franck Juery is freelancefotograaf en werkt vooral voor uitgeverijen, de muziekindustrie, de pers, in de communicatiebranche en in de reclame. Voor zijn opdrachten houdt hij zich graag bezig met het onderwerp door beelden te associëren die op elkaar reageren volgens een verhaal, of gewoon door droomachtige en poëtische overeenkomsten.

Dankwoord: ik wil het hele team van Éditions du Chêne bedanken dat ze me zo'n mooi project hebben toevertrouwd. Met dank aan Sabine Houplain, Faris Issad en Emmanuel Le Vallois.

Dank aan Benoit Berger voor zijn artistieke inbreng.

Dank aan Virginie Fouin voor haar waardevolle hulp in Cornouaille.

FOTOVERANTWOORDING

Alle foto's in dit boek zijn van Franck Juery, met uitzondering van: © Fabrice Picard / Agence VU': 29 (b.m., m.r., o.l. en m.o.); © Aurelie Nemours: 31; © Daniel Deware et Grégory Gicquel: 249, m.b.; © F.L.C. / Adagp, Paris, 2023: 229; © Georges Maillols: 29; © Huang Yong Ping: 249, b.l.; © Jean-Luc Courcoult: 249, b.r.; © Jimmie Durham: 249, o.l.; © Kinya Maruyama: 249, m.o.; © Lilian Bourgeat: 249, m.; © Musée d'arts de Nantes - Cécile Clos: 250-251; © Mrzyk & Moriceau: 249, m.l.; © Tadashi Kawamata: 249, m.l.; © Tatzu Nishi: 249, o.r.; © Vincent Mauger: 248.

De oorspronkelijke uitgever heeft alles in het werk gesteld om rechthebbenden op te sporen voor toestemming voor het gebruik van afbeeldingen in deze publicatie. Editions du Chêne verwelkomt meldingen van rechthebbenden die mogelijk zijn vergeten.

© 2023, Éditions du Chêne – Hachette Livre
Oorspronkelijke titel: *Bretagne, Petit atlas hédoniste*
Auteur: Jules Gaubert-Turpin

© 2023 Nederlandse vertaling: uitgeverij mo'media,
Rotterdam

Vertaling: Jan van de Westelaken voor Fontline
Redactie, zetwerk en productie: Fontline, Nijmegen

ISBN 978 94 93273 99 3
NUR 512

Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

mo'media maakt kwalitatieve uitgaven op het gebied van reizen en vrije tijd en is vooral bekend door de time to momo-stedengidsen. Meer weten over alle uitgaven van mo'media en op de hoogte blijven van de delen die naast Berlijn, Corsica, Venetië, IJsland, Parijs en Noorwegen in de reeks 'Kleine atlas voor hedonisten' verschijnen? Bezoek de website of volg de uitgeverij op social media.

www.momedia.nl
uitgeverijmomedia

